

9 771333 828003

mesačník o filmovom dianí
(nielen) na Slovensku

www.filmsk.sk

film

sk

10 —

2020 ▶ 2,50 €

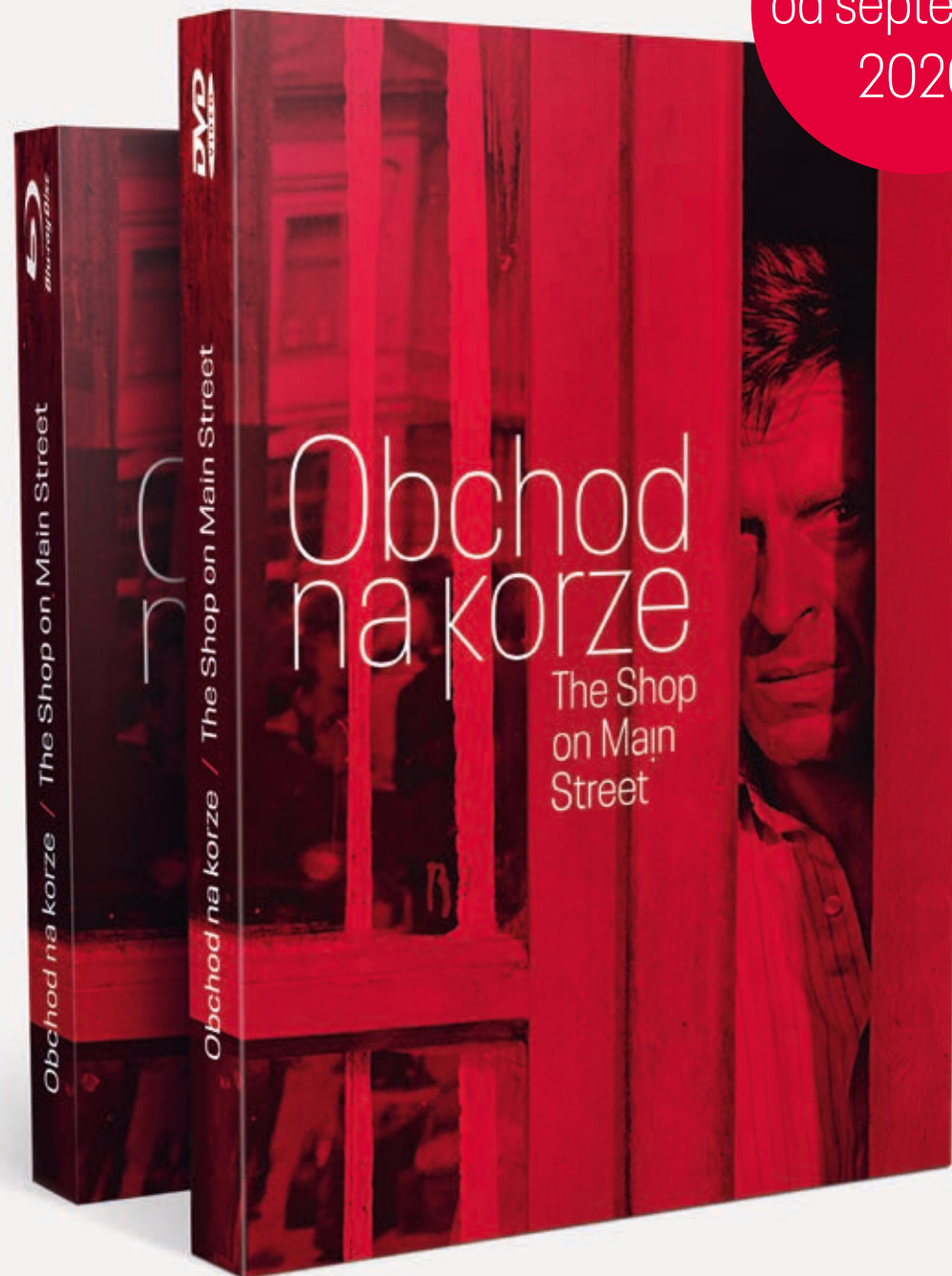
rozhovor: Peter Badač

téma: Cesty krátkých filmov k divákovi

novinky: Milan Sládek — Králi videa — Žaby bez jazyka

recenzia: Ráj na zemi + Staříci tv recenzia: Storočnica SND — Ikony

vod recenzia: Asi to ukončím

V predaji
od septembra
2020

úvodník

— „Túžila po ňom. Dostala ho. Sakra.“ To je jeden z krátkych, šesťslovných príbehov, ktoré v roku 2006 zverejnil americký magazín *Wired*. Oslovil vyše 30 autorov s tým, aby vymysleli sci-fi príbehy, ktoré bude tvoriť iba šesť slov, a podelili sa o ne s čitateľmi. Citovaný príbeh napísala Margaret Atwood, autorka *Príbehu služobníčky* a mnohých ďalších diel, z ktorých sa viaceré dočkali aj filmovej podoby.

— V Téme čísla sa Mária Ferenčuhová venuje krátkym filmom a tomu, aké sú ich cesty k divákovi, aké možnosti uvádzania majú dnes ich tvorcovia v porovnaní s minulosťou, keď krátke filmy bývali bežnou súčasťou filmových predstavení v kinách. Hodnotí aj vybrané krátke hrané filmy z posledných rokov a upozorňuje na tie, ktoré naozaj stoja za to.

— Viacero krátkych filmov nakrútil počas svojej kariéry aj režisér Ján Roháč. Majstra televíznej zábavy, ktorý bol dávno pred štartom televízie MTV aj majstrom videoklipov, približuje v rubrike Profil Petra Hanáková. Bez irónie o ňom píše ako o géniovi. V rubrike pripomíname aj výročia strihača Alfréda Benčíča, na ktorého spomínajú režiséri Dušan Hanák, Miloslav Luther aj Dušan Trančík. O dokumentaristovi a kameramanovi Milanovi Milovi píše jeho aj náš spolupracovník Milan Černák. Sám počas aktívnej filmárskej kariéry nakrútil desiatky krátkych filmov.

— „Dôležitá je dôvera v tvorcov, že dokážu autorský zámer dotiahnuť do konca a počas tejto dlhej cesty sa nepoddajú jednoduchším riešeniam,“ odpovedá v rozhovore čísla producent Peter Badač na otázku, ako dobrý producent rozozná už na začiatku potenciál filmu. Je to skúsenosť, talent, intuícia? „Nie intuícia, ale skôr komunikácia, aby nemal od projektu každý iné očakávania,“ pokračuje Badač. Dlhoročné skúsenosti, talent ani intuícia mnohým ľuďom pracujúcim v kreatívnom priemysle na prelome septembra a októbra veľmi nepomohli. Niekoľko dní to po vyhláseniach kompetentných vyzeralo, že kultúrny život v krajine sa celkom zastaví. Nevedelo sa, či kiná budú premieňať, ako to bude s domácimi premiérami... To všetko zdržalo aj októbrové vydanie *Film.sk*, za čo sa čitateľom ospravedľujeme.

— Organizátori Medzinárodného filmového festivalu Febiofest stáli v marci pred ťažkým rozhodnutím. Nakoniec do detailov pripravený festival zodpovedne zrušili. Starostlivo naplánovali nový termín na prelome septembra a októbra tak, aby dodržali všetky nové hygienické a bezpečnostné štandardy, sociálne aktivity obmedzili na nevyhnutné minimum. Nestačilo. Deň pred začiatkom festivalu museli akciu, ak chceli byť zodpovední, opäť zrušiť. Vinou zmätočných vyhlásení kompetentných. Festival sa totiž nedá pár dní zdržať. Z Febiofestu sa tak stal jeden z najdlhšie pripravovaných najkratších festivalov na svete. Trval iba deň.

— *Sh_t Happens* je názov krátkeho animovaného filmu, ktorý produkoval Peter Badač. Jeden z najúspešnejších domácich krátkych filmov v novodobej histórii mal premiéru na festivale v Benátkach vlani. V čísle píšeme aj o tohtoročnom benátskom festivale, aj o festivale Cinematik v Piešťanoch. Mali šťastie na medziobdobie, keď sa mohli konať síce s obmedzeniami, ale na dnešné pomery za relatívne luxusných a hlavne jasných podmienok. Pretože ak podmienky a kritériá, podľa ktorých sa menia, nie sú jasne dané, ide o lotériu. Po niečom túžite, niečo možno dostanete. V aktuálnom príbehu, ktorý priniesla agentúra AFP, síce štvorica mladých žobrákov z Francúzska vyhrala na žreb, ktorý im daroval okoloidúci, 50-tisíc eur. Možno sa však spoliehať na lotériu a začínať stále od Adama? ◀

— Matúš Kvasnička —

VYDANIE DVD A BLU-RAY FINANČNE PODPORILI

WWW.SFU.SK
WWW.KLAPKA.SK

— foto: Martina Mičúchová —

film.sk

mesačník o filmovom dianí
(nielen) na Slovensku / 21. ročník

Vydavateľ:

Slovenský filmový ústav

Adresa redakcie:

film.sk / Slovenský filmový ústav

Grösslingová 32 / 811 09 Bratislava

tel.: 02/57 10 15 25

fax: 02/52 73 32 14

e-mail: filmsk@sfu.sk

Šéfredaktor:

Matúš Kvasnička

Redakcia:

Mária Ferenčuhová

Jaroslava Jelchová

Redakčná rada: Peter Dubecký

[generálny riaditeľ SFÚ]

Rastislav Steranka

[riaditeľ NKC – SFÚ]

Marián Brázda

[vedúci edičného oddelenia SFÚ]

Miroslav Ulman

[odborný referent Audiovizuálneho

informačného centra SFÚ]

Simona Nótová-Tušeřová

[tlačová tajomníčka SFÚ]

Andrea Biskupičová

[vedúca predajne Klapka.sk]

[Štefan Vraštiak]

Jazyková redakcia:

Jaroslav Hocheľ

Design & grafická úprava: p & j

Tlač: Dolis Goen, s. r. o.

Uzavierka čísla 10/2020: 5. 10. 2020

Snímka na titulnej strane:

Žaby bez jazyka – Cineart TV Prague

Objednávanie Film.sk:

L.K. Permant, Zuzana Hrušková

tel.: 02/49 11 12 02,

e-mail: hruskova@predplatne.sk

Film.sk vychádza s podporou MK SR.

ISSN 1335 – 8286

Názory redakcie sa nemusia zhodovať
s názormi prispievateľov.Akékoľvek rozmnožovanie textu, fotografií, grafov
vrátane údajov v elektronickej podobe len
s predchádzajúcim písomným súhlasom vydavateľa.
© Slovenský filmový ústav

Vydanie časopisu
finančne podporil

- 3 **myslím si**
- 4 — 9 **téma:** Cesty krátkych filmov k divákovi /
Krátky pohľad na filmovú prózu aj poéziu
- 10 — 17 **aktuálne:** 10. ročník Slnka v sieti a Týždeň slovenského filmu /
31. ročník Igric / 7. ročník KADU 2020 / Ohlasy na britské blu-ray
vydanie Nehy Martina Šulíka / 21. MFDF Jeden Svet /
14. Filmový festival inakosti
- 18 — 19 **premiéry** v kinách / správy z **filmového diania**
- 20 — 25 **novinky:** Milan Sládek / Králi videa / Žaby bez jazyka
- 26 — 31 **rozhovor:** Peter Badač
- 32 — 35 **recenzia:** Raj na zemi / Staříci
- 36 — 37 **tv recenzia:** Storočnica SND / Ikony
- 38 **vod recenzia:** Asi to ukončím
- 39 správy z **filmového diania**
- 40 — 41 **blu-ray / dvd nosiče / filmové publikácie / čo robia**
- 42 — 44 **profil:** Alfréd Benčíč / Ján Roháč / Milan Milo
- 45 **svet spravodajského filmu:** Týždeň vo filme
- 46 — 47 **kalendárium špeciál**
- 48 — 49 **ohlasy:** 15. MFF Cinematik / 77. MFF Benátky
- 50 **moje obľúbené slovenské filmy / zásadné filmy**
- 51 **výročia / stalo sa za 30 dní**
- 52 **pohľad zvonka**

Soňa Balážová

spisovateľka a spoluorganizátorka Slávnosti krátkeho filmu

— Nie je to tak dávno, čo som v britskom denníku *The Guardian* natrafila na starší rozhovor s mojou obľúbenou autorkou poviedok, nemeckou spisovateľkou Judith Hermann. V nedlhom rozhovore vysvetľuje: „(...) *nie je to príbeh skončí sám od seba, nájde si vlastný koniec. Keď sa to stane, je to niečo úžasné, tak trochu magické. A tak je to správne.*“ Myslím si, že to platí nielen pre literatúru, ale aj pre film.

— Od vysokej školy s malými prestávkami pracujem s krátkym filmom. Aj preto ma prekvapuje, že na Slovensku stále neexistuje jeho systematická (finančná či nefinančná) podpora. Mohla by totiž pomôcť pochopiť možnosti a význam krátkometrážneho formátu a v konečnom dôsledku tak prospieť celému audiovizuálnemu prostrediu. Veď ešte aj taký skúsený režisér ako Pedro Almodóvar potreboval pri príprave svojho ďalšieho celovečerného filmu experimentovať, a tak natočil krátky film *The Human Voice*, ktorý mal premiéru začiatkom septembra na filmovom festivale v Benátkach. Možnosti a obmedzenia krátkeho formátu ho nadchli natoľko, že už teraz ohlásil vznik ďalších dvoch krátkych filmov.

— Možno by nám na začiatok stačilo málo. Pozitívny signál, odvážny prvý krok. Napríklad také odovzdávanie národných filmových cien Slnko v sieti by sa mohlo rozšíriť o kategóriu krátkometrážnych filmov. Štatút týchto cien sa totiž medzi rokmi 2014 a 2016 zmenil tak, že kategória hraných krátkych filmov z neho vypadla a nevrátila sa tam ani po úspechoch slovenských „kraťasov“ v zahraničí. Inšpirovať by nás mohol napríklad letný pohľad na udeľovanie Českých levov. Doteraz udeľovali Cenu Magnesia pre najlepšie študentský film, od budúceho ročníka k nej pribudne aj samostatná cena pre krátky film. Pritom vôbec nejde len o oceňovanie samotné. Ide o gesto, o uznanie, že aj krátky film je film, že aj tvorcovia krátkometrážnych filmov sú skutoční tvorcovia a ich diela si zaslúžia našu (aspoň kraťučkú) pozornosť.

— Veď ak by Judith Hermann, Danilo Kiš, Isaak Babel', Ernest Hemingway, Bruno Schulz, Anton Pavlovič Čechov, Jorge Luis Borges, Julio Cortázar, Franz Kafka, Robert Walser, Raymond Carver, Etgar Keret či mnohí ďalší písali iba poviedky, boli by azda horšími spisovateľmi? A čo nositeľka Nobelovej ceny za literatúru Alice Munro, ktorá píše iba poviedky? Ak niekto dokáže pútavo vyrozprávať príbeh, je jedno, či je výsledok dlhý, alebo krátky. Myslím si, že to platí nielen pre literatúru, ale aj pre film. ◀

Cesty krátkých filmov k divákovi

Kedysi sa filmové predstavenia skladali z viacerých programových čísel. V ranom období kinematografie sa premietali pásma krátkych filmov či filmových šotov s aktualitami, komickými a trikovými filmami, lyrickými aj epickými kúskami. Po období dvojprogramov s celovečerným „predfilmom“ a s „ťahákom publika“ sa v Európe po druhej svetovej vojne štruktúra predstavení ustálila na jednom-dvoch krátkych filmoch, resp. týždenníku alebo krátkom filme, po ktorých nasledoval hlavný film večera. Popritom existovali kiná, na Slovensku napríklad bratislavské kino Čas, ktoré púšťali týždenníky a krátke dokumentárne filmy v slučke. Dnes sú krátke filmy nahradené reklamami a filmovými upútavkami spravidla amerických trhákov.

Výlet (r. Daniel Rihák, 2018) —

Krátke filmy pritom zo slovenskej kinematografie nezmizli, akurát sa k bežným divákovi dostanú len sporadicky. Kolekcie tých archívnych postupne vychádzajú na DVD a blu-ray nosičoch, ktoré vydáva Slovenský filmový ústav, a ako tematické pásma ich pravidelne uvádza napríklad bratislavské Kino Lumière. Hlavnými producentmi nových krátkych filmov sú dnes filmové školy, menej (alebo zriedka) televízie a nezávislé produkčné spoločnosti. No kým dokumentárne, populárno-náučné alebo reportážne filmy televízie stále vysielajú, vidieť v televízii krátky hraný film je dosť nepravdepodobné.

A tak zostávajú najčastejším miestom výskytu umeleckých, resp. autorských krátkych filmov filmové festivaly. Na Slovensku ponúka medzinárodnú súťaž krátkych filmov košický Art Film Fest, krátkometrážnu tvorbu slovenských študentov každoročne prezentuje MFF Cinematik v Piešťanoch, domáce animované filmy uvádza aj Fest Anča. A potom je tu, samozrejme, festival študentských filmov Áčko, ktorý už vyše 20 rokov organizuje Filmová a televízna fakulta VŠMU.

Festivalové pásma v novom šate

Aj festivalové uvádzanie krátkych filmov sa vyvíja. „Tento rok sme na Cinematiku otestovali nový kurátorský prístup – namiesto pásma aktuálnej tvorby som pripravila blok tematicky zastrešený a inšpirovaný Canettiho esejami. Má názov Masa, moc a šťastné happyendy, videli ho aj diváci v Łagówe v Poľsku na Lubušskom filmovom lete a v programe ho má aj írsky IndieCork Festival. Myslím, že škola sa môže profilovať aj angažovanejšie, vzniká veľa kvalitných filmov, ktoré sa nevyhýbajú silným spoločenským témam,“ hovorí vedúca festivalového oddelenia FTF VŠMU Alexandra Gabrižová a dodáva, že okrem festivalu Cinematik škola na pravidelnej báze spolupracuje aj s podujatím Visegrad Film Forum. Po boku renomovaných filmových profesionálov, ktorí sem chodia prednášať, sa na VFF prezentujú aj viaceré európske filmové školy. Podobne ako Slovenský filmový ústav aj VŠMU celé roky vydávala kolekcie najvýraznejších krátkych

„Krátka stopáž automaticky neznamená, že je film odsúdený na malý monitor či displej.“

filmov na DVD. Dnes testujú aj iné možnosti prezentácie: „DVD v súčasnosti filmom neposkytuje dostatočne kvalitnú projekciu, ako nosič je zastarané a neekologické, obmedzené na krátky časový horizont aktuálnosti obsahu. Omnoho intenzívnejšie sme začali pracovať s online prezentáciou a s kinami. Počas jarných protiepidemických opatrení sme úspešne otestovali spoluprácu s Denníkom N, ktorý uverejnil výber festivalovo najúspešnejších titulov uplynulého obdobia, a keďže tento pokus dopadol nadštandardne úspešne, v podobných projektoch plánujeme pokračovať aj do budúcnosti. Vybrané tituly sa dali vidieť aj v rámci jednorazových spoluprác napríklad s online magazínom Kinečko alebo vďaka platforme Dokument na kolesách, ktorá prinášala na stredné školy prevažne dokumentárne filmy so silnou témou a s diskusným potenciálom. Viacero filmov je stále dostupných aj na našom vimeo kanáli vimeo.com/ftfvsmu, kde budeme postupne uverejňovať aj ďalšie archívne filmy,“ vysvetľuje Gabrižová.

Aktuálny online priestor

Internetový priestor vyzerá na distribúciu krátkych filmov ako stvorený. Začiatkom roka 2020 začala fungovať slovenská verzia medzinárodnej platformy DAFilms, ktorá na rozdiel od pôvodnej českej neponúka primárne dokumentárne filmy, ale aj filmy animované, hybridné či hrané. „V našej databáze krátkych filmov (do 30 minút) dominujú študentské filmy, najmä filmy režisérův, ktorí sa neskôr stali etablovanými autormi, ale i súčasných mladých tvorcův. Zaujímajú nás všetky študentské filmy, ktoré sa vymykajú norme a majú potenciál zaujať našich divákov, takže sa nebránime ani hranej tvorbe, tvorbe na pomedzí žánrov a experimentálnej tvorbe. Veľkú časť databázy tvoria slovenské animované filmy. Rovnako sú zastúpené dokumentárne série krátkych filmov (Biele vrany a hrdinovia medzi nami, Expremiéri, dokumentárny seriál o animovanom filme, amatérske dokumentárne filmy vytvorené počas workshopov My street films a pod.). Celú pätinu nášho kata-

Ver mi (r. Zlata Golecová, 2019) —

lógu tvoria krátke filmy do 30 minút. Časť z nich je prístupná zdarma a pre študentov filmových škół pripravujeme zvýhodnené predplatné,“ vysvetľujú Alexandra Gojdičová a Dorota Zacharová, ktoré spravujú slovenskú verziu platformy. V blízkom čase chce DAFilms v spolupráci s VŠMU sprístupniť ďalšie krátke filmy, ktoré úspešne zabodovali na domácich i zahraničných festivaloch. „Rozbehnutá je i spolupráca s ďalšími školami, kde sa filmy nakrúcajú, ale aj so SFÚ a s Národným filmovým archívom, vďaka ktorým by sme mohli do databázy doplniť zaujímavé krátke diela významných režisérův.“

Okrem toho na Slovensku už viac ako 15 rokov funguje aj Medzinárodný festival 1- a 5-minútových filmov Azyl. Vznikol ako prvý online filmový festival v našom prostredí a dodnes na svojom webe ponúka archív ocenených krátkych filmov a videoklipov z celého sveta. Občas sa medzi nimi objaví aj slovenský príspevok. Riaditeľ festivalu Maroš Hečko pritom hovorí, že počet prihlásených slovenských filmov každoročne niekoľko-

násobne prevyšuje počet prihlásených filmov zo zahraničia. Ultrakrátky filmy sú však dosť špecifický formát a filmové školy na Slovensku ho produkujú zriedkakedy. Aj preto Azyl v posledných rokoch organizuje workshopy, kde si účastníci tento typ skratkovitého rozprávania môžu vyskúšať či natrénovať. „Keď som festival v roku 2004 zakladal, musel som prihliadať na vtedajšiu úroveň internetu. Videá boli pomerne veľké, konvertovanie komplikovanejšie ako dnes. Museli sme dbať na technické parametre a možnosti bežného internetového prehrávania. Ale jednonútový formát pochádza z toho, že existuje Sve-

Nevyhnutnosť propagácie

— Hoci krátke filmy na online platformách sú doslova na dosah ruky, k divákovi sa dostanú, len ak o nich vedia. Návštevnosť portálov ako DAFilms či Azyl závisí od propagačných kampaní, aj keď v súčasnosti práve online filmové podujatia získavajú na popularite. „Pandémia zmenila všetko,“ hovorí Maroš Hečko, „a možno aj my budeme musieť prestaviť spôsob, ako s mladými ľuďmi komunikovať a riešiť filmy, ktoré vznikajú na workshopoch. Návštevnosť webu stúpila, ale je to aj tým, že sme vyhlasovali ďalšie workshopy a opäť sme festival výrazne komunikovali

— Je len logické, že internetoví sprístupňovatelia krátkych filmov spájajú sily s inými šíriteľmi mediálnych obsahov, či už sú to denníky, alebo online filmový mesačník, ktorý kedysi v ére svojej papierovej existencie ako prvý šírila práve DVD kolekcie krátkych filmov. Zákutia internetu totiž stále skrývajú množstvo filmových pokladov, ktoré môžu zaujať nielen úzko profilované, ale i mainstreamové publikum. A pre tých, ktorí krátke filmy radšej pozerajú na televíznej obrazovke než na monitore počítača či displeji telefónu, je tu ešte televízia. Komerčná stanica Markíza sa pred dvoma rokmi pridala k dlhoročnej iniciatíve televízie Nova a zapojila sa do projektu Noc filmových nádejí – televíznej súťaže krátkometrážnych filmov mladých tvorcov, ktorú Alexandra Gabrižová z VŠMU charakterizuje ako „pomyselný mostík medzi študentským svetom a profesionálnou televíznou tvorbou s cieľom nadviazať úspešné spolupráce do budúcnosti“.

absolventky filmovej a televíznej fakulty Kriss Sagan Poetika Anima práve v týchto dňoch distribuujeme spolu s austrálskym debutom Shannon Murphy Kým sa skončí leto.“

— Celkovo sa však do kinodistribúcie dostanú krátke filmy len ťažko. „Hlavný problém s distribúciou krátkych filmov je, že treba neustále hľadať invenčné riešenia, ako ich dostať k divákovi. Klasická kinodistribúcia nedokáže priťahovať dostatočné množstvo divákov, ak jej nepredchádza silná propagačná kampaň,“ hovorí Alexandra Gabrižová z VŠMU. „S kinami naďalej udržiavame kontakt, snažíme sa o to však adresnejšie. Už tretí rok spoluorganizujeme Slávnosť krátkeho filmu. Predtým sa volala Deň krátkeho filmu a nadväzuje na medzinárodnú iniciatívu, v rámci ktorej sa 21. decembra, v najkratší deň v roku, konajú premietania krátkych filmov. Do projektu sa zapája okolo 12 slovenských klubových kín vrátane ‚vlajkového‘ Kina Lumière, kde sa odohráva gro programu. Celému podujatiu sa v spolupráci s kinami snažíme zabezpečiť dostatočnú propagáciu. Na podobnom

„Krátke filmy zo slovenskej kinematografie nezmizli, akurát sa k bežným divákovi dostanú len sporadicky.“

Poetika Anima (r. Kriss Sagan, 2018) —

tová asociácia minútových filmov, ktorej sme od roku 2005 členmi. Pôsobí po celom svete a združuje dvanásť festivalov od Japonska po Kanadu. Filmy produkované na našich workshopoch máme vďaka tejto sieti kam posilať. V minulosti sa takto presadili viacerí tvorcovia,“ hovorí Hečko. „Ročne nám príde do súťaže vyše 300 filmov. Festivalová komisia, v ktorej sú napríklad dramaturgička Zuzana Gindl-Tatárová alebo režisér Jonáš Karásek, má pre krátke formáty veľký cit, takže ceny dostávajú zaujímavé filmy.“

cez médiá. Po rokoch vraciame do hry Reklamu na život, ktorú organizujeme v spolupráci s denníkom Sme. A v roku 2021 plánujeme urobiť štyri workshopy na ekologické témy.“ Na dôležitosť komunikácie smerom k verejnosti poukazujú aj Gojdičová a Zacharová z DAFilms. „Z našich štatistík vidíme, že preferencie filmov sa neodvíjajú od ich dĺžky, ale najmä od ich viditeľnosti na našej domovskej stránke a v našich programových špeciáloch. A takisto od propagačných akcií, ktoré k filmom vytvárame spolu s médiami a so sociálnymi sieťami. V tomto zmysle majú krátke filmy sledovanosť porovnateľnú s celovečernými.“

Krátke filmy v kinách

— No vráťme sa späť do kín. Krátka stopáž totiž automaticky neznamená, že je film odsúdený na malý monitor či displej. Aj krátke filmy sa pri troche šťastia dostávajú k divákovi v kine a napokon zažiaria na veľkom plátne. Slovenské krátke filmy v súčasnosti najčastejšie distribuuje Asociácia slovenských filmových klubov. To, že ide spravidla o animované filmy, podľa Jakuba Zipsera, koordinátora distribučných projektov ASFK, je aj nie je náhoda. „Náhoda je to v tom zmysle, že producenti nám vo väčšine prípadov ponúknu práve animovaný film. A zámer preto, že animované filmy sa vďaka svojej forme pružnejšie spájajú s celovečernými filmami, ktoré distribuujeme. Zaradenie krátkeho filmu do distribúcie závisí od aktuálnej ponuky producentov, jeho výber zasa od našich distribučných možností a vhodného celovečerného titulu. Zosúladujeme ich podľa spoločnej témy, príbehu či výrazovosti. Niekedy sa dopĺňajú, inokedy, naopak, vytvárajú prípustnú tenziu.“ Ziper dodáva, že pre ASFK je pridanou hodnotou, ak môže vďaka krátkometrážnym filmom obohatiť svoju dramaturgiu a vybrať zaujímavý a reprezentatívny predfilm k niektorému zo svojich distribučných titulov. „Nadviazali sme aj spoluprácu s VŠMU. Film

princípe každoročne fungujú aj Ozveny Áčka, putovný projekt víťazných filmov študentského festivalu, ktorý tak diváci môžu vidieť aj v regiónoch“ Podobné ozveny ponúkajú kinám aj iné festivaly, napríklad Fest Anča alebo český Medzinárodný festival dokumentárnych filmov v Jihlave. „Najfrekventovanejšie sú však jednorazové spolupráce, kde nás kiná, amfiteátre alebo letné kiná oslovia s požiadavkou zostaviť program. Pre Kino Lumière sme takto pripravili pásmo filmov pre deti a začali sme spoluprácu s Týždňom slovenského filmu,“ dodáva Gabrižová.

— Slovenský krátky film napriek sporadickému výskytu v kinách a zľahka skrytej existencii na internete ani zďaleka neživí. Určite má zmysel ho sledovať: jednak ukazuje, v akej kondícii bude slovenská audiovizia o pár rokov, keď dnešní študenti „preplávajú“ do profesionálneho prostredia, jednak ponúka formy, výrazy i obsahy, ktoré sa v celovečerných produkciách zvyčajne už nevidia. ◀

— text: Mária Ferenčuhová —
— foto: Festivalové oddelenie FTF VŠMU —

Pozdrav z Nigérie (r. Peter Hoferica, 2020) —

Ad revidendum (r. Matúš Ryšán, 2018) —

Krátky pohľad na filmovú prózu aj poéziu

Kým krátke animované filmy sa občas objavia aj v kinodistribúcii a bývajú zaradené do výročných hodnotení slovenskej kinematografie, krátke hrané a dokumentárne filmy za hranicou festivalov alebo akademického prostredia, ktoré ich vyprodukovalo, dostávajú spätnú väzbu len zriedka.

— Tento text by pokojne mohol byť prvým dielom väčšieho seriálu. Aj preto sa v ňom zameriam len na niektoré krátke hrané filmy, ktoré v posledných rokoch nakrútili študenti (dnes podaktorí už absolventi) bratislavskej Filmovej a televíznej fakulty VŠMU. Rovnaký priestor by si však zaslúžili aj dokumenty, prípadne experimentálne či intermediálne filmy, ktoré vznikajú aj na iných slovenských umeleckých školách.

— Kým väčšina školských animovaných filmov nepresiahne 10 minút, dĺžka najambicióznejších hraných filmov sa zväčša pohybuje v rozpätí 20 až 30 minút. Takáto minútáž už dáva priestor na rozohranie charakterov a na predvedenie režijnej práce s hercami – mladí filmári tak môžu ukázať svoje schopnosti a vedomosti, ktoré by neskôr mohli rozvinúť alebo zúročiť v celovečerných projektoch –, zároveň však nedovolí kamuflovať slabiny v scenári, nedôslednú dramaturgiu, rozpačité herecké výkony ani nedostatky obsadenia.

— Pri filmoch tejto dĺžky máme zvyčajne do činenia s malými sociálnymi či psychologickými drámami, krátkymi trilermi alebo komédiami, postavenými na realistickom zobrazení a rozprávaní. Núka sa prirovnanie k poviedkam, po ktorých raz možno príde celovečerný román.

Filmová próza

— V posledných dvoch rokoch zaznamenali úspech viaceré takéto filmy, napríklad *Pura Vida* Martina Gondu, *Hrejivá komédia o depresii, šialenstve a nespĺnených snoch* Michala Ďuriša či triler *Výlet* Daniela Riháka. Každý z nich má nesporné kvality. *Pura Vida* má predovšetkým precízne vystavaný, mimoriadne silný príbeh, ale aj prepracované charaktery či výpravu. Z medzinárodného hľadiska tomu filmu o „otľkančekovi“ a jeho staršom bratovi, ktorých otec vychováva sám a nedokáže im poskytnúť potrebnú pozornosť ani citové zázemie, nechýba prakticky nič. Presvedčivý portrét z prostredia východoslovenskej dediny narúša azda len to, že hlavná detská postava nehovorí po rusnacky ako väčšina protagonistov, ale čistou spisovnou slovenčinou, ktorá môže divákov miestami vytŕhať z filmového sveta. Daniel Rihák vo *Výlete*, ktorý je adaptáciou poviedky Jozefa Kariku, zase dôsledne buduje napätie a na relatívne malej ploche predvádza, že žánrové postupy trilera má v malíčku – ovláda funkčnú naratívnu skratku a vie rozprávať obrazom a strihom, takže film nezatažuje zbytočnými dialógmi ani ho nerobí doslovným. Ďurišova *Hrejivá komédia o nehe, obeti a iných súčastiach bytia* z tejto trojice vyčnieva zase

štylistickou nadstavbou: svižné tempo a úsporné rozprávanie tu nahrádzajú formálne ozvláštnenia, ktoré vhodne dopĺňajú pomalé plynutie času dvoch sestier starajúcich sa o chradnúceho otca a dodávajú filmu poetický a snový ráz. Vo všetkých troch filmoch vidíme suverénne herecké výkony, v prvom mimoriadne autentické, v druhom spoľahlivo žánrové a napokon v treťom zľahka dramatické, až javiskové.

Na chybách sa dá učiť

— Mnoho ďalších krátkych filmov takú vysokú úroveň umeleckých výkonov nedosahuje, hoci sa im nedá uprieť iskra, nápad či svieža téma. Napríklad „M“ Gabriely Gažovej je pôvabným filmom o dospievaní dievčenského tela aj o zrení nestereotypnej rodovej identity. Napriek sympatickej téme však miestami sklzáva do estetiky predstavení školského dramatického krúžku, hoci protagonistky väčšinu svojich partov odohrali so ctou. Hereckým stvárnením hlavnej postavy trochu škripe i *Nuda* Alice Bednárikovej. Zachraňuje ju však zdatnosť hercov vo vedľajších rolách a naratívna invencia a takisto filmu pomáha aj štylizácia v duchu „artificial sixties“. V oboch filmoch invenčné časti dominujú nad drobnými zaváhaniami.

— Koncom augusta mal v bratislavskom Kine Lumière premiéru polhodinový film Lukáša Víznera *Bytosť*, ktorý nakrútili študenti VŠMU, no nevznikol v produkcii školy. Spracúva odvážnu tému: jeho hlavný hrdina naráža na predsudky a tabu konzervatívnej spoločnosti, keď sa vyrovnáva so smrťou partnera, ktorý pracoval v pornopriemysle, a pritom sa sám, vlastne takisto dosť konzervatívne, pokúša očistiť jeho pamiatku. Napriek vôli otvárať tabuizované témy film trpí viacerými školáckymi chybami. Väčšinu deja neukáže, len ho prerozpráva v dialógoch, emócie neindukuje prostredníctvom situačných náznakov, ale sugeruje ich napríklad krikom či hudbou. *Bytosť* je tak názorným príkladom toho, že elipsu a skratku v krátkom filme sa oplatí používať skôr na minimalizáciu dialógov referujúcich o tom, čo sa stalo mimo obrazu, než na to, aby tvorcovia nemuseli nakrúcať produkčne aj režijne náročné scény.

Poézia a majstrovstvo filmovej skratky

— A napokon trochu osobnej radosti. Medzi novšími filmami VŠMU som našla aj zopár hraných filmov s dĺžkou do 15 minút, ktoré sa zriekli realistickej narácie v prospech hyperboly, komickej štylizácie či vyjadrenia afektov a skratku použili na radikálnejšie prenášanie významov.

— Martina Buchelová nakrútila film *R + J*, ľahkú variáciu na romeo-júliovské motívy, hraničiacu s groteskou. Hoci ide primárne o insiderskú hru študentov filmovej a televíznej fakulty, filmu nechýba univerzálnejší humor, na ktorý reaguje akékoľvek publikum. Hravosť charakterizuje aj filmy Petra Hofericu *Variácie* a *Pozdrav z Nigérie*. Prvý sa základnou zápletkou – ženským rozhodnutím „a predsa bude po mojom“ – i sympatickým nadhľadom primkyna k Buchelovej filmu, no upúta aj zdvojenou symetrickou štruktúrou. V *Pozdrave z Nigérie* vidieť už aj obrazovo-režijnú štylizáciu – niekde medzi Wesom Andersonom a Royom Anderssonom –, so statickými obrazmi a s repetíciami hereckých akcií, ktorými Hoferica podčiarkuje trpkosť-smiešnu absurdnosť ľudskej existencie.

— Popri humore však krátka forma svedčí aj dráme. Dôkazom je miniatúra *Ad revidendum* Matúša Ryšana, štylizovaná najskôr ako amatérske video snímané cez prestávku v gymnaziálnej triede, no vzápätí ponúkajúca doslova monodramatický priestor ženskej postave. Napriek realistickému snímaniu vnímam tento film ako hyperbolu o (kresťanskom) potláčaní negatívnych emócií, výbuchoch afektu a ničivosti indoktrinovaného pokánia.

— Expresívnosť takýchto krátkych formátov nemožno brať doslovne – fungujú totiž v inom režime ako realistické a psychologizujúce filmové poviedky, o ktorých som písala predtým. Ich štruktúra i dramaturgia sa blíži skôr k básnickej forme: niekedy zovretejšej, inokedy voľnejšej, no interpretačne často veľmi podnetnej.

— Je skvelé, ak krátke filmy nie sú len študentským ihriskom, ale aj experimentálnym laboratóriom, v ktorom sa testujú myšlienky a formy. Ak bude takýchto originálnych filmov viac, možno sa budú častejšie zjavovať aj ako predfilmy v kinách. ◀

SFT^A Slovenská filmová a televízna akadémia
— text: Matúš Kvasnička — foto: Peter Frolo /
Ocenení tvorcovia filmu *Nech je svetlo* —

Víťazov Slnka v sieti pripomenie aj Týždeň slovenského filmu

Nech je svetlo, Dobrá smrť a Šarkan – to je trojica filmov, ktoré na jubilejnom, 10. ročníku odovzdávania národných filmových cien Slnko v sieti zvíťazili v kategóriách hraný, dokumentárny a animovaný film. To najlepšie z filmovej tvorby pre kiná, čo na Slovensku vzniklo v uplynulom roku, pripomenie v októbri a novembri aj Týždeň slovenského filmu. Pandémia a s ňou spojené preventívne opatrenia mu vtisli novú podobu.

— Akú podobu bude teda mať aktuálny ročník Týždňa slovenského filmu? „Šiesty ročník bilančnej prehliadky Týždeň slovenského filmu, ktorá je zameraná na filmy s premiérou v roku 2019, bude iný než predchádzajúce. Koná sa totiž v roku, keď celý svet zachvátila pandémia ochorenia COVID-19. Takmer na tri mesiace sa úplne zatvorili kiná, zrušili alebo presunuli sa filmove festivaly a prehliadky. Medzi nimi aj tá naša. A spolu s ňou i odovzdávanie národných filmových cien Slnko v sieti, s ktorým bol Týždeň slovenského filmu úzko prepojený,“ vysvetľuje za organizátorov prehliadky Miroslav Ulman zo Slovenského filmového ústavu. Oceňovanie najlepších filmov uplynulého roka presunula pandémia z tradičného aprílového termínu na september a aj nad týmto termínom a podobou galavečera viseli do poslednej chvíle otázky. Samotné odovzdávanie Slnka v sieti sa nakoniec konalo bez divákov, iba za účasti nominovaných a ocenených umelcov.

— „Máme za sebou veľmi náročné obdobie, mnoho mesiacov, kedy všetci z nás zažili krízu,“ prihovárala sa divákovi

počas večera v priamom prenose RTVS prezidentka Slovenskej filmovej a televíznej akadémie Wanda Adamík Hrycová. „Kultúra a filmový priemysel takisto doplatili na karanténne opatrenia a pandémiu. Paradoxne, v ťažkých časoch, ktoré sme prekonali a ktoré stále prekonávame a nevieme, dokedy budú trvať, sa ukazuje, že práve umenie a kultúra je tým, čo nám spríjemňuje život, tým, čo nám pomáha (...) prežiť a uniknúť z každodennosti (...) a zažiť niečo výnimočné,“ pokračovala. Členovia akadémie rozhodli, že najviac, spolu až šesť cien si odniesli Amnestie a v piatich kategóriách zvíťazil film *Nech je svetlo*, ktorého tvorcovia sa tešili aj zo Slnka v sieti za najlepší film a réžiu. V diváckom hlasovaní zvíťazila *Loli paradička*.

— Réžisér víťazného hraného filmu Marko Škop sa na večere nezúčastnil, keďže pre covidové obmedzenia musel zostať doma v Záhrebe. Neustále sa sprísňujúce a meniace opatrenia ovplyvnili aj rozhodnutie organizátorov Týždňa slovenského filmu. „Vzhľadom na vývoj situácie na Slovensku a neustále sa meniace nariadenia sme

sa rozhodli prehliadku zorganizovať len v online podobe od 20. októbra do 10. novembra 2020 na platforme Kino doma a v termíne od 20. do 26. októbra 2020 budú filmy dostupné i cez stránku www.tyzdenfilmu.sk. Nechceme riskovať, že sa nám stane to, čo sa stalo Febiofestu,“ vysvetlil Miroslav Ulman. Dodal, že pred uvedením jednotlivých filmov na platforme Kino doma uvidia diváci krátke videá s výpoveďami hlavných predstaviteľov a tvorcov uvádzanej snímky.

— S novou podobou prehliadky súvisí aj jej dramaturgia a zostava filmov, ktoré divákovi ponúkne. Tento rok nepredstaví divákovi všetky filmy, ktoré sa vlni dostali do kín, ale iba kolekciu ocenených snímok. Súvisí to práve so situáciou, ktorú organizátorom všetkých, nielen filmových podujatí spôsobil preventívne opatrenia proti šíreniu nového koronavírusu. „Všetky filmy nominované na Slnko v sieti 2020 – samozrejme, vrátane ocenených –, ale i ďalšie premiérové tituly roku 2019 mohli diváci vidieť počas predchádzajúcich mesiacov v Kine Lumière. Vzhľadom na to, že Týždeň slovenského filmu bude len online, bolo by premietanie 41 filmov neúnosné. Hľadali sme iné kritérium výberu a nakoniec sme sa rozhodli zahrať všetky filmy, ktoré získali aspoň jednu národnú filmovú cenu Slnko v sieti,“ vysvetľuje Miroslav Ulman.

— Jedinou výnimkou je film, ktorý uvedú ako poctu Milanovi Lasicovi. Populárny herec, komik, ale aj dlhoročný prezident Medzinárodného filmového festivalu Art Film Fest získal tento rok Slnko v sieti za výnimočný prínos slovenskej audiovizuálnej kultúre. „Ďakujem predovšetkým svojim divákovi, ktorých tu pre krátkosť času nebudem menovať, ďakujem aj akadémii, filmovej a televíznej, že si na mňa spomenula, bol najvyšší čas, pretože som sa nie vlastnou zásluhou dožil pomerne vysokého veku, takže toto ocenenie pravdepodobne patrí aj k tej osemdesiatke. Ak to pôjde takto ďalej, teším sa na deväťdesiatku, že sa tu všetci stretieme, ak dožijete,“ povedal Lasica pri preberaní ceny za celoživotné dielo. Týždeň slovenského filmu uvedie pri tejto príležitosti divácky obľúbenú komédiu *Utekajme, už ide!* (1986, r. Dušan Rapoš). Lasica v nej stvárnil doktora Mahma, do ktorého luxusného bytu sa prebúrajú jeho susedia manželia Syslovci (Marián Zedníkovič, Zuzana Bydžovská) a na istý čas tak vyriešia svoju napätú bytovú situáciu.

— Súčasťou Týždňa slovenského filmu bývajú tradične panely o hranej, dokumentárnej aj animovanej tvorbe, panel o stave kritickej reflexie filmov na Slovensku a ďalšie sprievodné podujatia. Čo bude s nimi? „Všetky sprievodné podujatia, teda seminár Martin Slivka – Muž, ktorý sadil stromy, krstý publikácií Rudolf Urc – tvorca a interpret histórie (FOTOFO/Stredoeurópsky dom fotografie, SFÚ, SFTA, 2019) a Súčasné filmové teórie. Nové rámce, iné problémy (ed. Jelena Paštéková, VŠMU, 2019), tradičné panely o slovenskej filmovej vede a kritike, slovenskom hranom, dokumentárnom a animovanom filme v roku 2019, s nimi súvisiace projekcie filmov, odovzdávanie Ceny Petra Mihálíka a Punk je hned! live – špeciálna projekcia filmu so živou hudbou držiteľa Slnka v sieti Davida Kollara, sú presunuté na neskorší termín, ktorý včas oznámime,“ uzatvára Miroslav Ulman. ◀

NAJLEPŠÍ HRANÝ FILM

NECH JE SVETLO / režisér: Marko Škop / producenti: Marko Škop, Ján Meliš, Petr Oukropec, Pavel Strnad

NAJLEPŠÍ DOKUMENTÁRNY FILM

DOBRÁ SMRŤ / režisér: Tomáš Krupa / producenti: Tomáš Krupa, Dagmar Sedláčková, Arash T. Riahi

NAJLEPŠÍ ANIMOVANÝ FILM

ŠARKAN / režisér: Martin Smatana / producent: Peter Badač

NAJLEPŠIA FILMOVÁ RÉŽIA

MARKO ŠKOP (*Nech je svetlo*)

NAJLEPŠÍ FILMOVÝ SCENÁR

MARKO ŠKOP (*Nech je svetlo*)

NAJLEPŠÍ KAMERAMANSKÝ VÝKON

TOMÁŠ JURÍČEK (*Amnestie*)

NAJLEPŠÍ FILMOVÝ STRIH

MATEJ BENEŠ (*Amnestie*)

NAJLEPŠÍ FILMOVÝ ZVUK

VIKTOR KRIVOSUDSKÝ (*Amnestie*)

NAJLEPŠIA FILMOVÁ HUDBA

DAVID KOLLAR (*Punk je hned!*)

NAJLEPŠÍ ARCHITEKT – SCÉNOGRAF

TOMÁŠ BERKA, KAROL FILO, VÁCLAV VOHLÍDAL (*Amnestie*)

NAJLEPŠIE KOSTÝMY

MAREK CPIN (*Hodinárov učeň*)

NAJLEPŠIE MASKY

HELENA STEIDLOVÁ (*Hodinárov učeň*)

NAJLEPŠÍ ŽENSKÝ HERECKÝ VÝKON V HLAVNEJ ÚLOHE

ZUZANA KONEČNÁ (*Nech je svetlo*)

NAJLEPŠÍ ŽENSKÝ HERECKÝ VÝKON VO VEDĽAJŠEJ ÚLOHE

ANNA GEISLEROVÁ (*Amnestie*)

NAJLEPŠÍ MUŽSKÝ HERECKÝ VÝKON V HLAVNEJ ÚLOHE

MILAN ONDRÍK (*Nech je svetlo*)

NAJLEPŠÍ MUŽSKÝ HERECKÝ VÝKON VO VEDĽAJŠEJ ÚLOHE

GREGOR HOLOŠKA (*Amnestie*)

Výnimočný prínos slovenskej audiovizuálnej kultúre

MILAN LASICA

DIVÁČKA CENA SLNKO V SIETI

LOLI PARADIČKA /

režiséri: Richard Staviarsky, Víto Staviarsky

TÝŽDEŇ SLOVENSKEHO FILMU NA KINO DOMA

(20. OKTÓBER – 10. NOVEMBER, vždy o 20.30 hod.)

UTOROK 20. 10. **Utekajme, už ide!**

ŠTVRTOK 22. 10. **Loli paradička**

UTOROK 27. 10. **Hodinárov učeň**

ŠTVRTOK 29.10. **Punk je hned!**

UTOROK 3. 11. **Amnestie**

ŠTVRTOK 5. 11. **Dobrá smrť** + PREDFILM **Šarkan**

UTOROK 10. 11. **Nech je svetlo**

Igric pre Cestu do nemožna, Dobrú smrť aj Hniezdo

— text: mak —

Najstaršia slovenská filmová a televízna cena, ktorej udeľovanie na dve desaťročia zastavila normalizácia, spoznala v septembri víťazov svojho 31. ročníka. O držiteľoch ocenenia, ktoré zastrešujú Slovenský filmový zväz, Únia slovenských filmových tvorcov a Literárny fond rozhoduje porota. Tento rok bol jej predsedom režisér a scenárista Dušan Trančík a jej členmi režisér Juraj Lihosit, režisérka a dramaturgička Katarína Farkašová, herec František Kovár, dramaturgička Beata Felová, režisér a scenárista Miloš Končok a strihač Štefan Vanek.

„Musím poďakovať režisérovi Štefanovi Uhrovi, že mi dal príležitosť pracovať na filme Slnko v sieti. Ďakujem mu za to, že sme ho dobre dokončili, otvoril mi bránu do filmového sveta,“ povedal kameraman Stanislav Szomolányi, ktorému udelili cenu za celoživotné dielo. Počas odovzdávania, ktoré zostrihom zo záznamu pripomenula RTVS, ďakoval Szomolányi aj ďalším režisérom za to, že mu dali príležitosť. „Dúfam, že z výsledku spoločnej práce mali radosť.“ Okrem Štefana Uhra, s ktorým nakrúcal najčastejšie (*Organ*, 1964; *Panna zázračnica*, 1966; *Keby som mal pušku*, 1971; *Penelopa*, 1977 či *Pásla kone na betóne*, 1980) spolupracoval aj s Martinom Hollým (*Horúčka*, 1975; *Mŕtvi učia živých*, 1983), Jurajom Jakubiskom (*Nevera po slovensky*, 1980), Petrom Solanom (*A pobežím až na kraj sveta*, 1979; *O sláve a tráve*, 1984) a mnohými ďalšími.

V kategórii hraných filmov pre kiná získal Igrica režisér Noro Držiak s trikovou snímkou o Milanovi Rastislavovi Štefánikovi *Cesta do nemožna*. Na štylizovanom životopisnom príbehu porota ocenila kreatívny výtvarný prístup aj spôsob, akým vďaka pozitívnemu videniu sveta a humoru nadväzuje nielen na svetoznámu československú animovanú a trikovú tvorbu, napríklad dielo režiséra Karla Zemana, ale aj na tvorbu priekopníka trikovej kinematografie Georgesa Mélièsa. Z prihlásených dokumentárnych filmov získala Igrica *Dobrá smrť*. Z trofeje sa tešil jej režisér Tomáš Krupa, ktorý zaznamenal posledný boj nevyliciteľne chorej Britky Janette o právo zomrieť dôstojne a svojim filmom prispel k diskusií o eutanázii. V kategórii animovaných filmov porota hlavnú cenu neudelila.

Za televíznu dramatickú tvorbu ocenili Igricom scenáristický tím seriálu RTVS *Hniezdo*. Alena Bodingerová, Peter Nagy a Naďa Jurkemik sa podľa poroty podpísali pod kvalitný dramatický text a ich poctivá tímová práca a spracovanie pútavého príbehu sa dočkali aj diváckeho ohlasu. Pôvodný dramatický seriál RTVS patrilo tento rok k najsledovanejším nespravodajským reláciám na obrazovkách verejnoprávnej televízie. *Hniezdo*, ktoré sa odohráva v prostredí malomesta, spája príbehy troch párov a otvára niekoľko tém. Tou ústrednou je adopcia a bezdetné manželstvá. Protagonistkou seriálu (okrem nej v ňom vystupujú aj ďalšie dve desiat-

ky postáv, ktoré by zniesli prívlastok „hlavné“) je Kristína Važanová. Vzorná manželka a matka dvoch detí sa tretieho prírastku do rodiny vzdá pri anonymnom pôrode. Soňu Norisovú, ktorá ju stvárnila, porota ocenila v kategórii ženských hereckých výkonov vo filmovom alebo v televíznom diele. Režisér seriálu Braňo Mišík získal tvorivú prémiiu za televíznu dramatickú tvorbu.

Igrica za mužský herecký výkon vo filmovom alebo v televíznom diele si prevzal Milan Ondřík za postavu otca, ktorý je vo filme Marka Škopa *Nech je svetlo* konfrontovaný nielen so svojimi zlyhaniami, ale aj so zlyhaniami svojho syna a otca. Škopa ocenila porota tvorivou premiou za hranú filmovú tvorbu pre kiná, ktorú v rovnakej kategórii získal aj Juraj Šlauka za réžiu svojho celovečerného hraného debutu *Punk je hned!*. Tvorivú premiú za filmovú a televíznu dokumentárnu tvorbu získali Dušan Hudec s filmom *Bol som blízko neba*, ktorého protagonistami sú traja partizáni – účastníci SNP, a Pavol Pekarčík za *Hluché dni*. Na mozaike príbehov nepočujúcich rómskych protagonistov porota ocenila „osobitý prístup k ľuďom, ktorých sny a ideály dokázal trpezlivo pozorovať a priniesť o ich živote autentické filmové svedectvo“. V kategórii animovaných filmov získali tvori- vé premie Martin Smatana so snímkou *Šarkan* a Joanna Kožuch s filmom *Music Box*.

Súčasťou udeľovania Igricov bol aj 28. ročník vyhlasovania Cien slovenskej filmovej kritiky. Členovia Klubu filmových novinárov, ktorí o nich rozhodujú, zvolili v hlasovaní za najlepší slovenský celovečerný hraný alebo animovaný film pre kiná snímku Marka Škopa *Nech je svetlo* a za najlepší dokument *Dobrá smrť* Tomáša Krupu. Cenu za publikačnú filmovú činnosť a audiovizuálne aktivity získal filmový kritik a publicista Miloš Krekovič z *Denníka N*. Najlepším zahraničným filmom v slovenských kinách bol podľa hlasovania KFN juhokórejský *Parazit* (r. Bong Joon-ho) a cenu pre distribučnú spoločnosť, ktorá ho uviedla do kín, získala Asociácia slovenských filmových klubov. ◀

— text: Jaroslava Jelchová —

Synergia divadla, filmu a televíznej tvorby aj v online priestore

Siedmy ročník seminára Kabinetu audiovizuálnych divadelných umení (KADU) pripomenie 100. výročie profesionálneho divadla na Slovensku a predznamená 65. výročie začiatku televízneho vysielania, ktoré si pripomenieme budúci rok. Podujatie sa uskutoční 27. až 29. októbra v bratislavskom Kine Lumière, ale organizátori plánujú preniesť program aj do online priestoru.

„Činnosť KADU predstavuje každoročne široký záber audiovizuálnych a divadelných aktivít, orientuje sa predovšetkým na témy, v ktorých možno hľadať ich synergiu. Robí to netradičným, alternatívnym spôsobom tak, aby zaujala najmä mladých divákov a profesionálov,“ vysvetľuje filmová dramaturgička, scenáristka a publicistka profesorka Zuzana Gindl-Tatárová, ktorá je odbornou garantkou seminára od jeho vzniku a spolu s divadelnou teoretičkou Silviou Hroncovou sú konzultantkami programu. Tento rok sa organizátori vzhľadom na protipandemické opatrenia rozhodli preniesť program aj do online prostredia. Týka sa to aj prítomnosti viacerých potvrdených hostí, ktorí sa na podujatí zúčastnia prostredníctvom online prenosov. Programové celky by organizátori radi sprístupnili aj na webovej stránke podujatia, aby si ich záujemcovia mohli vyhľadať i po jeho skončení.

Prvý deň bude venovaný divadlu. Panelovú diskusiu na tému Fenomén národné divadlo, ktorej hosťami budú divadelná kritička Michaela Mojžišová, choreografka a tanečná vedkyňa Eva Gajdošová, teatrologička Soňa Šimková a divadelný teoretik, šéfredaktor časopisu *Svět a divadlo* Karel Král, bude moderovať Silvia Hroncová. Naplánovaná je aj projekcia záznamu divadelnej inscenácie SND, Strindbergovej *Slečny Júlie* v réžii Lubomíra Vajdičku.

Druhému dňu podujatia dali organizátori prívlastok politický. Začne sa panelovou diskusiou Divadlo v postpandemickom období. Jej cieľom je rozobrať právno-ekonomické aspekty problémov, ktoré priniesla pandémia, a ponúknuť možné východiská z neľahkej situácie. Silvia Hroncová bude diskutovať s českým novinárom a filozofom Petrom Fischerom, tanečnicou a režisérkou Petrou Fornayovou, riaditeľkou festivalu Divadelná Nitra Darinou Károvou, producentkou a političkou Zorou Jaurovou a programovou riaditeľkou festivalu Dotyky a spojenia Monikou Michnovou. Druhý deň seminára uzavrie projekcia dokumentárneho filmu *Život za divadlo* Anny Gruskovej.

Televízny deň otvorí prednáška filmovej vedkyne a publicistky Viery Langerovej *Televízne inscenácie: koniec formy, začiatok reformy*, ktorá bude obohatená o ukážky z archívu RTVS.

„V roku 100. výročia Slovenského národného divadla a v predvečer 65. výročia začiatku televízneho vysielania na Slovensku sme sa rozhodli zamerať pozornosť na televízne inscenácie: na fenomén slávnych bratislavských pondelkov, ale aj na televízne seriály a iné formy interakcie filmu a divadla. Slovenskí tvorcovia sa kedysi často orientovali na klenoty svetovej literatúry a ich adaptácie, v ktorých excelovali známi slovenskí herci, dnes k nám zo zahraničia prúdia skôr povrchné seriálové mistry, ktoré slovenskí scenáristi len naplňajú domácom obsahom. Aj preto sa výkony súčasnej generácie hercov strácajú v bakalárskej kvalite. O to viac potom vynikajú mini série či seriály vychádzajúce z našej reality a reflektujúce našu súčasnosť. Ukážky jednotlivých diel a diskusia na podobné témy môžu vnieť svetlo do nezmapovaných problémov dnešnej televíznej tvorby,“ ozrejmjuje Zuzana Gindl-Tatárová, ktorá bude moderovať panelovú diskusiu na tému Pôvodná televízna tvorba – televízne inscenácie verzus seriálová tvorba. Mali by sa na nej zúčastniť, či už osobne, alebo prostredníctvom online prenosu, režisér Miloslav Luther, český scenárista Ondřej Gabriel, herec Milan Kňažko a už spomínaná Viera Langerová.

„Televízna dramatická tvorba bola súčasťou radikálneho kvalitatívneho vzostupu v 60. rokoch a dokázala si uchovať profesionálnu i umeleckú úroveň aj v časoch normalizácie a nasledujúcich desaťročiach. Zaujíma nás i zo širšieho než historického hľadiska, z pohľadu existencie medzi „divadlom a filmom“ a ich vzájomnými prienikmi, ktoré dnes nadobúdajú vo forme online prenosu divadelných predstavení v kine alebo divadelných predstavení kombinovaných so živým filmovým záznamom nové žánrové úrovne a celkom iste aj obsahy,“ ozrejmjuje Langerová, podľa ktorej je „formát televíznej inscenácie dnes síce už minulosťou, ale v mnohom sa podieľal na konštrukcii nesmierne pozitívnych umeleckých hodnôt, ktoré ostávajú napriek uplynulým desaťročiam výzvou adresovanou súčasnosti.“ Program seminára uzavrie televízna inscenácia *Máριο a kúzelník* režiséra Miloslava Luthera.

Podujatie doplní výstava fotografií *Televízne pondelky* Karola L. Zachara vo foyer Kina Lumière, realizovaná v spolupráci s Divadelným ústavom. Hlavným partnerom projektu je Slovenský filmový ústav, podujatie sa realizuje v spolupráci s RTVS a Film Europe. ◀

Svet objavuje zapadnutý klenot – Šulíkovu Nehu

„Mesiac čo mesiac sa vždy môžete spoľahnúť na to, že tím vydavateľstva Second Run odhalí málo vídaný klenot z kútov sveta, ktoré sú na trhu s domácim videom nedostatočne zastúpené,“ tak sa začína krátka recenzia aktuálneho blu-ray vydania filmu Martina Šulíka Neha (1991) na webovej stránke bfi.org. Vo formáte blu-ray ho vo svetovej premiére ponúklo v auguste spomínané britské vydavateľstvo Second Run. Šulíkov film sa po rokoch dostáva k zahraničným divákovi digitálne reštaurovaný.

— V úvode citovanú recenziu zverejnila webová stránka Britského filmového inštitútu v sekcii, ktorá ponúka návštevníkom víkendové tipy na výnimočné diela z ponuky kín, DVD a blu-ray noviniek či iných distribučných platforiem. V polovici augusta sa tak Šulíkov film ocitol vo vyberanej spoločnosti. Spolu s jeho debutom odporúčal BFI Počiatok Christophera Nolana, ktorý sa ako predpríprava na jeho novinku *Tenet* vrátil do britských

kín, oceňovanú austrálsku snímku debutujúcej režisérky Shannon Murphy *Kým sa skončí leto* (od polovice septembra je vďaka Asociácii slovenských filmových klubov aj v slovenských kinách) či dokument rumunského režiséra Cornelia Porumboia *Futbal nekonečno*.

— „Je to pozoruhodný debut, formálne a štruktúrne dôsledný a elipticky navrhnutý tak, aby trojica protagonistov mala od seba odstup, čím sa zdôrazňuje ich odcudzenie a názov

filmu tak získava kruto ironický podtón,“ píše filmový kritik Matthew Thrift, ktorý označuje Šulíkov film ako psychosociálnu drámu s viacerými črtami raných diel Romana Polanského. Toho spomína v rozsiahlom texte v 20-stranovom booklete k britskému blu-ray vydaniu aj znalec slovenskej a českej kinematografie, britský filmový kritik a historik Peter Hames. Podľa neho má však analýza dôverných mužsko-ženských vzťahov v podaní scenáristického tandemu Martin Šulík – Ondrej Šulaj napriek istým styčným bodom s Polanského *Nožom vo vode* (1962) či filmom *Funny Games* (1997) Michaela Hanekeho bližšie k tomu, čo poznáme z filmov Ingmara Bergmana, najmä z jeho *Scén z manželského života* (1973). Túto paralelu podčiarkujú podľa Hamesa výkony Györgya Cserhalmiho a Marie Pakulnis, skúsených divadelných a filmových hercov z Maďarska a Poľska, ktorí stvárnilo Viktora a Máriu. S nimi sa zapletie dvadsaťročný Šimon (Gejza Benkő), ktorý po konflikte s otcom opustí rodičovský dom, stane sa súčasťou zvláštneho ľubostného trojuholníka a len postupne odhaľuje tajomstvá staršej dvojice.

— Mark Cunliffe na portáli thegeekshow.co.uk v recenzii nazvanej *Tenderness: The Past is a Foreign Country in Martin Šulík's (1991) Debut* (Neha: Minulosť je v debute Martina Šulíka cudzou krajinou) o filme píše, že „predstiera“ relatívne štandardný, univerzálny filmový žáner príbehu o dospievaní ako metaforu Slovenska, ktoré sa zobudilo a po období komunistického útlaku zbadalo svetlo. „Na pozadí zmeny režimu a úzkosti z neistej budúcnosti film analyzuje základné hodnoty, zmysel pre morálku a komplexnosť ľudských vzťahov na úsvite novej éry, ktorá je stále bytostne ovplyvnená korupciou toho, čo jej predchádzalo,“ píše Cunliffe, ktorý pripomína aj prácu s biblickými symbolmi a to, že počas komunizmu bola viera a jej prejavy potlačované.

— Komentár na portáli dvdbeaver.com oceňuje okrem samotného filmu aj kvalitu digitálnej reštaurácie „v super-vízii Slovenského filmového ústavu a schválenú režisérom“ a bonusové materiály. Okrem samotného filmu *Neha* ponúka blu-ray vydanie aj spomínaný booklet s textom Petra Hamesa, Šulíkov krátky film *Hurá* (1989), v ktorom sú konfrontované zábery z klamlivých budovateľských dokumentov z 50. rokov minulého storočia so skutočnou podobou histórie prostredníctvom životného príbehu niekdajšieho baníckeho učňa, v čase nakrúcania už dôchodcu, ktorý si nedal vziať vieru v život. Blu-ray prináša aj nový dokument *O Nehe* (2020) v réžii Michala Michaloviča. Vznikol v produkcii Slovenského filmového ústavu a pozadie filmu *Neha* a dobové súvislosti v ňom osvetľujú scenárista Ondrej Šulaj, dramaturgička Zuzana Gindl-Tatárová, kameraman Martin Štrba, skladateľ Vladimír Godár i sám Martin Šulík. Protagonisti dokumentu zároveň osvetľujú, aké postavenie má Šulík a jeho film v slovenskej kinematografii 90. rokov.

— Kontext, v ktorom film vznikol, je dôležitý aj podľa prestížneho britského časopisu *Sight & Sound*. „Bez akéhokoľvek kontextu je jednoduché interpretovať celovečerný debut Martina Šulíka iba ako pinterovskú psychodrámu, ktorá exis-

tuje vo vlastnom obmedzenom vesmíre,“ píše sa v októbromvom vydaní časopisu s tým, že v čase vzniku film budil isté rozpaky svojou neukotvenosťou. Tá bola však reakciou na dovtedajšiu doslovnosť v slovenských filmoch, ktoré o svojich protagonistoch odhalili všetko a čo najskôr. Časová neukotvenosť tak podľa kritika Michaela Brooka vedie k tomu, že *Neha* sa dá čítať aj ako presvedčivá alegória medziľudských vzťahov. *Sight & Sound* na záver dodáva, že aj tento disk potvrdzuje reputáciu Slovenského filmového ústavu v oblasti reštaurovania filmov.

— Hoci je Šulík „exportný artikel“ slovenského filmu, mnohí, ktorí sa nezaujímajú o našu kinematografiu programovo, minimálne jeho rané dielo neregistrujú. Svedčia o tom niektoré reakcie na diskusnom fóre www.criterionforum.org v sekcii venovanej prírastkom vo filmovej Second Run. „Dost' obskúrne, iba 51 hodnotení na imdb.com. Znie to zaujímavo,“ zhodnotil jeden z diskutujúcich film začiatkom júla po zverejnení informácie, že *Neha* vyjde na blu-rayi. „Nikdy predtým som o tom filme nepočul, ale zaujalo ma to,“ komentoval ďalší z užívateľov. Šulíkova tvorba bola neznámou aj pre recenzenta portálu cineoutsider.com. O *Nehe* píše ako o silnom debute, ktorý je nenápadne, ale starostlivo vystavaný a na recenzenta zapôsobil tak silno, že má teraz nutkavú potrebu tvorbu režiséra, ktorú nepoznal, „vystopovať a vidieť ju celú“ – *Neha* na blu-rayi v tomto spravila režisérovi „neoceniiteľnú službu“.

— „Vydavateľstvo Second Run, ktoré už má kredit v prinášaní kľúčových filmov z bohatej československej kinematografie širšiemu okruhu divákov, zdanlivo prekvapilo, keď vydalo film *Tenderness*, v origináli nazvaný *Neha*,“ píše sa zase na portáli mondo-digital.com. „Názov by mohol naznačovať, že ide o dojímavú rodinnú drámu alebo romantický film, to však *Neha* rozhodne neponúka.“ Autor textu film označuje ako ťažko uchopiteľnú a fascinujúcu alegóriu, ako aj pozoruhodný debut režiséra, ktorý pravidelne nakrúca podstatné slovenské filmy.

— Britské vydavateľstvo Second Run sa špecializuje na vydávanie dôležitých a oceňovaných filmov svetovej kinematografie. Vo svojom portfóliu má diela tvorcov ako Miklós Jancsó, István Szabó, Andrzej Wajda, Krzysztof Zanussi, Yorgos Lanthimos, Apichatpong Weerasethakul či Shirley Clarke. Pod hlavičkou Second Run vyšiel aj oscarový *Obchod na korze* Jána Kadára a Elmara Klosa. Zahraničnému publiku ponúklo vydavateľstvo aj tituly viacerých českých filmárov, medzi nimi Miloša Formana, Věry Chytilovej, Františka Vláčila, Jiřího Menzela aj slovenského rodáka Juraja Herza. Zo slovenských diel sprístupnil Second Run zahraničným divákovi napríklad filmy *Slnko v sieti* a *Panna zázračnica* Štefana Uhra, *Vtáčkov, siroty a bláznov* Juraja Jakubiska, *Obrazy starého sveta* Dušana Hanáka aj film *Drak sa vracia* Eduarda Grečnera. ◀

Jeden svet bude online

Hlavnou témou 21. ročníka medzinárodného festivalu dokumentárnych filmov Jeden svet sú voľby: osobné, politické aj ďalšie rozhodnutia, pred ktoré nás život postaví. Keď organizátori tému vyberali, zrejme netušili, že sami budú stáť pred komplikovanými voľbami a rozhodnutiami. Nakoniec sa rozhodli, že tohtoročný festival bude od 5. do 11. novembra v online podobe.

„Na festivaloch, a na Jednom svete obzvlášť, je čarovná práve tá blízkosť, spoločné prežívanie emócií v sále, plamenné diskusie po filmoch. Veľmi si vážime festivaly, ktoré to zvládli po svojom, bezpečne, a predsa v kinosálach. Pre Jeden svet bude tento ročník vzrušujúcim experimentom a testom ohňom,“ uviedla k novej forme festivalu jeho umelecká riaditeľka Diana Fabiánová.

V hlavnej, súťažnej sekcii Slovensko a Česko za ľudské práva premietne festival desiatku českých a slovenských filmov. Premiéru v nej bude mať napríklad nový film dokumentaristky Vladislavy Sárkány *To ta monarchia*. Jej „dokumentárna komédia“ je zároveň kolektívnym portrétom dediny Spišský Hrhov a sondou do úspešného fungovania obce, ktorá s miestnou komunitou Rómov nebojovala, ale dokázala ju integrovať. Sárkány aj prostredníctvom analógie medzi včelím a ľudským spoločenstvom hľadá odpoveď na otázky, či môže existovať ideálna ľudská spoločnosť a aká by mala byť. Ďalším premiérovým domácim titulom bude celovečerný debut Jakuba Julényho *Krycie meno: Komúna* o voľnom združení mladých Košičanov, ktorí sa počas totality rozhodli pre život v undergrounde. Film predstaví nielen príbeh ich zosnulého „guru“, filozofa a neskôr politika Marcela Strýka, ale aj ďalšie neprebádané príbehy predstaviteľov košického disentu. V premiére festival uvedie aj film *Neviditeľná*, v ktorom na príbehu trojice žien otvára režisérka Maia Martiniak tému pôrodnej traumy. V súťaži uvedie festival aj *FREM* Viery Čákanovej, *Raj na zemi* Jara Vojteka či environmentálnu esej *Česi sú výborní hubári* režisérky Apoleny Rychlíkovej. Portrét klavírneho virtuóza, ktorý sa po rokoch strávených na psychiatrickej klinike snaží o návrat do bežného života, zachytáva snímka *Sólo* režiséra Artemia Benkiho a Jeden svet uvedie v súťaži aj príbeh hendikepovaných hudobníkov z kapely *The Tap Tap* *Postihnutí* muzikou, ktorý nakrútil režisér Radovan Sibrť.

„Zostaviť tohtoročnú súťažnú sekcii nebolo ľahké vzhľadom na všetky produkčné, distribučné a premiérové posuny spôsobené koronakrizou v oblasti audiovizie. Navyše sa v sekcii vždy dramaturgicky snažíme pokryť prierezové témy

festivalu, reflektovať aktuálne dianie v spoločnosti, priniest rovnaký počet kvalitných slovenských a českých titulov, ktoré obstoja pred medzinárodnou porotou,“ uviedla výkonná riaditeľka festivalu Eva Križková. Porotu tento rok tvoria dokumentarista Pavol Pekarčík, Stephanie Fuchs z rakúskej distribučnej spoločnosti Autlook Films a česká novinárka a dokumentaristka Ivona Remundová.

Filmy z programu festivalu môžu diváci sledovať na stránke dafilms.sk, ale do online festivalového sveta sa dostanú aj cez stránku www.jedensvet.sk. Od 5. do 11. novembra festival sprístupní online každý deň 6 filmov, ktoré si budú môcť záujemcovia pozrieť počas 24 hodín. Za jeden film zaplatia 2,50 eura, môžu však využiť aj zvýhodnené možnosti permanentiek. Online budú aj diskusie na viaceré aktuálne témy vrátane prezidentských volieb v USA, ktoré sa odohrajú krátko pred začiatkom festivalu.

Tradičnou súčasťou Jedného sveta bývali po úvodnej bratislavskej časti projekcie v regiónoch. Tentoraz sa regióny zapoja do festivalového diania od začiatku a mobilný štáb Jedného sveta bude divákovi prinášať obsah v spolupráci s regionálnymi partnermi v Košiciach, Liptovskom Mikuláši či Trnave. Ďalšie regióny sa zapoja po skončení „bratislavskej“ časti festivalu.

Celkovo ponúkne festival vyše 40 filmov. Okrem spomínaných titulov uvedie Jeden svet aj film čínskeho aktivistu a umelca Aj Wej-weja *CoroNation*, v ktorom sleduje dianie vo Wu-chane, odkiaľ sa COVID-19 rozšíril do sveta. Streamovať sa bude aj film držiteľa dvoch cien Emmy Dana Partlanda *Unfit: The Psychology of Donald Trump*, v ktorom blízki spolupracovníci amerického prezidenta a odborníci na duševné zdravie rozoberajú kondíciu a osobnostné črty Donalda Trumpa. Diváci uvidia aj nový film Lucie Kašovej *Orchester z krajiny ticha* o prvom afganskom ženskom orchestri, ktorého štyri členky sa rozhodnú na Slovensku emigrovať. Okrem online programu pripravil festival aj niekoľko outdoorových aktivít. Hlavným organizátorom Jedného sveta je nezisková organizácia Človek v ohrození. ◀

FFI hľadá vpred i do minulosti

Aktuálne svetové filmy s témami súvisiacimi s LGBTI menšinou, domáce novinky aj svetové klasiky queer kinematografie ponúka vo svojom programe 14. ročník Filmového festivalu inakosti. Koná sa paralelne v bratislavskom Kine Lumière a košickom kine Úsmev od 14. do 19. októbra. Od 20. do 25. októbra bude nasledovať jeho online „dôvetok“ na platforme Kino doma. „Ozveny v ďalších mestách sme pre nepredvídateľnú a neistú situáciu zrušili,“ vysvetlila pre Film.sk riaditeľka festivalu Zita Hosszúová.

„Do online priestoru sme sa nerozhodli ísť preto, že ho považujeme za adekvátnu alternatívu kina, ale preto, že fyzický program v kine sme vzhľadom na opatrenia nútení trochu obmedziť. Chceli sme tak vyjsť v ústrety ľuďom, ktorí by sa pre obmedzenú kapacitu do kina nezmestili, rovnako ako tým, ktorí sa do kín v tomto období obávajú prísť,“ ozrejmila Hosszúová. Online program bude pritom odlišný od toho v kine a nie všetky filmy z kina uvedie festival online. Platí to aj naopak.

Na veľkom plátne uvidia diváci napríklad snímku *Amonit* s Kate Winslet a Saoirse Ronan v hlavných úlohách, ktorú nakrútil britský režisér Stan Lee. Pred tromi rokmi zaujal celovečerným debutom *Na konci sveta*, ktorý získal viacero ocenení vrátane ceny za réžiu na festivale Sundance. Po príbehu o vzťahu mladého britského farmára a rumunského nádenníka nakrútil historickú lesbickú lovestory. Jej protagonistkami sú skutočné historické postavy – paleontologička Mary Anning, patriaca k desiatke britských žien, ktoré najviac ovplyvnili vedu, a geologička Charlotte Murchison. Svetovú premiéru mal film iba teraz v septembri na festivale v Toronte. „Táto kostýmová lesbická dráma netají oscarové ambície. Ide o úplnú novinku s kvalitným hereckým obsadením a réžiou a určite patrí k najvýraznejším snímkam v našom programe,“ komentuje Zita Hosszúová, podľa ktorej však program divákovi ponúkne nielen „veľké filmy“, ale aj menšie, nezávislé snímky, ktoré sa takisto oplatí vidieť.

Medzi také radí napríklad dvojicu nemeckých filmov o dospievaní a coming-oute, ktoré mali premiéru na festivale v Berlíne. *Leto v Kreuzbergu* (r. Leonie Krippendorff) je príbehom introvertnej Nory, ktorá počas prázdnin prežije v kulisách berlínskej štvrte Kreuzberg prvú lásku s voľnomyšlienkarou Romy. Film *Budúcnosť patrí nám*, autobiografický debut nemecko-iránskeho režiséra Faraza Shariata, je zasa príbehom Parvisa, ktorý sa v utečeneckom centre, kam sa dostane za trest na verejnoprospešné práce, zoznámi so súrodencami, ktorí utiekli z Iránu do Nemecka. Film získal na Berlinale cenu Teddy a trofeje má aj z Outfestu Los Angeles či kyjevského festivalu Molodist.

Festival inakosti ponúkne aj tituly z domácej produkcie. Okrem staršej snímky z roku 2018 *Dreamer* Mi-

chaely Prableskovej o evanjelickom teológovi Ondrejovi Prostredníkovi a o tom, čo sa dialo po jeho vystúpení na Dúhovom pride, premietne aj krátke filmy, ktoré vznikli tento rok. Medzi nimi *Bytosť* Lukáša Víznera, ktorý sa zameriava na predsudky nielen voči LGBTI ľuďom, ale aj medzi nimi samými. Dokument Petra Podolského *Hľadanie spoločných svetov* rozpráva o pokuse o zblíženie matky a syna, dokument Barbory Vojsašáckovej *Denník princeznej* vypovedá aj o neistote a zvažovaní coming-outu v konzervatívnom prostredí v čase korony. Premietat sa bude aj *Šarlatán* Agnieszky Holland.

Okrem noviniek prinesie FFI aj niekoľko filmov, ktoré sú dnes už klasikami. Po pätnástich rokoch od premiéry tak diváci v kine opäť uvidia príbeh dvoch drsných kovbojov, ktorých živočíšny sex uprostred hôr prerastie do osudového citu. Za *Skrotenu horu* s Jakom Gyllenhalom a Heathom Ledgerom v hlavných úlohách získal Ang Lee na festivale v Benátkach Zlatého leva a z udeľovania Oscarov si snímka odniesla tri sošky – za réžiu, scenár a hudbu. Konzervatívna akadémia sa vtedy postarala o jedno z najväčších oscarových prekvapení, keď si Oscara za najlepší film roka neodniesla *Skrotená hora*, ale film *Crash*.

Festival uvedie aj film Johna Mayburyho *Prekliata láska*, ktorého kompozície vychádzajú z diel Francisa Bacona, hoci vo filme nie sú priamo použité. Snímka vypovedá o ôsmich rokoch deštruktívneho vzťahu jedného z najslávnejších maliarov 20. storočia (v podaní Dereka Jacobiho) s milencom, ktorého stvárňuje Daniel Craig; Muriel Belcher, majiteľku slávneho klubu The Colony Room v Soho, stvárnila Tilda Swinton. Medzi klasikami uvedie FFI aj film režiséra *Francúzskej spojky* či *Exorcistu* Williama Friedkina *Chlapci z partie*. Vo svojej dobe prelomový film a jeden z prvých, ktorý otvorene rozpráva o homosexualite, si neskôr diváci už doma môžu porovnať s novou verziou, ktorá mala premiéru na Netflixu 30. septembra a účinkujú v nej Jim Parsons, známy ako Sheldon z *Teórie veľkého tresku*, či Zachary Quinto. ◀

› **1. 10. 2020**

Efekt Vašulka

‹ **Vasulka áhrifn**, Island/Dánsko/Česko/Švédsko, 2019, r. Hrafnildur Gunnarsdóttir ›
účinkujú: Woody Vasulka, Steina Vasulka (v archívnych záberoch Andy Warhol, Miles Davis, Jimi Hendrix)
– dokumentárny portrét, 85 min., MN 15 – Film Expanded

Jaskyňa

‹ **Nang non**, Thajsko/Írsko, 2019, r. Tom Waller ›
hrajú: Ron Smoorenburg, Eoin O'Brien, Arpa Pawilai, Gigi Velicitat, Ross W. Clarkson
– dobrodružný/dráma/triler, 104 min., MP 12 – Film Europe

Nádej

‹ **Håp**, Nórsko/Švédsko, 2019, r. Maria Sødahl ›
hrajú: Stellan Skarsgård, Andrea Braein Hovig, Terje Auli – dráma/romantický, 126 min., MP 12 – Bontonfilm

Raj na zemi

‹ Slovensko, 2019, r. Jaro Vojtek ›
účinkuje: Andrej Bán – dokumentárny, 78 min., MN 15 – ASFK

› **8. 10. 2020**

Milan Sládek

‹ Slovensko, 2020, r. Martin Šulík ›
– dokumentárny, 92 min., MP 12 – ASFK

› **15. 10. 2020**

Alchymická pec

‹ Česko/Slovensko, 2020, r. Jan Daňhel, Adam Olša ›
– dokumentárny, 118 min., MN 15 – ASFK

Karel

‹ Česko, 2020, r. Olga Malířová Špátová ›
účinkuje: Karel Gott – dokumentárny, 127 min., MP 12 – Bontonfilm

Pre balík prachov

‹ **Honest Thief**, USA, 2020, r. Mark Williams ›
hrajú: Liam Neeson, Kate Walsh, Jai Courtney – akčný/triler, 99 min., MN 15 – Continental film

› **22. 10. 2020**

Corpus Christi

‹ **Boże Ciało**, Poľsko, 2019, r. Jan Komasa ›
hrajú: Bartosz Bielenia, Aleksandra Konieczna, Eliza Rycembel, Tomasz Ziętek, Barbara Kurzaj, Leszek Lichota, Zdzisław Wardej – dráma, 116 min., MN 15 – ASFK
+ Sh_t Happens
‹ Česko/Slovensko/Francúzsko, 2019, r. Michaela Mihályi, David Štumpf ›
– 13 min., MN 15, animovaný

Nightlife

‹ Nemecko, 2020, r. Simon Verhoeven ›
hrajú: Elyas MBarek, Frederick Lau, Palina Rojinski, Leon Ullrich, Caro Cult, Nikola Kastner – komédia, 111 min., MP 12 – Bontonfilm

Pravda

‹ **La vérité**, Francúzsko/Japonsko, 2019, r. Hirokazu Koreeda ›
hrajú: Catherine Deneuve, Juliette Binoche, Ethan Hawke, Ludivine Sagnier – dráma, 106 min., MN 15 – Film Europe

› **29. 10. 2020**

100% vlk

‹ **100% Wolf**, AU, 2020, r. Alexs Stadermann ›
v slovenskom znení: Michal Domonkoš, Natália Košová, Dušan Szabó, Martin Kaprálik, Jana Valocká, Martin Trnavský, Juraj Predmerský, Zuzana Porubjaková, Zuzana Kronerová – animovaný, 96 min., MP – Bontonfilm

Čarodejnice: Odkaz

‹ **The Craft: Legacy**, USA, 2020, r. Zoe Lister-Jones ›
hrajú: Cailee Spaeny, Gideon Adlon, Lovie Simone, Zoey Luna, Nicholas Galitzine,

Michelle Monaghan, David Duchovny – mysteriózny/triler, 95 min., MP12
– Itafilm

Králi videa

‹ Slovensko, 2020, r. Lukáš Bulava ›
účinkujú: Petr Svoboda, František Fuka, Ondřej Neff, Dana Hábová, Roman Holý, Zdeněk Troška, Jiří Zidek, Lukrecius Chang, Václav Šimáček, Ondřej Hejma, Miroslav Táborský – dokumentárny, 82 min., MN 15 – Continental film

Princezná zakliata v čase

‹ **Princezna zakletá v čase**, Česko, 2020, r. Petr Kubík ›
hrajú: Natalia Germani, Eliška Křenková, Marek Lambora, Simona Zmrzlá, Martin Dejdar, Roman Zach, Martin Písařík, Jan Révai – fantasy/rozprávka, 100 min., MP – Magic Box Slovakia

— **Miro Ulman** —

Febiofest trval iba deň, pripravuje ozveny

Prezentácia nových opatrení v boji proti koronavírusu a plán zakázať akékoľvek hromadné podujatia viedli organizátorov Medzinárodného filmového festivalu Febiofest, ktorý sa mal konať v Bratislave od 30. septembra do 4. októbra, k tomu, že festivalový program zúžili na jediný deň, počas ktorého ešte zákaz nemal platiť. Kino Lumière tak 30. septembra uviedlo nielen otvárací film **Modelár** režiséra Petra Zelenku, ale aj poľský film **Corpus Christi** (r. Jan Komasa), ktorý mal festival uzavrieť, a niekoľko vybraných snímok z festivalového programu. „Nijako nechceme zľahčovať vážnosť situácie v boji s epidémiou a potrebu zavedenia nových opatrení. Považujeme však za neakceptovateľné, ak sú tieto opatrenia neprimerané a celoplošné, uvádzané do praxe bez dostatočného upresnenia a zdôvodnenia. (...) Nejde teraz vôbec o Febiofest (...). Ide o celú oblasť fungovania kultúrneho sektora, ktorému nebolo od marca dovolené fungovať v normálnom režime,“ uviedla v reakcii na plány vlády výkonná riaditeľka festivalu Ľubica Orechovská. Premiér Igor Matovič, ktorý pôvodne hovoril o zákaze všetkých podujatí, neskôr rétoriku zmiernil, čomu sa prispôbili aj opatrenia platné od 1. októbra. Úrad verejného zdravotníctva ich zverejnil na svojej webovej stránke až 30. septembra neskoro popoludní. Organizátori potom uviedli niekoľko titulov z programu festivalu pod hlavičkou Ozveny Febiofestu a uvedenie ďalších plánujú. Jesenný termín Febiofestu bol náhradný. Pôvodne sa mal festival konať ešte v marci, dva dni pred začiatkom ho však zastavil takisto zákaz podobných podujatí.

— mak —

Kino Lumière premieta aj v nových podmienkach

„Od októbra fungujeme v upravenom režime. Upravený je však iba v tom zmysle, že kapacita kinosál, ktorá bola znížená už predtým, je teraz ešte nižšia, obmedzená počtom 50 ľudí. Navyše sa opäť zaviedlo šachovnicové sedenie. Toto všetko dodržiavame, inak kino fun-

guje v štandardnom režime a plnom premietacom rozsahu vo všetkých kinosáloch,“ povedala o súčasnej situácii pre Film.sk manažérka Kína Lumière Zita Hosszúová. Vzhľadom na zníženie kapacity kinosál aj na obavy ľudí z návštevy kina v tomto období sa Kino Lumière rozhodlo, že opäť spustí online projekt Kino doma. „Online premietania budú vždy v utorok, vo štvrtok a v sobotu. Októbrové utorky a štvrtky budú patriť filmom, ktoré získali tento rok ocenenie Slnko v sieti, a na stránke Kino doma bude od 20. do 25. októbra prebiehať aj online časť Filmového festivalu inakosti. V ďalších termínoch bude nasledovať program v dramaturgii Kína Lumière a očakávame, že v novembri bude na tejto platforme aj Mittelcine-mafest,“ dodala Hosszúová.

— mak —

Mimoriadnu podporu dostanú kiná v októbri

Podporu prevádzkovateľom kín vo výške asi 500-tisíc eur rozdelí Audiovizuálny fond v októbri medzi 57 prevádzkovateľov kín, ktorí načas podali žiadosť v mimoriadnej výzve 9/2020. Ide o časť z mimoriadnej 11-miliónovej pomoci Ministerstva kultúry SR pre nezávislú kultúru. AVF z nej dostal 700-tisíc eur. Zo sumy 502 400 eur môžu jednosálové kiná dostať maximálne 3 400 eur a na každú kinosálu vo viacsálovom kine môže pripadnúť maximálne 2 650 eur. „Spolu tak fond pomôže 176 kinosálam, čo je takmer 80 percent zo všetkých štandardných kinosál po celom Slovensku,“ uviedol AVF. Zostávajúcich 200-tisíc eur nasmeroval fond do výzvy 3/2020 na zvýšenú podporu distribúcie, najmä nových slovenských filmov v kinách.

— red —

Digitálne reštaurovaní Noční jazdci v Lyone

V októbri sa na festivale Lumière v Lyone vo Francúzsku (10. – 18. 10.) uskutoční svetová premiéra digitálne reštaurovaného filmu **Noční jazdci**, ktorý nakrútil Martin Hollý v roku 1981. Minulý rok v Lyone takto uviedli film **Lalie poľné** (1972) Ela Havettu, v roku 2018 film Petra

Solana **Prípad Barnabáš Kos** (1964) a rok predtým **Krvavú pani** (1980) Viktora Kubala. „To, čo znamená festival v Cannes pre súčasnú kinematografiu, to znamená festival v Lyone pre klasickú kinematografiu,“ povedal o jednom z najrešpektovanejších podujatí klasického filmu Marian Hausner, riaditeľ Národného filmového archívu Slovenského filmového ústavu, ktorý dohliada aj na digitalizáciu a reštaurovanie klasických filmových diel zo zbierok SFÚ. „Pre nás je to ďalšie potvrdenie zmysluplnosti digitalizačného pracoviska v Slovenskom filmovom ústave, vybudovaného v roku 2014, ktoré je kľúčové pre prezentáciu a sprístupňovanie slovenského filmového dedičstva,“ dodal. Počas vlaňajšieho jubilejného 10. ročníka festivalu jeho organizátori vytvorili značku Lumière Classics, ktorá zastrešuje tri programové sekcie vrátane sekcie Poklady a kuriozity, do ktorej zaradili snímku Martina Hollého. „Zámerom sekcie je zdôrazniť dôslednú a aktívnu prácu filmových archívov z celého sveta, ktorých záujmom je obnova a uvedenie klasických filmov opäť do života. Uvedenie filmu vo svetovej premiére v programe lyonského festivalu predurčuje zároveň jeho ďalší festivalový život,“ uviedla tlačová tajomníčka SFÚ Simona Nötová.

— jj —

Zomrel Jiří Menzel

Jeden z najvýznamnejších predstaviteľov československej novej vlny režisér Jiří Menzel zomrel 5. 9. vo veku 82 rokov. S prvým celovečerným filmom **Ostre sledované vlaky** z roku 1966 získal Oscara za najlepši cudzojazyčný film. Išlo o adaptáciu knihy Bohumila Hrabala, z ktorého diela čerpal viaceré námety a nakrútil svoje najúspešnejšie snímky ocenené v Berlíne či Benátkach (**Skřivánci na niti**, **Postřižiny**). V roku 1987 bol s filmom **Vesničko má středisková** nominovaný na Oscara. Na jeho filme **Obsluhoval som anglického kráľa** sa koprodukčne podieľalo aj Slovensko. Menzel sa objavoval aj pred kamerou, naposledy vo filme Martina Šulíka **Tlmočník**, za ktorý získal Slnko v sieti pre najlepšieho herca spolu s Petrom Simonischemom.

— jj —

REDAKCIA NEZODPOVEDÁ ZA ZMENY TÝKAJÚCE SA DISTRIBUČNÝCH TITULOV.

z filmového diania

— text: Jaroslava Jelchová
— foto: ASFK —

Sládek ako dobový i nadčasový fenomén

Portrét svetoznámeho slovenského míma Milana Sládka natočil režisér Martin Šulík, ktorý sa okrem hranej tvorby venuje aj dokumentárnym filmom, najmä portrétom osobností československého filmu a umenia 60. rokov. Jeho celovečerný dokument *Milan Sládek* prichádza do slovenských kín 8. októbra.

Film zachytáva tvorivú i životnú cestu Milana Sládka, ktorý na začiatku 60. rokov stál pri zrode modernej slovenskej pantomímy. V roku 1968 emigroval do Nemecka a so svojimi predstaveniami precestoval celý svet. „Sládek bol inšpirovaný francúzskymi vzormi Debauruom a Barraultom, ale veľmi rýchlo objavil svoj vlastný vyjadrovací jazyk. Prekvapením boli hlavne jeho celovečerné pantomímy *Hrča* a *Starinár*, ale aj činoherné predstavenia podľa Kyrmezerových frašiek. Hoci v Bratislave pôsobil len necelých desať rokov, ovplyvnil nielen divadelníkov, ale aj filmárov či dokonca výtvarníkov. Ak pozeráte archívne programy Slovenskej televízie, zistíte, že Sládek sa objavoval aj v mnohých zábavných programoch, jeho sólové vystúpenia boli súčasťou videoklipov k pesničkám. Skrátka, bol to výrazný dobový fenomén,“ ozrejmuje pre Film.sk režisér Martin Šulík. Po Sládkovej emigrácii bola jeho práca v cudzine známa len úzkemu okruhu slovenských divadelníkov a odborníkov. V roku 1989 sa vrátil na Slovensko, ale od roku 2004 žije opäť v Nemecku. Napriek tomu, že má viac ako osemdesiat rokov, stále hrá, prednáša, režiruje a cestuje po svete. „Náš film sa pokúša zachytiť jednotlivé obdobia jeho tvorby: na Slovensku, v Nemecku, ale aj jeho cesty po svete. Na Milanovom diele som chcel zdokumentovať aj premenu samotnej pantomímy, jej transformáciu na rôzne druhy pohybového divadla,“ dodáva režisér, ktorého na dokumentárnom filme baví objavovanie nových súvislostí. „Napríklad pri práci na tomto filme som si uvedomil generačné prepojenie študentov bratislavskej ŠUP-ky. Sládkovými spolužiakmi boli Elo Havetta, Juraj Jakubisko, Marián Minárik, Vlado Popovič, Jana Pogorielová. Pochopil som aj jeho vzťah k Emilovi Františkovi Burianovi a medzivojnovnej divadelnej avantgarde. Mal som radosť, keď som v archíve objavil záznamy predstavení, o ktorých všetci hovoria, ale videl ich len málo kto. Potešili ma fotografie z Milanovej mladosti, kde je ako študent zachytený v amatérskom divadle s bratmi Kronerovcami v Považskej Bystrici,“ približuje režisér. Samotnej realizácii predchádzali podrobné rešerše archívnych materiálov, ktoré vo filme nemajú len ilustračnú úlohu. Vystúpiť v ňom mnohí Sládkovi spolupracovníci a priatelia, ako Milan Lasica, Jana Pogorielová, Eva Mária Chalupová, Ľubomír Feldek, Ladislava Petišková, Vladimír Štefko, Helmut Scheier, Frank Meyer, Franz Bodo Gerono, Laurenz Leky, Jochen Fassbender, František Mikloško, Ľubomír Piktör, Katarína Aulitsová, Beáta Hileková, Peter Tabaček, Milada Synková či Ján Kocman.

„Aby som pravdu povedal, nie som dokumentarista v pravom zmysle slova. Moje dokumenty nereagujú na spoločenské problémy ani investigatívne neanalyzujú aktuálne udalosti. Zaujímajú ma ľudia, ktorí významným spôsobom ovplyvnili nejaké odvetvie našej kultúry. Myslím, že je to spôsobené mojim pôsobením na VŠMU. Chcem študentom umenia sprostredkovať myšlienkový svet iných filmárov, hudobných skladateľov, výtvarníkov, spisovateľov, umožniť im, aby svoje snaženie konfrontovali s výraznými osobnos-

tami našej i svetovej kultúry. Baví ma objavovať inšpiračné zdroje jednotlivých tvorcov, spoznávať kontext ich diela,“ vysvetľuje pre Film.sk Šulík. „Dokument je pre mňa dynamickým spôsobom spoznávania skutočnosti,“ dodáva tvorca, ktorý sa okrem réžie na filme podieľal aj ako autor námetu, scenára a producent (TITANIC).

„Pri práci na dokumentárnom filme sa vklad jednotlivých profesií veľmi ťažko rozlišuje. Scenár síce tvorí východisko k nakrúcaniu, ale skutočnosť, nové fakty často posúvajú jeho ťažisko. Objavujú sa témy, ktoré v pôvodnom zámere neboli, a mnohé veci, ktoré sa javili dôležité, strácajú výpovednú hodnotu. Práca scenáristu a režiséra sa teda prelína oveľa viac ako v hranom filme. V procese nakrúcania sa často mení štruktúra i kompozícia jednotlivých obrazov. Konečný tvar dokumentu môže vzniknúť v strižni a výsledok sa môže od zámeru výrazne líšiť. A producent musí na všetky tieto zmeny reagovať. Ak je človek na všetko sám, odstup mu umožňujú ďalší spolupracovníci,“ ozrejmuje Šulík. Kameru mal vo filme na starosti Richard Krivda, strih Marek Šulík a produkčnou bola Mirka Grimaldi. Pod zvukom filmu je podpísaný Peter Mojžiš a o hudbu sa postarali Nikolaj Nikitin a Luboš Šrámek. Jedným z koproducentov filmu je Slovenský filmový ústav.

„Moja práca spočívala hlavne v štruktúrovaní faktov a v argumentácii Milanových výpovedí prostredníctvom archívov. Dúfam, že sa nám podarilo zachytiť aspoň niečo z mnohovrstvej Milanovej osobnosti,“ uzatvára režisér. ◀

Milan Sládek (r. Martin Šulík, Slovensko, 2020)
CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: cca 95 000 eur, vrátane vecných plnení
 a licencií (podpora z Audiovizuálneho fondu: 35 000 eur,
 podpora z RTVS: 25 000 eur)
DISTRIBUČNÉ NOSIČE: DCP

— text: Jaroslava Jelchová
— foto: Blackout productions —

NADVLÁDA NINJI
DRAK PŘICHÁZÍ (B.LEE)

Filmoví nadšenci filmovým nadšencem

Do sveta pirátskeho kopírovania, dabovania a distribúcie filmov v Československu v časoch, keď sa v kinách bežne nepremietali západné kasové trháky, zavedie divákov celovečerný dokument Králi videa Lukáša Bulavu. Na Medzinárodnom filmovom festivale Cinematik v Piešťanoch získal Cenu divákov a v októbri mieri do slovenských kín.

SONY

KULTURA

ZA 500

„Cena divákov nás veľmi teší. Dokument nakrútili filmoví nadšenci pre filmových nadšencov, takéto ocenenie je teda obrovským zadostučinením. Veríme, že podobne sa film bude páčiť aj návštevníkom kín,“ povedal slovenský producent filmu Igor Kovács. Film vznikol v slovensko-českej koprodukcii a na crowdfundingovom portáli startovac.cz získal výraznú podporu. Za nápadom stojí okrem českého režiséra Lukáša Bulavu aj Petr Svoboda ako spoluautor námetu, spoluscenárista a dramaturg. „Som celoživotným zberateľom filmov a rýchlodabing odjakživa milujem: beriem ho ako najlepší spôsob počesťovania alebo poslovenčovania filmov. Nápad urobiť film vznikol koncom leta 2016, keď sme si s režisérom Lukášom Bulavom povedali, že by bolo super natočiť nejaký krátky dokument o rýchlodabingu. Obidvaja sme fanúšikovia tohto fenoménu. Pôvodne sme uvažovali o krátkometrážnom dokumente s dvomi-tromi respondentmi, šírenom cez YouTube, no časom sa nám to dost rozrástlo,“ vysvetľuje pre Film.sk Svoboda. V ranej fáze sa k projektu pridali aj slovenský producent Igor Kovács a strihač Peter Pavlík. „Keď sme videli trailer k pripravovanému filmu Králi videa, hneď sme si uvedomili, že je to ideálna téma pre nás. Zavolali sme si s režisérom a dohodli sme stretnutie,“ ozrejmjuje Kovács, pre ktorého bola úloha producenta filmu novou skúsenosťou.

Film prináša pohľad na proces pirátskej výroby VHS kaziet s filmami väčšinou západnej produkcie, ktoré v totalitných časoch v oficiálnej distribúcii chýbali. V európskom priestore to bol jav príznačný pre krajiny bývalého východného bloku, ktorý súvisel aj s rozšírením videotechniky. VHS kazety s nedistribučnými titulmi, ale aj so zakázanými filmami, často kopírované z inej kópie a rýchlo nadabované jedným hlasom, boli jediným médiom umožňujúcim dostať sa k aktuálnej svetovej filmovej produkcii.

Snímka predstaví aj zákulisie a ľudí, ktorí stáli za celým procesom „alternatívnej“ distribúcie VHS kaziet. A ako prezrádzajú tvorcovia filmu, práve im Králi videa vzdávajú hold. „Je to vlastne ľúbostný list od nás filmových fanúšikov adresovaný tým, čo nám v tých dobách prinášali akčné snímky, horory a ďalšie skvelé filmy, ku ktorým sa inak nedalo dostať,“ ozrejmjuje Svoboda.

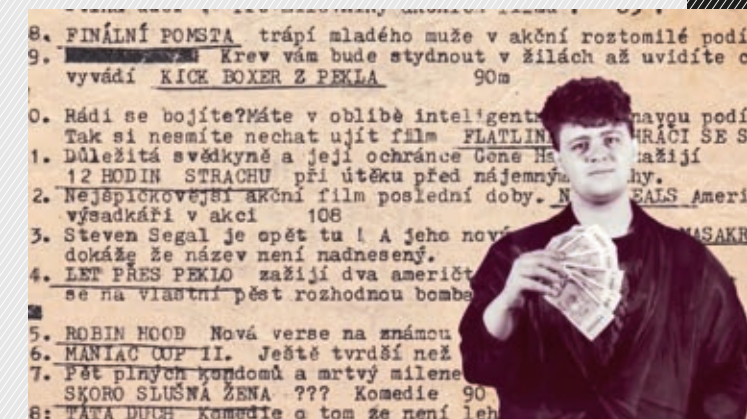
Vo filme sa objavia napríklad hudobníci Roman Holý, Ondřej Hejma, filmový publicista František Fuku, spisovateľ a novinár Ondřej Neff, režisér Zdeněk Troška, tlmočnica a prekladateľka, dlhoročná spolupracovníčka Českej televízie Dana Hábová a mnohí ďalší.

Súčasťou filmu sú aj hrané rekonštrukcie, aby si príslušnú dobu vedeli predstaviť ľudia, ktorí ju nezažili. Samotný film prináša podľa jeho tvorcov okrem informácií hlavne zábavu, preto ich teší, že sa publikum na snímke baví.

„Náš film je poctou každému, kto nám dokázal sprostredkovať nedostupné filmové zážitky. Vďaka tomu sme sa zamilovali do kinematografie. Diváci, ktorí to zažili, sa budú cítiť nostalgicky a tí ostatní sa dozvedia mnoho zaujímavého. Neurobili sme však tradičný edukatívny dokument.

Chceme najmä baviť,“ vysvetľuje strihač filmu Peter Pavlík, hoci dodáva, že vďaka práci na tomto filme sa sám „stretol s veľkým množstvom nových informácií o fenoméne, ktorým som žil, no nemal som ani potuchy, ako fungoval“.

„Bolo to krásne štvorročné martýrium, pretože v podstate nič, čo sme si vytýčili, nešlo ľahko. Roky sme pátrali po rýchlodaberoch, ktorých ani v tej dobe nikto verejne nepoznal, takže to pátranie bolo takmer detektívne. Potom sme, samozrejme, v každej fáze bojovali s financiami, aj keď je pravda, že v druhej polovici nás dost zaštitil producent a v poslednej fáze aj naši crowdfundingoví prispievatelia. Ale polená hádzaná pod nohy v podobe neschválených grantov a podobne sme museli preskakovať stále. Napokon však môžeme byť hrdí, že tu máme produkt, na ktorého výrobe sa ani korunou nepodieľala nijaká inštitúcia,“ spomína Petr Svoboda. „Bol to zdĺhavý proces a museli sme pri ňom urobiť množstvo kompromisov. Keďže sa film tvoril hlavne v strižni, pracovali sme online. Strihač nám posielal nové a nové verzie filmu a my sme ich korigovali,“ dopĺňa Igor Kovács. Aj pre strihača filmu Petra Pavlíka to bol zaujímavý, ale náročný proces. „Nešlo iba o strih, ale takisto o grading a zvuk. Množstvo vecí v príšernej kvalite sme prispôbovali potrebám veľkého plátna,“ vysvetľuje. „To, čo uvidia diváci v kine, je najlepšia možná verzia a dúfame, že sa bude divákovi páčiť,“ uzatvára Kovács. ◀

Králi videa (r. Lukáš Bulava, Slovensko/Česko, 2020)

CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 26 000 eur

DISTRIBUČNÉ NOSIČE: DCP, DVD, VHS

— text: Jaroslava Jelchová —
— foto: Cineart TV Prague —

Hry, ktoré hráme

Film *Žaby bez jazyka* režisérky Miry Fornay uviedol vo svetovej premiére Filmový festival Black Nights Tallinn ešte v roku 2019 a začiatkom tohto roka sa dostal do programu Medzinárodného filmového festivalu Rotterdam. Jeho plánované aprílové uvedenie v tunajšej distribúcii zastavili protipandemické opatrenia. Slovenskú premiéru mal mať počas druhého termínu tohtoročného festivalu Febiofest, ktorý opäť prakticky zrušili. Film však uviedol pod hlavičkou Ozveny Febiofestu 4. októbra.

Film *Žaby bez jazyka* vychádza z premisy, že jednou z najrozšírenejších foriem násilia, ktorá je zároveň najmenej viditeľná, je domáce násilie. „Môj nový film sa zaoberá domácim násilím tak trochu inak, z pohľadu vzorcov správania a programov v našich rodinách, ktoré k domácejmu násiliu, ale aj k násiliu ako takému vedú. Nie je to film o situácii v rodine s domácim násilím, ale skôr o tom, ako sa k nemu dopracovávame rokmi a generáciami. Pohľad na tému je surrealistický a sleduje ju s odstupom, aby bola možná analýza týchto vzorcov a programov,“ prezrádza pre Film.sk režisérka Mira Fornay a dodáva, že názov filmu odkazuje na citát z Lorcovej drámy o domácom násilí. „Používa príklad ‚žiab bez jazyka‘ na opis postáv, ktoré nedokážu prijať svoje oslobodenie od spoločenských modelov, ako ani zodpovednosť za svoju slobodu v tej najintímnejšej rovine.“

Režisérka skúma a odhaľuje príčiny vzniku násilného správania, čo je podľa jej slov prvým krokom k možnému riešeniu tohto problému. Vzorce správania prenášané z generácie na generáciu, posilňované každodenným praktizovaním, sú začarovaným kruhom, z ktorého je ťažké vystúpiť. Týka sa to aj hlavnej postavy príbehu Jaroslava K., páchatela domáceho násilia, a jeho rodiny. Samotný príbeh má štruktúru počítačovej hry ako metafory vzťahovej hry, v ktorej má hlavný hrdina možnosť vrátiť sa v čase do úseku, kde spravil chybu, aby ju napravil. Prechádza metamorfózami, dokonca sa stane ženou. Režisérka experimentuje nielen s obsahom, ale aj s formou filmového rozprávania.

„K formálnej stránke filmu sa vyjadrovať nechcem. Myslím si, že v momente, keď ju začnem vysvetľovať, ochudobním diváka. Vzišla z mojich výskumov a vlastne z obsahu, keď mi domáci agresori, ale aj domáce obeť hovorili, že keby sa mohli vrátiť, urobili by veci inak. Došlo mi, že takto sa ľudia zacyklujú. Myslia si, že keby spravili veci inak, bolo by všetko inak. A pritom podľa mňa najdôležitejšie na tom celom, ako sa posunúť a ako na sebe pracovať, je vlastne prijať chyby minulosti a ísť ďalej. To je jediný spôsob, ako sa z toho kruhu domáceho násilia dá vystúpiť. Z začať od seba. Formálne riešenie je teda akousi metaforou toho, ako vnímam domáce násilie – v kruhu,“ ozrejmjuje pre Film.sk režisérka. „K téme ma viedla osobná observácia, pozorovanie vecí okolo a vzťahov, keď som si uvedomila, koľko z nich je nezdravých – majetníckych, založených na závislosti a sebatpotvrzovaní cez druhého. Samozrejme, v domácom násilí je to ešte vyhrtenejšie a dalo by sa o tom rozprávať veľmi dlho,“ vysvetľuje Fornay, ktorá robila prieskum okrem iného aj vo väzniciach. „Každý máme v sebe agresivitu, každý s ňou môžeme nakladať buď zdravo, alebo nezdravo. Keď s ňou nakladáme nezdravo, vedie to k tomu, že ubližujeme druhým ľuďom,“ dopĺňa.

„Samozrejme, nabalovala sa aj osobná skúsenosť. Stretla som sa s veľkým odporom zo strany Audiovizuálneho fondu (AVF), ktorý sa podľa mňa nesprával korektne. A vlastne ma to len utvrdilo v tom, že téma filmu je veľmi podstatná a je nutné o nej rozprávať. Keby bolo vtedy na AVF viac osvietených ľudí, film mohol byť už tri roky urobený. Scenár

sa nezmenil, akurát sme ho tam podávali päť rokov alebo koľko, čo bolo veľmi frustrujúce. Aj na základe prieskumu, ktorý predchádzal realizácii filmu, som si uvedomila vlastnú pracovnú situáciu a bola som schopná byť flexibilnejšia a odísť z nezdravej situácie,“ vysvetľuje režisérka, ktorá do filmu obsadila veľa nehercov, ale v úlohách, ktoré boli podľa nej ťažké na spracovanie, sa objavia hereckí predstavitelia ako Jaroslav Plesl, Regina Rázlová aj Petra Fornayová. Audiovizuálny fond napokon film podporil sumou 153-tisíc eur.

Kameramanom snímky je Tomáš Sysel, ktorý s režisérkou spolupracoval aj na jej predchádzajúcich celovečerných filmoch podobne ako český producent Viktor Schwarcz. Pri strihu mala supervíziu poľská strihačka Urszula Lesiak. „Zoznámili sme sa v dome u pani Lipinski, ktorá podporovala Truffautu, Godarda a keď som začala pôsobiť vo Francúzsku, pomohla aj mne. Z finančných dôvodov som s Urszulou mohla stráviť iba sedem dní, inak som film strihala sama. Je to škoda, ale na druhej strane som pociťovala istú radosť z toho, že som strih prežila intenzívne a do hĺbky aj sama so sebou,“ uzatvára režisérka. ◀

Žaby bez jazyka (r. Mira Fornay, Česko/Slovensko, 2019)

CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: cca 1 111 000 eur

(podpora z Audiovizuálneho fondu: 153 000 eur,

podpora z RTVS: 70 000 eur)

DISTRIBUČNÉ NOSIČE: DCP

— text: Mariana Jaremková / filmová publicistka

— foto: Eva Dang © BFILM; Peter Frolo —

Realizácia filmu je ako krátkodobé manželstvo

Meno producenta Petra Badača nájdeme pod medzinárodne oceňovanými animovanými filmami, úspešná bola aj jeho spolupráca s režisérkou Terezou Nvotovou na jej hranom debute *Špina* (2017), na ktorý teraz nadväzujú ďalšou hranou snímku *Svetlonoc*. Programový riaditeľ festivalu Finále Plzeň sleduje domácu aj českú tvorbu a verí, že slovenskí producenti sa pustia do koprodukcii aj mimo európskeho regiónu.

Koronakríza zasiahla filmové prostredie naplno. Stoplo sa nakrúcanie, rušili sa premiéry, jedinou istotou sa stala neistota. Ako ste sa so situáciou vyrovnali vo vašej spoločnosti? Dotkla sa výrazne aj vašich projektov?

— V našej spoločnosti BFILM, našťastie, momentálne pracujeme na projektoch vo vývoji alebo na animovaných filmoch v produkcii, ktorých sa kríza nedotkla, a viac-menej sme mohli pokračovať ďalej. Pri celovečernom filme *Svetlonoc* sme sa trochu obávali, ako sa bude epidémia vyvíjať, či polaví, alebo príde druhá vlna, ale riskli sme to. Nakrúcanie filmu sme naplánovali na august a september a je viac-menej ukončené. Ešte nás čaká päť filmovacích dní v októbri a moje informácie nenasvedčujú tomu, že by sme ho neboli schopní dokončiť.

Situácia ukázala, že niektoré veci sa dajú robiť inak, efektívnejšie, prehodnocovalo sa, našli sa iné perspektívy... Máte aj takúto skúsenosť?

— Ako všetci aj my sme museli obmedziť pracovné cesty a prezentácie, mnohé stretnutia so zahraničnými koproducentmi a partnermi sa presunuli do on-line priestoru. Ukázalo sa to ako časovo efektívnejšie, ale chýbajú mi priame stretnutia, pretože najmä pri rozhovoroch s partnermi, ktorých osobne nepoznáte, má priama konverzácia aj iný rozmer ako pracovný. Zároveň som zistil, že mi chýba pozeranie nových filmov na festivaloch a v kine. Väčšinu času sme mali on-line stretnutia alebo som pracoval pri počítači a potom som už nemal chuť pozeráť na obrazovke aj filmy, pretože som pred ňou trávil väčšinu dňa. Domáce sledovanie mi navyše nenahradilo atmosféru kina a najmä diskusie s priateľmi o tom-ktorom filme.

Svoj druhý celovečerný hraný film *Svetlonoc*, opäť vo vašej produkcii, aktuálne nakrúca Tereza Nvotová, s ktorou ste spolupracovali už na *Špine*. Čím vás scenár, ktorý napísala opäť s Barborou Námerovou, oslovil?

— Spolupráca s Terezou na predchádzajúcom hranom filme sa ukázala ako veľmi úspešná. Film oslovil divákov v slovenských kinách aj festivalových dramaturgov a získal niekoľko ocenení. Spolupráca na ďalšom filme bola logickým krokom. Aj v tvorivom tíme nastali len drobné zmeny, väčšina našich spolupracovníkov na *Svetlonoci* s nami pracovala aj na *Špine*.

— Film *Svetlonoc* bude iný ako *Špina*. Bude výrazne exteriérový, výrazne výpravnejší aj výrazne štylizovanejší. Podobné filmy sa u nás veľmi nenakrúcajú a aj preto ma tento projekt lákal. Oslovil ma aj žánrový mix. *Svetlonoc* nie je čistá dráma, ale nájdeme v nej aj prvky iných žánrov. Verím, že to ocenia aj diváci.

Čo vás vo všeobecnosti presvedčí, aby ste vstúpili do projektu?

— To je veľmi individuálne a skutočne to závisí od projektu a tvorcov. Určite je dôležitá „chémia“, ktorú mám s jednotlivými tvorcami. Realizácia filmu je ako také krátkodobé manželstvo. Ste takmer v dennodennom kontakte a strávite spolu i niekoľko rokov. Preto je dôležité, aby ste sa na svojho partnera tešili, vážili si ho, vedeli s ním diskutovať, ale aj sa pohádať a potom uzmierniť. Nevieť si predstaviť prácu s tvorcami, s ktorými by som nevedel komunikovať. Určite by sa to odrazilo aj na výsledku. Dôležitá je aj energia tvorcov a ich zápal projekt realizovať. Ich motivácia často dokáže motivovať aj producenta a potom dokážem aj ja ako producent motivovať ďalších členov štábu a našich partnerov. V neposlednom rade je to, samozrejme, téma a príbeh, ktorý chceme divákovi vyrozprávať, jeho originalita a spracovanie. V každom projekte sa snažíme posúvať hranice a prinášať divákovi niečo, čo ešte nevideli, niečo, čo ich pobaví alebo nad čím budú premýšľať a diskutovať o tom vo svojich sociálnych kruhoch.

Na nedávnom udeľovaní cien Slnko v sieti uspel animovaný film Šarkan, na ktorom ste spolupracovali. Produkovat animovaný film je náročné, vy ho podporujete dlhodobo...

— K animovanému filmu som sa dostal náhodou, ale o to viac ma teší, že projekty, na ktorých som sa podieľal, boli úspešné a otvorili tvorcovi nové cesty. Tvorcovia animovaných filmov majú iný spôsob rozmýšľania. Vedia vymyslieť vynikajúce námety, ale ich slabšou stránkou je organizácia, papierovanie, zháňanie partnerov a distribúcia. A práve to boli moje silné stránky, takže to bolo vlastne výhodné pre všetkých a vznikli filmy úspešné na Slovensku i v zahraničí.

— O úspechu a potenciáli animovaných filmov svedčí aj záujem zo strany ďalších producentov. Keď som pred desiatimi rokmi s animovanými filmami začínal, na Slovensku som bol asi jediný producent, ktorý nebol zároveň tvorcom. Keď sa po Slovensku rozhlíadnete teraz, nájdete niekoľko šikovných kolegov, ktorí sa takisto venujú animovanému filmu, ako Simona Hrušovská alebo Jakub Viktorín. Som rád, že nás je viac, lebo si môžeme vymieňať skúsenosti a kontinuálne pracovať na dobrom mene slovenského animovaného filmu. Fakt, že sa animovanému filmu venuje viac producentov, mi zároveň umožňuje zamerať sa na nové typy projektov, pričom viem, že tvorcov nenechám napospas osudu, ale viem im za seba odporučiť adekvátnu náhradu.

Ak hovoríme o náročných podmienkach vzniku takýchto filmov, je to aj preto, že nielen krátke animované, ale všeobecne krátke filmy nie je ľahké niekde uviesť. Niektoré majú šťastie a dostanú sa do kín ako predfilmy, ale tých je málo, potom sú tu festivaly... Ako vnímate túto situáciu?

— Počas desiatich rokov došlo k veľkému posunu. Vďaka rozmachu VOD platforiem a medzinárodných

sales agentov, ktorí sa špecializujú na krátkometrážnu tvorbu, pribudlo množstvo distribučných možností. Dnes už ani zďaleka neplatí, že krátke filmy sa premietajú len na filmových festivaloch. Na Slovensku sa uvádzajú v kinách aj ako spomínané predfilmy s celovečernými filmami, čo nám, mimochodom, závidí množstvo producentov z nášho regiónu. Dôležité je distribučnú fázu nepodceňovať a nespoliehať sa na to, že sa niečo spraví samo, pretože film mal medzinárodnú premiéru na významnom festivale. Distribúcia je dôležitá súčasť životného cyklu filmu a práve spolupráca s predajcami, ktorí majú kontakty a vedú filmy ponúkať partnerom, je kľúčová.

Filmy z vašej produkcie, ako Pandy či Šarkan, ale aj mnohé ďalšie animované snímky sa dokázali presadiť aj v zahraničí. Má animovaný film výhodu v potenciáli osloviť nielen lokálnych divákov, ale i zahraničné publikum?

— Myslím, že ani jeden z krátkometrážnych filmov z našej produkcie nezostal len pri festivalovom uvedení. Vidíme záujem VOD platforiem, ako Vimeo alebo DAFilms, o naše filmy aj záujem televíznych staníc zo zahraničia, ktoré krátke animované filmy nakupujú. Naše snímky *Sh_t Happens* a *Untravel* vysielala televízia Arte, *Šarkana* uviedli v medzinárodnej televízii Canal+. Dokonca ho do svojej videotéky zaradila aj renomovaná galéria MoMA, ktorá ho ponúka návštevníkom v rámci vzdelávacieho cyklu pre deti. Podobný úspech nie je pravidlom pri všetkých filmoch. Každý film je iný, rovnako každý divák a producent musí presne odhadnúť, pre akú skupinu divákov by bol ten-ktorý film zaujímavý a podľa toho voliť distribučnú stratégiu a osloviť partnerov.

Súvisí ambícia robiť filmy, ktoré sú zrozumiteľné aj pre zahraničného diváka, s kapacitou slovenského trhu?

— Medzinárodná spolupráca je jedným z pilierov našich projektov od začiatku. Všetky viac-menej vznikajú v spolupráci so zahraničnými partnermi, nielen pre finančný rozmer. Koprodukciami len z finančných dôvodov je pre producenta veľkou komplikáciou. Producent stráca časovú flexibilitu, rozhodovaciu právomoc a vo výsledku je projekt finančne náročnejší, lebo treba pripočítať aj náklady koproducentov. Dôležité je, že medzinárodné koprodukcie otvárajú našim projektom dvere na ďalšie trhy. Bez podpory francúzskych partnerov by sme nikdy nezískali Arte ako partnera pre náš film *Sh_t Happens*, bez belgických partnerov by sme ťažko realizovali *Srdce Veže* pokrokovou technológiou, ktorou sa doteraz žiadny 3D animovaný film nerealizoval, a takto by som mohol vypočítavať výhody medzinárodnej spolupráce pri každom našom projekte.

Napokon spolupracujete aj so zahraničnými tvorcami...

— Na tvorcov, samozrejme, nemôžem zabudnúť! Jednou z výziev pre mňa ako producenta je aj networking tvorcov. Poznám množstvo zaujímavých autorov, ktorí sú šikovní a rád by som s nimi spolupracoval, ale nemám vhodný projekt. Potom taký projekt príde a ja som rád, že môžem vytiahnuť vizitku a osloviť zahra-

„Nemyslím si, že divákov zaujímajú len komerčné tituly a festivaly zasa umelecké. Tie dva prístupy sa dajú skombinovať. Filmy ako Špina, Učiteľka alebo Čiara sú dobrým príkladom a výsledkom je kombinácia festivalových cien a dobrej návštevnosti.“

Peter Badač a režisér Martin Smatana so Slnkom v sieti za film Šarkan. —

ničného režiséra, strihača alebo hudobného skladateľa. Som presvedčený, že práve takéto spolupráce pomáhajú rozvíjať slovenské audiovizuálne prostredie, lebo slovenskí tvorcovia sa môžu inšpirovať zahraničnými, získavajú zaujímavé skúsenosti od iných a zároveň vzniká unikátna kombinácia, ktorá sa už pri ďalšom projekte nemusí opakovať.

Nie je ľahké dostať sa medzi vybraných účastníkov programu Producers on the Move. Ako spätne vnímate túto skúsenosť?

— Ako som spomenul, v našej oblasti je dôležitý výber projektov, ale aj výber tvorcov, s ktorými spolupracujete. Práve programy ako Producers on the Move (program European Film Promotion, ktorý pomáha v rozbehu kariéry sľubným producentom – pozn. red.) slúžia na rozšírenie siete kontaktov po celej Európe, pretože spoľahliví partneri a talentovaní tvorcovia sú to najdôležitejšie, čím ako tvorcovia disponujeme.

— Výhodou absolventov tohto programu je, že v našich kariérach sme všetci na podobnej úrovni, a preto okrem vymieňania poznatkov vieme byť pre seba navzá-

dôležité? Sú skúsenosti, ktoré tam získate, prenosné?

— Byt v zahraničí by mal povinne absolvovať každý vysokoškolský študent. A možno aj každý občan. Práve odstup od slovenskej každodennej reality umožní človeku vytvoriť si akýsi nadhľad a zmeniť úsudok o veciach a spôsoboch, ktoré na Slovensku už považujeme za štandardné. Strávil som takmer rok v USA, kde určite množstvo vecí funguje lepšie ako u nás na Slovensku, ale napriek tomu som bol rád, že pracujem v Európe, pretože tu sa skutočne môžeme venovať podstate svojej práce, a to hľadaniu projektov, ktoré chceme realizovať, nie tých, ktoré by sme mali realizovať, aby sme zaplatili účty. Mám pocit, že tvorcovia a producenti sú v Európe napriek pomerne komplikovanému spôsobu financovania svojich projektov slobodnejší ako v USA, nemusia sa zodpovedať tlaku komerčného úspechu a viac-menej môžu vytvárať filmy, aké chcú, čo nie je v USA samozrejmé.

V BFILMe sa zameriavate na tituly, ktoré nie sú konvenčné, ale pracujete aj na komerčných projektoch. Ako si vyberáte tie? Máte aj tu stanovené isté kritériá?

„Keď som pred desiatimi rokmi s animovanými filmami začínal, na Slovensku som bol asi jediný producent, ktorý nebol zároveň tvorcom.“

jom aj inšpiráciou. Dodnes som v kontakte s viac ako polovicou účastníkov svojho ročníka a pevne verím, že prehĺbime spoluprácu aj na konkrétnych projektoch, i keď to nie je vždy jednoduché.

Prečo to nie je jednoduché?

— Každá európska krajina vychádza z iného štýlu práce a systému financovania a pre producentov z nášho regiónu je nesmierne ťažké koprodukovať napríklad škandinávské filmy, ktoré sa pohybujú v niekoľkonásobne vyšších rozpočtoch ako naše. Suma, ktorou by sme tam dosiahli koprodukčný vklad na úrovni desiatich percent rozpočtu, by u nás vystačila na celý nízkorozpočtový film. Preto producenti z nášho regiónu prirodzene inklinujú ku kolegom z Pobaltia, balkánskych krajín alebo Nemecka a Francúzska. Pevne verím, že sa to zmení a slovenskí producenti budú mať záujem produkovať aj filmy s mimoeurópskymi krajinami, ako Argentína alebo Taiwan, ktoré sa pohybujú v podobných cenových reláciách ako my na Slovensku.

Absolvovali ste i viacero zahraničných stáží. V čom sú

— Ako producent sa snažím práve o kombináciu týchto prístupov. Nemyslím si, že divákov zaujímajú len komerčné tituly a festivaly zasa umelecké. Tie dva prístupy sa dajú skombinovať a vznikne zaujímavý film, ktorý je atraktívny pre filmových kritikov a festivalových dramaturgov a zároveň zaujme aj menej náročných divákov. Práve slovenské filmy ako *Špina*, *Učiteľka* alebo *Čiara* sú dobrým príkladom tohto prístupu, ktorého výsledkom je kombinácia festivalových cien a dobrej návštevnosti v kinách.

Máte za sebou pomerne dlhú prax. Vďaka čomu dokážete dobrý producent už na začiatku rozoznať potenciál filmu – je to skúsenosť, talent, intuícia?

— Dôležitá je dôvera v tvorcov, že dokážu autor- ský zámer dotiahnuť do konca a počas tejto dlhej cesty sa nepoddajú jednoduchším riešeniam.

— Film je kolektívna práca a veľmi ťažko sa spätne definuje, vďaka ktorým kreatívnym alebo producent- ským rozhodnutiam vznikol úspešný film. Dôležité je byť na rovnakej vlne, pracovať na rovnakom ciele a potom sa želaný výsledok dostaví.

— Takže aby som odpovedal na otázku: nie intuícia, ale skôr komunikácia, aby nemal od projektu každý iné očakávania, a motivácia, teda prečo je dôležité ten projekt spraviť. Pri tejto kombinácii je takmer isté, že film dotiahneme do úspešného konca.

Ktorá časť procesu vzniku filmu vás baví najviac? Je to tá kreatívna časť?

— Veľmi rád sa venujem vývoju nových projektov, ako aj fáze distribúcie a propagácie našich filmov, čo na Slovensku nerobí veľa producentov, lebo sú často unavení po realizácii. Ľudia, ktorí so mnou pracovali, vedia, že nie som veľmi producent, ktorý je stále prítomný na nakrúcaní a rieši realizačné problémy. Myslím, že to nie je moja silná stránka, pretože potrebujem mať čas na nájdenie najlepších riešení. To počas nakrúcania nie je možné, keďže sa treba rozhodovať ihneď – na rozhodnutie čaká celý štáb. Pri vývoji a distribúcii väčšinou máte čas skutočne popustiť uzdu fantázii a vymyslieť nápadité riešenia, ktoré zaujmú potenciálnych divákov. A nejde len o riešenia týkajúce sa obsahu. Kreatívne môžu byť aj tie časti procesu, ktoré sa tak na prvý pohľad nemusia javiť, ako napríklad zostavenie finančného plánu alebo nájdenie vhodnej distribučnej stratégie.

Prednášate na FAMU. Na čo sa zameriavate?

— Na FAMU prednášam o producentstve v animovanom filme pre poslucháčov katedry animovanej tvorby, ktorí sa s touto oblasťou často stretávajú po prvýkrát. Teší ma ich záujem o túto oblasť a následne ma tešia aj ich úspechy s filmami, ako boli *Dcera* režisérky Darie Kashcheevy alebo film *Spolu sami* režisérky Diany Cam Van Nguyen.

— Na FAMU aj na VŠMU som prednášal aj o televíznej tvorbe, pretože tá zaznamenala v poslednom období veľký rozmach, a na oboch školách sa jej študenti venovali len okrajovo. Televíznej dramatickej tvorbe som sa venoval aj vo svojej dizertačnej práci a absolvoval som stáž v USA, kde som načerpal množstvo nových informácií a postupov, ktoré sa u nás v televíznej tvorbe zatiaľ neuplatňujú.

— V Česku je televízna tvorba ďalej, a preto sa aj študenti na FAMU omnoho viac zaujímali o televíziu, často mali aj skúsenosti s tvorbou obsahu pre televíziu alebo internet. Na VŠMU i v celej slovenskej audiovizii bola televízna tvorba dlho zatlačaná do úzadia a naše televízne spoločnosti vyrábali najmä komerčný obsah. Rezignovali na kvalitu. Som rád, že situácia sa v poslednom čase mení, televízie sú odvážnejšie a dávajú priestor slovenským tvorcom pri písaní pôvodných a náročnejších televíznych filmov a seriálov.

— Tento trend vnímam aj ja ako producent. Momentálne vyvíjame dva medzinárodné televízne seriály, ktoré získali podporu z programu Kreatívna Európa MEDIA, a verím, že sa čoskoro objavia na obrazovkách slovenských televízií alebo na VOD platformách.

Tento rozhovor vzniká krátko pred otvorením festivalu

Finále Plzeň, ktorého ste umeleckým riaditeľom. Festival je zameraný na českú tvorbu, ale, samozrejme, viacero titulov je práve v česko-slovenskej koprodukcii. Ktoré filmy vás osobne zaujali?

— Hoci mám pocit, že česká kinematografia v poslednom období trochu stagnuje, som rád, že sa nám každoročne podarí priniesť na festival tituly, ktoré stoja za pozornosť a nemali by divákovi ujsť. Keby som mal menovať konkrétne tituly, bol by to dlhý zoznam, ale za všetky spomeniem aspoň *Pomalované vtáča* a *Služobníkov*, filmy, ktoré, myslím, prekračujú hranice nášho regiónu témou aj spracovaním.

Chýba vám podobná platforma ako Finále na Slovensku?

— Výhodou toho festivalu je, že sa skutočne zameriava len na domácu tvorbu a ja ako producent mám prehľad o všetkých autoroch, režiséroch, kameramanoch a ďalších tvorcach. Videl som, čo robili, aký majú štýl práce, aké typy projektov ich zaujímajú, čo je neskôr výhodou pri hľadaní spolupracovníkov na nové projekty.

— Myslím, že na Slovensku je táto platforma plne saturovaná v podobe Týždňa slovenského filmu, kde majú diváci aj filmoví profesionáli možnosť vidieť všetky filmy za posledný rok v kine a tak si udržať prehľad o práci slovenských tvorcov. Iná otázka je, koľko tvorcov reálne pozerá filmy svojich kolegov, ale za seba hovorím, že vidím takmer všetko zo slovenskej aj z českej produkcie.

Vaša spoločnosť má za sebou desať rokov fungovania. To je už čas na „bilancovanie“. Máte pred sebou nové výzvy?

— Určite. Myslím, že za desať rokov sa nám podarilo veľa, a práve budúci rok bude toho dôkazom. Ak všetko dobre dopadne, mali by sme v kinách uviesť *Svetlonoc* Terezy Nvotovej, potom koprodukčné filmy *Moje slnko Maad* Michaely Pavlátovej a rodinný film Petra Oukropca *Martin a tajomstvo lesa*, krátkometrážny animovaný dokument Joanny Kozuch *Bolo raz jedno more* a koncom roka rodinný 3D animovaný film Petra Budinského *Srdce Veže*. Takže práce je až-až, preto dúfam, že situácia bude viac v norme, tak ako pred rokom 2020. Zároveň sa teším na prácu na našich televíznych projektoch, ktorými sú cyklus dystopických príbehov *Slepé miesta*, ktoré napísala Diana Starinská, historický seriál *Americký sen*, ktorý vyvíjame so Zuzanou Dzurinovou a s Petrom Nagyom a cyklus večerníkov inšpirovaných našim filmom *Šarkan*, na ktorom pracujeme s Martinom Smatanom. ◀

Raj na zemi (Slovensko, 2019) RÉŽIA A KAMERA Jaro Vojtek SCENÁR Marek Leščák, J. Vojtek

STRIH Peter Harum HUDBA Michal Nejtěk MINUTÁŽ 78 min. HODNOTENIE ●●●¼ DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 1. 10. 2020

— text: Zuzana Mojžišová / filmová publicistka
a spisovateľka — foto: MPhilms —

Hľadanie raja

Známy chlapík, dokumentarista, volá sa Jaro Vojtek, nakrútil filmový portrét známeho chlapíka, fotografa a novinára, menom Andrej Bán, svojho dlhoročného kamaráta. Film dostal názov Raj na zemi.

— Jaro Vojtek je autorom mnohých, najmä dokumentárnych, ale aj hraných filmov, viaceré z nich získali domáce, ale aj zahraničné ocenenia, pochodili prostredníctvom festivalov krížom-krážom po svete. Prikláňa sa k sociálnym témam, hľadá v nich politický rozmer, láka ho hovoriť o inakosti, výlučnosti aj vylúčenosti. V (mojej) cinefilnej pamäti sa v dobrom uhniedzili predovšetkým jeho snímky *My zdes* (2005) a *Hranica* (2009). Andrej Bán vstúpil do povedomia kultúrnej verejnosti najprv ako fotograf pohybujúci sa najmä v prostrediach, ktoré sužujú vojenské, etnické, náboženské konflikty a ich dlhotrvajúce dôsledky – tu u nás aj inde, neskôr aj ako píšuci novinár, autor reportáží, držiteľ niekoľkých novinárskych cien, zakladateľ charitatívnej organizácie Človek v ohrození, autor iniciatívy Zabudnuté Slovensko a napokon aj – Biela vrana.

— Predstavujem si, že ak sa filmár rozhodne portretovať známou, v niektorých kruhoch priam populárnu osobu, stojí pred dilemou, či má byť jeho správa určená prioritne pre tie oboznámené kruhy, alebo pre obecenstvo neoboznámené. Snímke *Raj na zemi* porozumie asi väčšie publikum znalé – otázkou je, čo nové sa dozvie. Tomu neznalému – no myslím, že bude v kinách v menšine – sa asi film rýchlo vytratí z mysle.

— Základným výstavbovým kameňom Vojtekovej a Bánovej pánskej jazdy sú návraty na miesta, kde voľakedy reportér bol a ktoré, ako vskutku pikantne vravia novinári, pokrýval. Hľadajú, rozprávajú sa, prenikajú do súkromných priestorov, porovnávajú, spomínajú. Utečenecký tábor, ošarpaná ponurá miestnosť a v nej ľudia čakajúci na lepšie časy – potom už iba prázdny hangár. Kresťanská rodina, ktorá – ak si chcela zachrániť život – musela utiecť pred džihádistami z asýrkeho mesta Karakoš, úplne zničeného Islamským štátom. Kosovo v roku 1999, nálety na bývalú Juhosláviu, v lese sa ukrývali dedinčania, mnohí neprežili, fotografa pred rokmi zaujali rodinné albumy rozhádzané na čistine pod horou, teraz s režisérom v pätách hľadá niekoho, komu tie albumy patrili, kto je na tých obrázkoch. Napokon návšteva utečencov vyhnaných z domovskej krajiny počas rusko-gruzínskej vojny o Južné Osetsko začiatkom 90. rokov. (Všetko iba zahraničné štácie – a to je škoda.

Velmi chýba Bánova domáca aktivita, najmä jeho dlhoročný obhajobný hlas v prospech slovenských Rómov, ale napríklad aj na dialógu postavené ťaženie proti nacistickým voličom. Jediným jej pripomenutím vo filme je vulgárny výhražný mail, ktorý protagonista dostal. Končí sa výzvou na stretnutie zoči-voči s možnosťou vybrať si päste alebo nože.)

— „Osobné portrétové filmy sa zameriavajú skôr na individuálne než na sociálne témy. Keď sa im to podarí, poznávame cez príbeh konkrétneho človeka širšiu sociálnu tému. Predstavujú ďalší spôsob, ako sa posunúť od jednotlivého k všeobecnému. (Niektoré osobné portréty či biografie potláčajú politické zameranie v prospech uchopenia subjektu ako nezávislej, sebaurčujúcej entity.)“ píše teoretik dokumentárnej kinematografie Bill Nichols v knihe *Úvod do dokumentárneho filmu*. Individuálne, spoločenské a politické sa v *Raji na zemi* preplieťa, dalo by sa povedať, že sa prelína a občas dokonca splýva. Nielen subjekty jeho fotografií a reportáží, aj ich autor Andrej Bán je často chlapík bez domova, naplnený smútkom, prenasledovaný vnútornými démonmi. Oni aj on – a my všetci spolu s nimi – hľadajú to isté: kus mierumilovnej plochy, kde sa dá skloniť hlava, ľudské teplo a niekoho, kto ich má rád a oni majú radi jeho. Veď to je najprípustnejšia definícia raja na zemi.

— Potiaľto je Vojtekova snímka v poriadku. Formálne zvládnutá, má silnejšie (fotografovanie v kostole, putovanie k lúke, kde voľakedy ležal fotoalbum...) aj slabšie (najmä odcudzujúce rozhovory režiséra a hrdinu o pravde, európanstve...) miesta. Jedno jej však od začiatku chýba – prekvapivosť, prvky, ktoré by vzbudzovali divácku zvedavosť, kládli nové otázky, prípadne aj tie staré, len nejakú menej lapidárne, nástojčivejšie. V *Raji na zemi* sa Nicholsovo osobné a sociálne vzájomným spojením neznásobujú, nezvýrazňujú, hoci sa mohli. Naopak, prvé druhému a druhé prvému berie výpovednú silu, navzájom sa oslabujú.

— Nahrávka to aj bola dobrá, ale smeč nevyšiel. ◀

Staříci (Česko, Slovensko, 2019) SCÉNÁR A RÉŽIA Martin Dušek, Ondřej Provozník KAMERA Lukáš Milota HUDBA Hejl & Srnka
HRAJÚ Jiří Schmitzer, Ladislav Mrkvička, Dušan Kaprálik, Milena Steinmasslová, Michal Suchánek, Pavel Batěk,
Marika Procházková MINUTÁŽ 85 min. HDNOTENIE ●●●●¼ DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 10. 9. 2020

Odhodlaný starecký triler

— text: František Gyárfáš / informatik
a vysokoškolský pedagóg
— foto: Filmtopia —

Keď už bol Lear dost' starý, rozhodol sa usporiadať svoje záležitosti. Rozdelil kráľovstvo medzi budúcih dedičov a pobral sa na dôchodok. Urobil však podobnú chybu ako Lótova žena – len opačnú. Nazrel do svojej budúcnosti a od hrôzy z toho, že tam pre neho už nie je miesto, zošalel. Tejto chyby sa hrdinovia filmu Staříci nedopustili. Budúcnosť ich nezaujíma; chcú len po sebe zanechať čistý stôl.

— Plukovník, Amerikán, priletá domov do Česka. Chatrný, na vozíku. Priváza si pušku winchestrovku. Keď ho s ňou nechcú pustiť cez letiskovú kontrolu, reaguje lakonicky: *Jdíte do hajzlu s celou Českou republikou*. Druhý starc Tonda, rovnako chatrný, ho čaká na letisku a odváza k sebe domov.

— Veľa sa o nich nedozvieme. Poznajú sa dobre, možno celý život. Spája ich spoločná jazva, desaťročia nespravodlivo strávené v komunistickom kriminále. Tá jazva má meno. Je to JUDr. Václav Mráz a pražský súd ho len nedávno oslobodil spod obžaloby z justičných zločinov. Plukovník pricestoval zabiť ho a Tonda mu má pomôcť. Navzdory Tondovmu synovi, ktorý sa k otcovi správa ako k pubertiakovi, ukradnú Tondovu dodávku a vydajú sa na cestu za pomstou: vyčistiť stôl predtým, ako ho vyhodia funebráci.

— Má zmysel čistiť život na jeho konci? V pozitívnom zmysle určite: vyrovnat' nesplatené dlhy, ospravedlniť sa, napísať spravodlivý závet. Ale čo s pomstou? Na poslednú chvíľu vyraziť klin klinom? Spáchať novú krivdu odplatením tej starej?

— Film *Staříci* necháva túto otázku otvorenú. Starci sa o nej nerozprávajú. Odhodlanosť plukovníka a jeho fyzická bezmocnosť sú pre Tonda trochu ako vydieranie. Ale keď vidíme, aká zlosť pochyť Tonda na súde, a to, s akou rozkošou obaja strieľajú do handrového panáka, trénujúc na Mráza, zdá sa, že ani on nie je proti. To len jeho mravný imperatív je rozriedený desaťročiami príkorí a zbabelosti považovanej za normálnu. Ak aj dúfal, že revolúcia to zmení, jej zamatovosť voči grázlom ho vyliečila z ilúzií.

— Pre Amerikána je to iné. Okrem winchestrovky si domov priniesol aj uniformu plukovníka československej armády. Nevie, čím žil v Amerike, ale svoj hnev udržal desaťročia zmrazený. Posledné prevracanie kabátov zažil pri samozmene kolaborantov na komunistov. Nemusel vidieť, ako sa komunisti zrazu rozplynuli a nebolo nikoho, koho by bolo treba potrestať.

— Film *Staříci* ukazuje cestu dvoch starcov za tretím, v ich očiach zreým na absolútny trest. Justícia zlyhala, to ospravedľňuje ich rozhodnutia. Česko ich putovania je ľahostajné a odťažité. Ľudia sa nezaujímajú o činy iných. Keby aj vedeli, kam sa starci vybrali, bolo by im to jedno. Režiséri Dušek a Provozník nakrútili

film lakonicky, triezvo, emocionálne rezervovane a presne. Dej je priamočiary, nie sú v ňom odbočky, citové vložky, vyznania. Hoci je starecky pomalý, je napínavý ako westerny. A je to tak správne, pretože v ňom ide o to isté.

— Občas sa pýtam, čo sa stane, keď pomstiteľ svoj čin dokoná. Aký pocit ostane? V klasických tragédiách majú byť mŕtvi všetci. Ale znamená to, že ich hrdinovia sú iba nástroje veľkých otázok. Že vlastne nezáleží na ľudskom?

— Pred dvoma rokmi vznikol na Slovensku film Martina Šulíka *Tlmočník*. Je o tom istom: o dvoch starých mužoch spojených dávnym zločinom. Aj oni putujú krajinou, ale nevidia ju, pretože sa dívajú do minulosti. Šulíkova verzia je však láskavejšia. Európskejšia, pretože tu sa málokedy riešia krivdy revolverom. *Staříci* odpovedajú na otázku zločinu a trestu radikálnejšie.

— Dnešní starci u nás zažili dva málo slušné režimy, prešpikované zločinmi proti ľudskosti. Obete i vinníci, ako aj ich potomkovia žijú ďalej spolu. Reťaz zločinov sa neskončila a asi ani neskončí. Dá sa vôbec s túžbou po pomste niekedy prestať? Filmy *Tlmočník* a *Staříci* odpovedajú na túto otázku protikladne.

— Nie je to podstatné, ale film *Staříci* je inšpirovaný skutočným úsilím plukovníka Pravomila Raichla, vojnového hrdinu a komunistického väzňa, ktorý sa v roku 2002 rozhodol vykonať vlastný rozsudok smrti nad prokurátorom Karlom Vašom, no v deň plánovaného atentátu mu v tom zabránil infarkt. Dušek a Provozník to tarantinovsky dokončili za neho.

— *Staříci* sú pozoruhodný, triezvy, odhodlaný film. Na naše pomery a rýchlosť pohybu hrdinov je prekvapivo napínavý. Je presný, dobre vymyslený, skvelo zahraný a výborne vypoinkovaný. Nemá ambíciu byť liekom; takto zbraný život sa napraviť nedá. Ale nie je ani patológiou. Bolo by fajn, keby takýto životný pocit už nemuseli budúci starci u nás prežívať.

— Režisérski mladíci Dušek a Provozník (obaja 1978) nakrútili tento starecký triler suverénne a empaticky, akoby chceli ukázať Sorrentinovi (1970), že nie iba on to dokáže. Ale najmä obaja „staříci“ Schmitzer (1949) a Mrkvička (1939) presne vystihli situáciu, v ktorej – ako Lear – sú už takmer neviditeľní. ◀

História prvej scény v premenách času

— text: Jena Opoľdusová /
kultúrna publicistka
— foto: Furia Film —

Osláviť storočnicu galavečerom ešte Slovenské národné divadlo stihlo. Premiéry, ktoré mali pripomenúť prvé inscenácie, už zablokoval koronavírus. O vzniku a premenách našej prvej divadelnej scény v čase hovorí cyklus dokumentárnych esejí *Storočnica SND*.

— Nezrodilo sa z vôle ľudu, jeho založenie bolo politickým aktom. Slovensko bolo totiž jediné, ktoré v tomto geopolitickom priestore nemalo národné divadlo. Aj v Bulharsku existovalo už pred prvou svetovou vojnou! Lenže v Bratislave nebolo ani profesionálnych hercov, ani publika. V Mestskom divadle (teraz historická budova SND) sa hrávali len nemecké a maďarské predstavenia. Roky bol prívlastok „národné“ len nálepkou, ktorá maskovala „záchrancu“ – Jeřábkovu kočovnú spoločnosť.

— Z kaleidoskopu poznatkov i spomienok teatrologov, rozprávania historikov nasvecujúcich dobové kontexty, citátov z periodík a aj reminiscencií pamätníkov čias minulých sa skladá panoramatický obraz nelahkého „pôrodu“ slovenskej profesionálnej divadelnej scény. K českým hercom i režisérom rokmi pribúdali už vyštudovaní slovenskí profesionáli. Narastali aj sváry – veď Národné malo byť predsa slovenské! Nahrávala tomu aj spoločenská situácia. K najťažším úlohám patrilo dobehnúť svet, ktorého divadelná poetika bola vzdialená niekoľko svetelných rokov, i pritiahnúť divákov. Ale najmä permanentne chýbali financie.

— Každá z desiatich častí cyklu sa sústreďuje na jednu historickú etapu a vývoj jednotlivých súborov – činohry, opery a baletu. Neorientovaný divák, ktorý vie o SND len to, že existuje, sa v záplave mien polahky stratí. Na meno Hana Meličková však aspoň tí, čo už viac pamätajú, zareagujú. Azda neveriacky pozerajú na fotografiu z čias, keď sa ako mladá herečka zaskvela v úlohe Salome. Ale netreba si zapamätať všetky mená ani názvy zlomových inscenácií, ktoré písali dôležité kapitoly histórie.

— Zaujímavejšie je sledovať línie, ktoré vyrastajú ponad mozaikou výpovedí, reminiscencií, fotografií, filmových šotov, ukážok spoločenského varu toho-ktorého

obdobia či inscenácií. Napríklad skutočnosť, ako cez desaťročia ovplyvňovali (a dodnes ovplyvňujú) divadelný život spoločenský kvas a politické rozhodnutia – raz režimu pritakával, inokedy tvorcovia šifrovali do inscenácií reflexie doby. Vo vypätých okamihoch dokonca dokázali členovia SND aj otvorene vystúpiť proti.

— Alebo téma potreby rekonštrukcie historickej budovy, ktorá je, mimochodom, aktuálna aj dnes. Úzko s ňou súvisí aj 21-ročná tortúra budovania novostavby, ktorej pred otvorením hrozilo, že sa v rukách súkromníkov zmení na bizniscentrum. Znova a znova sa vynára otázka financií, presnejšie ich nedostatku, či úvahy o osamostatnení súborov. Ale aj snaha konfrontovať sa so svetom prostredníctvom hostovania zahraničných umelcov, ktorých kedysi z prvej scény vyhánali, hoci napríklad počas slovenského štátu zachraňovali trebárs operu.

— Cyklus *Storočnica SND* zrejme nezaujme divákov túžiacich po atrakciách. Aj keď „pikošiek“ sa z neho človek dozvie veľa. Vzácny je rozsiahly zberom materiálov dokumentujúcich sto rokov našej prvej scény, dokonca aj vizuálnych, hoci z prvých desaťročí sa ich zachovalo len ako šafranu. A hlavne množstvom výpovedí teatrologov, z ktorých sa mnohé premiéry cyklu už nedožili, aj spomienok umelcov, z ktorých väčšina patrila v minulosti k hviezdám, no ich mená zapadli prachom zabudnutia. (Škoda, že tvorcovia neustriehli svetlá. Ako pod mikroskopom vidno aj najtenšiu vrásku či drobný furunkel na nose respondenta.)

— Národné už dávno nemá buditeľské poslanie vzdelávať a pozdvihovať národ. Je však smutné, že aj po rokoch ostáva kultúra na konci záujmu politických špičiek, ktoré dotiahne do SND akurát tak *Kubo*, aj keď sa nedočkajú toho, čo poznajú z televíznych obrazoviek. ◀

Storočnica SND (Slovensko, 2020) RÉŽIA Peter Hledík, Jana Durajová, Tomáš Vítek SCENÁR Ľubica Krénová

KAMERA Tomáš Stanek, Richard Tauber STRIH Oliver Greško, Katarína Pavelková, Lucia Garaiová, Milan Cmarcko

FORMÁT 10 častí HODNOTENIE ●●●● TELEVÍZNA PREMIÉRA september–november 2020

— text: Peter Stec / architekt —
foto: Artichoke —

Ikony, indexy a symboly slovenskej architektúry

Ikony sú sériou dokumentov o osobnostiach slovenskej architektúry druhej polovice 20. storočia. Sú však aj dokumentom o meniacom sa vzťahu novej generácie k nim. Ikonami sú samotné osobnosti („nevideli ste ho poplakávať, nehodilo sa to ani k tej jeho figúre... Jánošíka“, spomína Ľubomír Feldek na Štefana Svetka, keď ho pre rok 1968 nepozvali na otvorenie budovy rozhlasu). A ikonami sú aj ich stavby, ako budova Slovenského rozhlasu, ktorá aj Feldeka sprvoti „skôr dráždila“.

— Ikona je referenciou, odkazom. A práve v tom je problém predstavených diel – bežne sú hodnotené ako odkaz na negatívne interpretovanú dobu ich vzniku, a nie ako jedinečná architektúra. Pritom ich kvalitou je aj to dráždenie, keď na seba odlišnosťou strhnú pozornosť.

— Séria pomáha odkryť a pochopiť vnútornú organizáciu týchto diel. Neverejný priestor Slovenského rozhlasu skladá montážou do fiktívnej postupnosti, akoby kamera letela rezom reálnej budovy. Prelínajúce sa zóny Skočekovho rodinného domu predstavuje ako koláž priestorov, obyvateľov a príbehov. Zamestnanci, upratovacia a údržbárska čata dopĺňajú používateľský pohľad na Milučkého Dom umenia v Piešťanoch.

— Náladové vnemy podložené elektronickou hudbou z budov často izolujú podmanivé, no fragmentárne klipy. Takémuto náladovému, filtrovanému zmyslovému vnemu dodávajú konceptuálne pochopenie precízne komentáre. Výškové zábery z dronu, napr. pri Milučkého krematóriu, vytvárajú ekvivalent architektonického modelu, ktorý odhaľuje celkovú kompozíciu a koncept diela.

— Ikona v pôvodnom zmysle vyjadruje podobnosť, v náboženstvách obraz, ku ktorému sa dá modliť s odkazom na zobrazenú postavu. V tomto zmysle by bolo rizikom nekriticky hodnotiť týchto, hoci aj výnimočných tvorcov a ich diela v kontexte predsa len dobou obmedzenej súťaže ideí, dostupnosti stavebných materiálov a materiálnych zdrojov. No séria určite pomôže kalibrovať verejné hodnotenie, doteraz často plné neporozumenia a dešpektu.

— Mnohé osobnosti sa podarilo zachytiť naživo, čo je určite výhodou výberu. Hoci úvodný perex ich pasuje za nekompromisné, záznamy rozhovorov ich vykresľujú mnohorozmerne, artikulovane, s nadhľadom: Henrieta Moravčíková pripomína potrebu diplomacie v architektúre a uvádza potrebný kontext prepájajúci projekčné

tímy, dodávateľov a politiku – hoci potom radí medzi spoločné vlastnosti prezentovaných práve zásadovosť, tvrdosť a nekompromisnosť. Viera Mecková sa priznáva k perfekcionizmu, no zároveň spomína radosť zo spolupráce na stavbe aj s umelcami.

— Možno práve integrálna symbióza s umením mnohé tieto vybrané diela konceptuálne otvára a významovo rozširuje, čím ich stavia do protikladu k typizovanej výstavbe. A to nielen jedinečným programom, významom a kultúrnymi nárokmi, no najmä odlišnou metódou: je fascinujúce sledovať napríklad spoluprácu architekta Dušana Kuzmu na Pamätníku SNP v Banskej Bystrici so sochárom Jozefom Jankovičom. Z hranolu s átriom sa projekt postupne vyvíja pod vplyvom voľnejšie prístupných inšpirácií a technológií výstavby betónových škrupín. No zásadným vstupom sú aj Jankovičove sochárske metódy, ako kontinuálne tvarovanie rozpoltenej hmoty pamätníka v hline a potom organicky plánované umiestnenie súsošia v jej strede.

— Vizionárske a nerealizovateľné projekty skupiny VAL, ktorej súčasťou bola aj Mecková, zase dokument prezentuje ponorom do dvojrozmerného priestoru vizualizácií a výkresov. Animuje paralaxu fiktívneho pohybu, ilúziu priestoru dopĺňa ilúziou času. Sprostredkúva nový uhol pohľadu na tieto absolútne architektonické ikony: radikálne, inovatívne, slobodné odkazy na architektúru inej reality.

— Séria úspešne skladá obraz architektúry ako umenia priestoru, vnímaného pohybom, a teda v čase, v tradícii pohybových sekvencií preberaných do architektonických promenád aj do filmových montáží. Vytvára stopu architektonických myšlienok v inom médiu a pre iné publikum. Takáto stopa sa zahľadá snád ťažšie než materiálna stopa Skočekovho Istropolisu. ◀

Ikony (Slovensko, 2020) RÉŽIA Daniel Svoreň, Dano Dekan, Dorota Vlnová, Barbora Sliepková, Maroš Milčík, Mária Pinčíková

FORMÁT 6 častí z 12-dielneho seriálu HODNOTENIE ●●●● TELEVÍZNA PREMIÉRA september–október 2020

— text: Daniel Kováčik / literárny
a filmový publicista —
foto: Netflix —

Snová zastávka na ceste do srdca traumy

Základným výrazom tvorby scenáristu a režiséra Charlieho Kaufmana je humanizmus. Zaujíma ho človek. Obyčajný, slabý, trpiaci, milujúci, zlyhávajúci, taký, s ktorého univerzálnou skúsenosťou môžeme úprimne súcítiť. Úprimnosť tu nie je len blaf, emocionálna manipulácia. Je autentická. Jeho antihrdinovia sú navzdory trochu komickému imidžu neurotických intelektuálov trpiacich komplexami menejcennosti a narcistickej sebalúti len všedné zápasiace bytosti. Túžia po uznaní, láske, prekonaní samoty, odcudzenia.

— Aj jeho tretí režisérsky „zárez“ vypovedá o odcudzení medzi ľuďmi, o nemožnosti komunikácie. Film *Asi to ukončím* je adaptáciou rovnomenného románu kanadského spisovateľa Iaina Reida z roku 2016. Jake vezie svoju novú priateľku (Lucy? Luise? Amy?) na večeru k rodičom, žijúcim na odľahlej farme. Vonku zúri snehová búrka a dievča, ktorého vnútorný monológ nás po celý čas sprevádza, sa v myšlienkach zaoberá tým, či by malo neperspektívny vzťah ukončiť. Počas bizarenej večere však začína byť čoraz zrejmejšie, že postavy nemôžeme brať ako doslovné reprezentácie skutočných ľudí. Je Lucy študentka medicíny, fyzička, poetka, maliarka, filmová teoretička či – servírka? Psychologický realizmus vzťahovej drámy metamorfuje do zákerných polôh, v rozprávaní sa striedajú všemožné žánrové schémy od komornej konverzačky cez psychologický horor, mysteriózny triler až po romantický stredoškolský muzikál či surrealistickú animáciu. Hlavná dejová línia sa tajuplne prelína s pozorovaním osamelého života akéhosi starého muža, ktorý, ako postupne zisťujeme, robí na miestnej strednej škole prácu školníka. Kto to je? Aký je jeho vzťah k ostatným postavám? Jeho prítomnosť vo filme sa zdá zbytočná; akoby tým chcel režisér upriamiť pozornosť práve na pocit zbytočnosti starých ľudí, ponížených, nechcených. V divákovi mobilizuje všetky altruistické empatické mechanizmy.

— Snímku charakterizuje dusivá atmosféra. Je sivý, ponurý zimný podvečer, za oknom melancholicky ubíha studená krajina a stupňujúca sa ťažoba medzi postavami

je čoraz hustejšia. Akoby o tom nehostinnosť okolitého prostredia priam čosi vedela... Celý priebeh večera je poznačený eskalujúcim nepokojom, rastúcimi obavami – ale z čoho vlastne? Ustavične máme skľučujúcu zľú predtuchu. Všetko je akési nenapraviteľne čudné.

— Hádám neprehradím priveľa, keď poviem, že film pracuje s lynchovským motívom sna, do ktorého postupne začína násilne presakovať realita. Znepokojivým snovým priestorom je napríklad pivnica (jeden zo symbolov nevedomia) v dome Jakových rodičov. Spolu so scénou v zmrzlinárni, „snovou zastávkou na ceste do psyché, do minulosti“, ako ju opisuje sám Kaufman, predstavuje moment, keď sa snová realita rúca a mení na nočnú moru. Ak je táto scéna (kríza) stredom, srdcom príbehu, potom je stredná škola jeho vrcholom (katastrofa). Čo všetko sa tam môže neskoro večer stať? „High school“, symptomatické miesto, rezonančné centrum celej americkej psyché, kde sa rodia všetky traumy (gr. „rana“, základ slova *Traum* či *dream*, sen). Napríklad životné traumy „usilovného“, ale nevelmi talentovaného študenta, priemerného, nezaujímavého, nudného, prehliadaného, osamelého.

— Film *Asi to ukončím* je sugestivná, hypnotická mentálna road movie, plná hádaniek, ktoré, ako píše filmový kritik Eric Kohn z IndieWire, môžu frustrovať diváka snažiaceho sa „dekódovať ich krok za krokom, ale zároveň poskytujú celkom jednoznačný dojem účelu“. Pred divákom toho neschováva priveľa. Naopak, vodidlá a kľúče sú rozmiestnené na každom kroku. Len si ich treba všimnúť. Alebo si film pozrieť ešte raz – Netflix je na to ideálny! ◀

Asi to ukončím (I'm Thinking of Ending Things, USA, 2020) SCENÁR A RÉŽIA Charlie Kaufman

KAMERA Łukasz Żal STRIH Robert Frazen HUDBA Jay Wadley HRAJÚ Jesse Plemons, Jessie Buckley, Toni Collette, David Thewlis

MINUTÁŽ 134 min. HODNOTENIE ●●●●● DISTRIBUČNÁ PLATFORMA Netflix

MFDF Ji.hlava – bezpečne, ale bez paniky

„Slovenské produkcie a koprodukcie na festivale určite budú – tento rok pravdepodobne aj v hlavnej súťaži Opus Bonum. Program však zverejníme až 14. októbra. Jeden film už môžeme odhaliť – Jak Bůh hledal Karla od dvojice Remunda – Klusák je česko-poľsko-slovenskou koprodukciami,“ reagoval na otázku Film.sk o zastúpení slovenských titulov na 24. MFDF Ji.hlava René Kubásek z organizačného tímu festivalu. Podľa neho má festival aj niekoľko potvrdených hostí zo Slovenska. Festival sleduje dianie spojené s pandemiou. „Riadime sa heslom ‚bezpečne, ale bez paniky‘; v každom prípade bude festival sprevádzať množstvo opatrení. Očakávame menej zahraničných hostí, časť industry programu sme presunuli online. Museli sme sa pripraviť aj technicky – posilnili sme pripojenia v kinách, budú pripravené na poľmové diskusie s hosťami na dialku, niektoré akcie budeme streamovať,“ dodal Kubásek. V súlade s nariadeniami vlády Ji.hlava obmedzí alebo zruší spoločenské akcie. „Festival bude tento rok o filmoch viac než kedykoľvek v minulosti,“ povedal Kubásek. Podľa neho je Ji.hlava, ak si to nariadenia vynúti, pripravená aj na čisto online verziu bez fyzickej účasti tvorcov a divákov. „Dúfam však, že tento krajný variant nenastane,“ uzavrel Kubásek. Pandémia sa dostala aj do festivalového programu a venuje sa jej viacero filmov.

— mak —

Nové členky Rady Audiovizuálneho fondu

„Ministerka kultúry Natália Milanová vymenovala 21. septembra 2020 Jelenu Paštěkovú a Barboru Struss za členky Rady Audiovizuálneho fondu. Vymenovanie nových členiek rady sa uskutočnilo v nadväznosti na to, ako sa jej bývalí členovia Ivo Brachtl a Miloslav Luther vzdali členstva v rade. Ministerstvo kultúry následne vyzvalo oprávnené osoby na predkladanie návrhov kandidátov na členov rady. Návrhy bolo možné predložiť ministerstvu do 31. augusta 2020,“ informoval na svojej stránke

Audiovizuálny fond, podľa ktorého obe nové členky rady podrobne poznajú fungovanie a podpornú činnosť fondu, aktívne pôsobili v jeho odborných komisiách a Jelena Paštěková bola už členkou rady počas prvého funkčného obdobia v rokoch 2009-2015.

— red —

Etnofilm spozná svojich víťazov, na divákov si však musí počkať

Organizátori 21. Medzinárodného filmového bienále Etnofilm Čadca zväžili všetky riziká uskutočnenia filmovej prehliadky tradičným spôsobom a rozhodli sa pre online verziu podujatia. Do hlavnej súťaže vybrali spomedzi 110 prihlásených filmov z 36 krajín 35 titulov, ktoré posúdi medzinárodná porota. Sú medzi nimi aj slovenské snímky *Volanie* Erika Prausa, *2 týždne na ulici* Kristíny Horinkovej, *Svetozár Stračina* Pavla Barabáša, *Gajdoši* Martina Kleibla a Michala Veselského a *Úle Eda Hogla* režiséra Jána Kusku. Víťazov slávnostne oznámia 23. 10. Projekcie ocenených filmov plánujú organizátori až na rok 2021 vo vybraných slovenských mestách v rámci putovnej prehliadky Etnofilm Tour.

— jj —

Zomrel Goran Paskaljević

Vo veku 73 rokov zomrel v Paríži 25. 9. Goran Paskaljević. Študoval na pražskej FAMU. V roku 1998 natočil film *Sud prachu*, ktorým reagoval na vojnu v bývalej Juhoslávii. Rozoberal v ňom, prečo sa proti sebe postavili ľudia, ktorí si predtým boli blízki. Paskaljević chcel, aby aj Srbi priznali svoju časť viny. Režisér bol i hlasným kritikom vtedajšieho prezidenta Slobodana Miloševića. Za film získal Cenu FIPRESCI na festivale v Benátkach aj na Európskych filmových cenách. Jeho ďalšími filmami sú napríklad *Strážca pláže v zimnom období*, *Pes, ktorý mal rád vlaky*, *Ako sa Harry stal stromom*, *Sen zimnej noci*, *Optimisti* a *Keď sa rodí deň*. V roku 2012 bol Paskaljević predsedom poroty na MFF Bratislava.

— jj —

Minisériu Herec nominovali na Prix Europa

Nová česko-slovenská miniséria *Herec* režiséra Petra Bebjaka sa dostala medzi nominácie Prix Europa v kategórii hranych televíznych programov. Festival Prix Europa (18. – 25. 10.) je najväčší festival televíznych, rozhlasových a online programov v Európe. Tento rok sa koná v nemeckom Postupime.

— jj —

Výber zo svetových festivalov na ceste za divákmi

Siedmy ročník prehliadky Be2Can ponúkne od 23. do 29. 11. výber šiestich filmov, ktoré zarezovali na svetových festivaloch. Z tohtoročného Berlinale sú to snímky *Niet zla medzi nami* Mohammada Rasoulofa, *Undine* Christiana Petzolda, *Perzské lekcie* Vadima Perelman. Premietnu aj novinku Thomasa Vinterberga *Chlást*. Organizátori do programu zaradili aj staršie tituly z ročníkov pred koronakrízou – *Lux Æterna* Gaspara Noého a *O nekonečnosti* Roya Anderssona, ktorý rezonoval vlani v Cannes. Projekcie plánujú v kine aj online na streamovacej platforme Edisonline.

— jj —

Sieň slávy pre Jána Mojta

Na 20. ročníku slávnostného udeľovania cien diváckej ankety Osobnosť televíznej obrazovky, ktorý sa konal 5. 9. v novej budove SND, uviedli do Siene slávy Jána Mojta, európskeho producenta a distribútora, pôvodom zo Slovenska, vďaka ktorému sa v 80. rokoch minulého storočia podarilo nadviazať spoluprácu západného Nemecka s bratislavskou Kolibou. Ceny pre najobľúbenejšieho herca a herečku si odniesli Tomáš Maštálir a Dominika Kavaschová. Televíznym seriálom roka sa stala tretia séria *Za sklom*, inšpirovaná vraždou novinára Jána Kuciaka a jeho snúbenice Marty Kušnírovej.

— jj —

Elo Havetta Collection

(Slovenský filmový ústav)

Jeden z najoriginálnejších slovenských režisérov Elo Havetta stihol počas života nakrútiť iba dva celovečerné filmy. *Slávnosť v botanickej záhrade* (1969) aj *Lalie poľné* (1972) vydal Slovenský filmový ústav vlni opäť na 2-DVD ako *Elo Havetta Collection*. Teraz vyšli obe snímky aj ako blu-ray kolekcia s viacerými bonusmi. O Havettovom živote a tvorbe sa diváci dozvedia viac z dokumentu *Slávnosť osamelej palmy* (2005), ktorý spoločne nakrútili Marko Škop a Juraj Johanides. O Havettovi tu rozprávajú kolegovia aj obyvatelia režisérových rodných Vozokán. Blu-ray kolekcia obsahuje aj Havettove krátke filmy. Divákovi prináša študentskú hranú etudu *Svätá Jana* (1963), dokument o „novodobom Robinsonovi“ *34 dní absolútneho klidu* (1965) a hranú študentskú snímku *Předpověď: nula* (1966) o partii mladých ľudí s Ivou Janžurovou v hlavnej úlohe. Na všetkých troch filmoch spolupracoval ako kameraman Igor Luther. Filmy Ela Havettu vyšli prvýkrát na DVD pred takmer päťnástimi rokmi. V posledných rokoch však prešli digitálne prepisy Havettových diel dôkladným procesom reštaurovania a farebných korekcií, na ktoré dohliadal kameraman Dodo Šimončíč. Snímky sú tak precízne vyladené do pôvodnej obrazovej podoby.

Obchod na korze

(Slovenský filmový ústav)

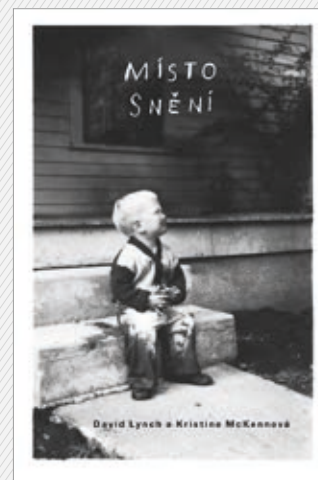
Príbeh Tóna Brtku, ktorého chamtivá manželka a švagor dotlačia k tomu, aby sa stal arizátorom, ukazuje, ako málo stačí, aby sa slušný človek osudovo zaplietol so zlom. Digitálne reštaurovaná snímka z obdobia slovenského štátu nestratila na aktuálnosti, skôr naopak. Vďaka najosobnejšiemu filmu Jána Kadára, ktorý nakrútil tak ako mnoho ďalších spolu s Elmarom Klosom, sa Slovensko môže pýšiť Oscarom – v čase vzniku filmu mu však málokto veril a aj za Oscara vďačí tak trochu aj súbehu náhod. Viac o tom v jednom z bonusov rozpráva syn Elmara Klosa. Dvoj-DVD i blu-ray prinášajú ako bonus aj rozhovory s filmovými historikmi Stanislavou Přádnu a Václavom Macekom a s filozofom Egonom Gálom. Bonusmi sú aj povojnové krátke strihovité filmy Jána Kadára z roku 1946 *Sú osobne zodpovední za zločiny proti ľudskosti!* a *Sú osobne zodpovední za zradu na národnom povstaní!*. Kadár ich vystavil z materiálov filmových týždenníkov a zaoberá sa v nich zodpovednosťou slovenského štátu za genocídu vlastného obyvateľstva a potlačenie povstania. Dvoj-DVD i blu-ray vychádzajú s anglickými titulkami, so slovenskými titulkami pre nepočujúcich a s audiokomentárom pre nevidiačich a slabozrakých, ako aj s bookletom na 64 stranách.

Jelena Pašteková, ed.: Súčasné filmové teórie. Nové rámce, iné problémy

(VŠMU, Bratislava, 2019, 256 strán)

Teoreticky postihnúť podobu meniacej sa audiovizuálnej paradigmy sa podujal kolektív autorov z Katedry audiovizuálnych štúdií FTF VŠMU v zborníku, ktorý zostavila Jelena Pašteková. Martin Ciel sa v ňom venuje tomu, ako sa pod vplyvom tzv. nových médií, digitalizácie a zmien, ktoré priniesli, menili teoretické koncepcie. Zuzana Mojžišová sa v texte *Zrkadlo zrkadla v zrkadle I.* venuje tzv. reprezentačnej triáde, teda zmnoženému vytváraniu filmového obrazu (nielen) Rómov, a pohľadom na problematiku tohto etnika na Slovensku. Monika Mikušová vo svojom príspevku sleduje možné problémy, ktoré prináša využívanie archívnych filmových materiálov ako historických dokumentov. Katarína Mišíková skúma divácke porozumenie hybridným fikčným formám na hranici fikcie a non-fikcie a terén domácej tvorby hybridných filmov. Na vzťah diváka k realite dokumentárnych filmov je zameraná štúdia Martina Palúcha. Marcel Šedo prispel do zborníka textom *Obrazové reprezentácie v predinternetovej a digitálnej ére* a kolekciu uzatvára text Erika Bindera *Fikčné svety audiovizuálnych diel*.

David Lynch, Kristine McKenna: Místo snění

(Paseka, Praha, 2020, 608 strán)

Americký režisér David Lynch hovorí vo svojej knihe *Místo snění*, že si rád pamätá veci po svojom, nie nevyhnutne tak, ako sa stali. Aj z tejto perspektívy je zaujímavé, že knihu napísal spolu s americkou novinárkou Kristine McKenna, s ktorou sa poznajú už štyri desaťročia, prakticky celú jeho filmársku kariéru. Časť knihy tak tvoria Lynchove memoáre a časť je biografiou z pera novinárky, ktorá kvôli nej urobila stovky rozhovorov a vyspovedala členov rodiny, Lynchove exmanželky, hercov, agentov, hudobníkov, vybrala sa aj za režisérovými priateľmi z detstva. Kristine McKenna písala vyše dvadsať rokov pre *Los Angeles Times* a je známa najmä hlbokými rozhovormi s umelcami. V spoločnej knihe s Lynchom ponúkajú pohľad na jeho dielo od *Gumovacej hlavy* až po návrat seriálu *Twin Peaks*, a hoci vydavateľ sľubuje kľúč k ich interpretácii aj k interpretácii diel ako *Sloní muž*, *Modrý zamat*, *Lost Highway* či *Mulholland Drive*, tí, ktorí Lynchovu tvorbu poznajú, vedia, že také jednoduché to nebude.

— mak —

čo robia

Wanda Adamík Hrycová

[producentka a prezidentka SFTA]

Mám za sebou nesmierne náročné pracovné leto. V SFTA sme organizovali Kino pod hviezdami, pilotný ročník outdoorového premietania pre verejnosť s cieľom propagovať slovenský film. Myslím si, že dopadol veľmi úspešne, takže rozmýšľame, že niečo podobné zorganizujeme aj v budúcnosti. Ďalšou aktivitou bolo Slnko v sieti. Jeho intenzívne prípravy prebiehali vo veľkej neistote vzhľadom na stále sa meniace podmienky konania kultúrnych podujatí. Koncom augusta som dotočila film, ktorý je momentálne v strižni u Mateja Beneša. V októbri začíname so zvukovou a obrazovou postprodukciou, a ak pánboh a korona dajú, 26. 11. bude v kinách.

Tomáš Berka

[scénograf a hudobník]

Dotočili sme televíznu rozprávku *O liečivej vode* v réžii Jána Sebechlebského. Točilo sa na Malom Dunaji, v Smoleniciach, v Bojniciach a na Červenom Kameni plus jedna stavba v ateliéri. V horách nad Stankovanmi pri Ružomberku sme pred finále s náročným filmom *Svetlonoc* Terezy Nvotovej. Dokončujeme stavbu skutočných dreveníc, ktoré majú v závere zhorieť. Miestni hasiči sa už nemôžu dočkať. A na zámku v Slatiňanoch pri Pardubicích sme začali nakrúcať dobo-vý film *Slúžka* podľa románu Hanky Lasicovej. Koncom tohto roka musím dokončiť dve knižky a pripraviť novú platňu *Fermaty* a budúci rok ma čakajú tri filmové projekty – so Stanom Párnickým príbeh z druhej svetovej vojny *Sama medzi svojimi*, s Jonášom Karáskom *Invalid* a s Michalom Kollárom krimi zo 16. storočia *Krv prvorođených*.

Mário Ondříš

[kameraman]

Po polročnej dobrovoľno-nedobrovoľnej očierke s deťmi som opäť v pracovnom nasadení. Zatiaľ len v prípravnom. Ešte tento rok chystáme s režisérkou Martou Ferencovou nakrúcanie dvoch romantických komédií *Přání Ježíškovi* a *V lete ti poviem, ako sa mám*. Nikto z nás netuší, aká bude situácia v novembri, keď má padnúť prvá klapka, tak všetci dúfame, že nás vírus nezastaví. Budúci rok chystáme pokračovania filmov *Šťastný nový rok* a *Lóve* s režisérom Jakubom Kronerom, tak dúfam, že to už budeme všetci zdarne zaočkovaní.

ALFRÉD BENČIČ

Pre pôvod sa nedostal na Vysokú školu výtvarných umení. Pracoval ako asistent kamery na Barrandove,

kde si ho všimol režisér Karol Skřipšký. Chcel ho vyprofilovať na kameramana.

Ale Alfrédovi Benčíčovi učaroval strih.

Alfréd Benčíč, ktorého rodina z otcovej strany pochádzala z Rijeky v Chorvátsku, bol pre kolegov a kamarátov jednoducho Fredy. Narodil sa v Bratislave 6. októbra pred deväťdesiatimi rokmi. Ako šesťdesiatšesťročný v roku 1997 v Bratislave aj zomrel. "Opustil nás príliš zavčasu, ani sme si nemohli ako dôchodcovia zaspomínať na niektoré vystrihnuté okienka z našich filmov," spomína pre Film.sk na Benčíča Dušan Trančík. "Miloval džez a džez je synonymum slobody a voľnosti v tvorbe, čo je dôležité pripomenúť, lebo sme vtedy žili a tvorili v totalitnej dobe. Bol mi blízky svojou priateľskou povahou a mali sme aj veľa spoločných názorov na svet okolo nás. A Fredy mi bol sympatický aj tým, že mal svoj súkromný život, do ktorého mu strana a vláda nevidela," dodal Trančík.

Benčíč strihal najmä hrané (spolupracoval na vyše 70 celovečerných snímkach) a dokumentárne filmy. Celkovo ich má na konte vyše 260. Prvým dokumentom, na ktorom sa podieľal, bola Cesta večných spomienok (1957, r. Pavol Gejdoš) a prvým hraným filmom slovensko-maďarská koprodukčná veselohra Dáždnik svätého Petra (1959, r. Frigyes Bán, Vladislav Pavlovič). V roku 1969 sa na chvíľu postavil aj pred kameru v Hanákovej snímke 322.

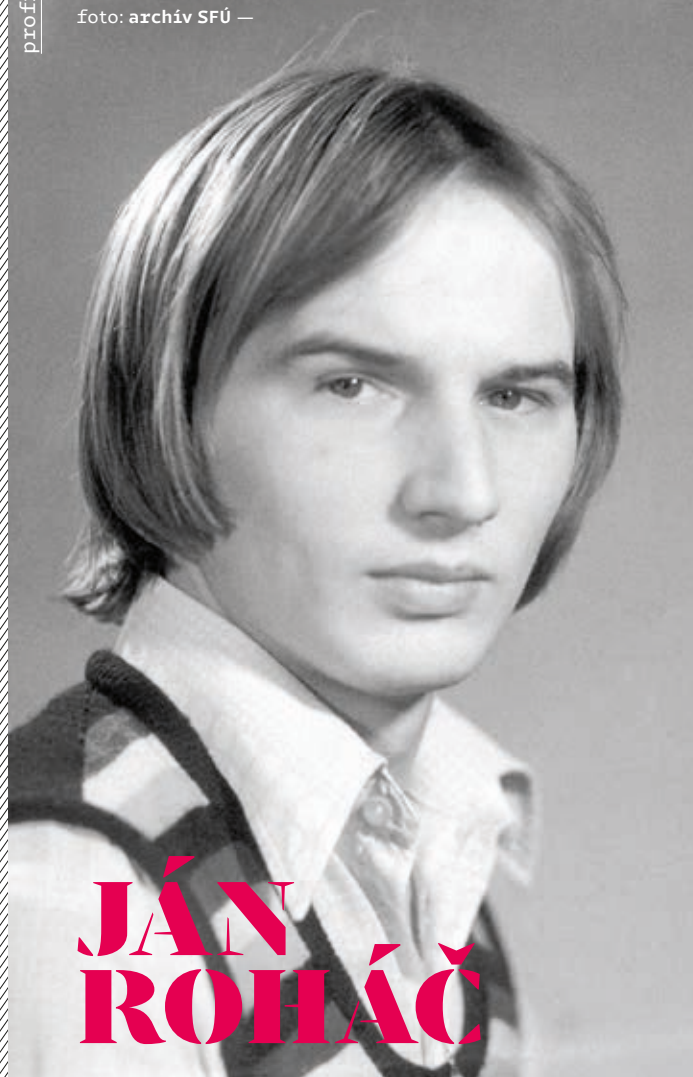
Alfréd Benčíč sa vypracoval na jedného z najvýznamnejších strihačov slovenského filmu a spolupracoval s najlepšimi režisérmi svojej doby. S Elom Havettom robil na oboch jeho celovečerných snímkach – Slávnosť v botanickej záhrade a Lalie poľné. S Jurajom Jakubiskom spolupracoval na filme Postav dom, zasad' strom a viacero snímok strihal Dušanovi Trančíkovi (Vítaz, Štvrtý rozmer, Iná láska, Víkend za milión) a Miloslavovi Lutherovi (Kráľ Drozdia brada, Zabudnite na Mozarta, Mahuliena, zlatá panna, Chodník cez Dunaj, Štek).

„S Fredym, ako som mal tú česť napriek vekovému rozdielu oslovať pána Benčíča, som sa prvýkrát stretol pri svojom celovečernom hranom debute Ráno pod mesiacom,“ hovorí pre Film.sk režisér Miloslav Luther. „Okamžite si

ma získal prirodzenou ústretovosťou a toleranciou k mojim takpovediac začiatničným kapricom. Aj pri ďalších filmoch mi s neutíchajúcou trpezlivosťou a obetavosťou pomáhal a radil pri hľadaní vhodného spôsobu filmového vyjadrenia. Najdôvernejšie som spoznal jeho obdivuhodné ľudské a profesijné kvality pri extrémne náročnom koprodukčnom filme Zabudnite na Mozarta,“ spomína Luther. „Počas niekoľkých týždňov intenzívneho strihania v Mníchove som ocenil jeho neobyčajnú vytrvalosť a dôslednosť. A povestnú spoľahlivosť. Svojím empatickým, nekonfliktným prístupom a nadhľadom dokázal ustáť mnohé zložité situácie, a to nielen pracovné. Po žiadnej premiére som nepochyboval, že s ním budem rád zdolať aj ďalšie výzvy.“

Jedným z najčastejších Benčíčových spolupracovníkov bol režisér Dušan Hanák, ktorému strihal väčšinu jeho filmov (322, Obrazy starého sveta, Ružové sny, Ja milujem, ty miluješ, Tichá radosť a Súkromné životy). „Bol to môj priateľ, veľmi príjemný a charakterný človek. V relatívne slobodnejších 60. rokoch vystúpil zo strany – to bola pre pravoverných komunistov najväčšia urážka a, samozrejme, dali mu to pocítiť. Na druhej strane vedeli, že je prvotriedny strihač, a nechali ho pracovať. V priebehu normalizácie som mal niekoľko filmov v trezore a na schôdzkach vedenia s tvorivými pracovníkmi som si v tej červenej sále sadol najčastejšie k Fredymu, tomu som už nemohol ublížiť,“ spomína pre Film.sk Dušan Hanák. „Rozumeli sme si nielen v práci. Strihal takmer všetky moje dokumentárne a hrané filmy, boli sme dost' zohratí. Mal na sebe vždy čistý biely plášť, pozeral sa na obrazovku a ruky sa mu mihali pri jednotlivých úkonoch. Pri určovaní dĺžky záberov sme sa neskôr dorozumievali už len pohybmi ruky. Mal absolútny zmysel pre stavbu a rytmus filmu a rozumel aj hudbe. Mal názor a bol veľmi dôsledný. Rád pracoval na scenáristicky a režijne domyslených projektoch, vedel sa s nimi stotožniť. A napokon, mal korektné vzťahy s kolegami, bol to mimoriadne citlivý človek a skutočný profesionál,“ dodáva Hanák. ◀

— text: Petra Hanáková / filmová historička —
foto: archív SFÚ —

JÁN ROHÁČ

Vtesnať životopis režiséra Jána Roháča (1932 – 1980) do krátkej pripomienky výročia jeho predčasnej smrti bude náročná úloha. Meno tohto všestranného televízneho – bez irónie! – génia, Slováka s fenomenálnou kariérou v Prahe, už asi mladej generácii veľa nehovorí. Povedomie našich filmových dejín je totiž nielen tradične slabé, ale najmä stále nastavené na „kinosálové“ filmy. A Roháč bol majstrom („starým majstrom“) televíznej zábavy! Tú síce všetci sledujeme, nikto ju však nezhodnocuje.

Rodák z Nitrianskeho Pravna vyštudoval DAMU. Škola ho „vypľula“ rovno do divadelnej praxe – do Semaforu, Divadla estrády a satiry, Divadla ABC... Ako dvadsaťsťročný už režíroval Wericha. Okamžite zaujal originalitou nápadov i špecifickým čarom osobnosti. Roháčovou doménou sa veľmi rýchlo stali hudobné žánre, najmä pozvoľna sa kryštalizujúca a ním spoluvyvíjaná socialistická estráda – únikový žáner par excellence. Čím barokovejší, tým viac roháčovský. Produkcie Jána Roháča, „šéfa firmy“, ktorá šliapala ako hodinky, mali výrazne excesívny štýl, aktuálne povedané: campy estetiku.

Roháč bol aj skvelý inšcenátor. Veľmi dobre to vidieť na jeho spoluprákach s Gottom. V populárnej desaťdielnej estráde Zpívá Karel Gott z divadla v Slanom (1973 – 1978) zdublikoval hľadisko a vôbec stvárnil s našou prvou popovou hviezdou neuveriteľné kúsky. Skúšal všetky dostupné technológie. V televíznych žánroch neúnavne experimentoval: so zadnou projekciou, s deleným či „intarzovaným“ obrazom, s „mítvolkovaním“ záberov, so stop-trikom, s rôznymi strihačskými a inšcenačnými postupmi. V bizarne balkanizujúcom pesničkovom pásme Chléb a sůl (1973) vo forme akejsi postmodernistickej vystrihovačky až ikonoklasticky vyťažil obraz Karla Gotta, multiplikujúc ho do aleluja.

Roháč bol majstrom televíznej pesničky. Michel Gondry by oči otváral, keby videl jeho originálne klipy zo šesťdesiatych či sedemdesiatych rokov.

Kým to bolo možné, pracoval s Lasicom a Satinským (Bumerangy, prvé číslo cyklu Ktosi je za dverami). Lasicu „prepašoval“ do Gottových recitálov v Slanom, kde Lasica „Kájovi“ ghostwritoval (samozrejme, pod menom „pokryvača“) moderátorské texty.

Roháč bol vyslovene československým umelcom v prostredí, ktoré étos československosti aj politicky podporovalo. Umelec hovoriaci svojráznou (česko?)slovenštinou, prešpikovanou „malebnými“ slovenskými vulgarizmami, celý život pendloval medzi Prahou a Bratislavou. Bratislavské lýry mal v televízii ako režisér vyárendované, ale natáčal aj Aznavoura v bratislavskom PKO či propagandisticky závažnejšie estrády s väzbou na politický kalendár. Roháčovou doménou nebol len pop, ale i ľudovka či cigánske pesničky (rómske pásmo Husle a cimbal s Janou Kocianovou a Antonínom Gondolánom z roku 1977).

Bol pionierom synkretickej audiovizuality. V tejto súvislosti netreba zabudnúť na jeho účasť na dvoch prelomových československých vynálezoch. Prvý, Laterna magika (1958), je dôležitým dátumom v dejinách intermédií, druhý, Kinoautomat (1967), bol prvolezcom interaktivity, používateľského princípu. Oba mali doma i v zahraničí obrovský úspech. Aj vďaka nim sa Roháč i neskôr špecializoval na tvorbu audiovizuálnych programov na medzinárodné výstavy (Montreal, Kobe...).

K vrcholom Roháčovej televíznej estrády rozhodne patria jeho „menšíkovské“ Silvestre z konca sedemdesiatych rokov. Tieto revuálne „eintopf“ s množstvom národných a zaslúžilých umelcov v jedinej štúdiovej aréne trochu nespravodlivo zatienil fenomén (Anti)Charty 77. Roháčove Silvestre však zostali referenciou socialistickej zábavy.

Dnes Trojka RTVS Roháčove produkcie občas re-prízujú, takže pri troche trpezlivosti je možné sa opäť zoznamovať s dielom tohto historiograficky až hanebne zanedbaného tvorca. Roháč je naše rodinné striebro a je najvyšší čas si ho konečne (aspoň občas) preleštiť. ◀

MILAN MILO

Milan Milo – slovenský kameraman, režisér a karikaturista. Po ukončení FAMU nastúpil ako kameraman do dokumentárneho filmu na Kolibe. Spolupracoval na dielach viacerých slovenských režisérov, ako Martin Slivka, Kazimír Barlík, Milan Černák, Pavel Čalovka či Ivan Húšťava. Ako kameraman vytvoril do roku 1978 okolo 180 dokumentárnych filmov. Vo svojich režisérskych prácach sa zamerával na tému umenia. Svoj prvý autorský film, dokument o stredovekom umení v slovenských banských mestách, nakrútil v roku 1978 – snímka *Homo faber* bola ocenená na Ars Filme v Kroměříži Bronzovým toliarom ako najlepší film o výtvarnom umení.

— Tak Milana Mila charakterizuje Online lexikón slovenských filmových tvorcov na www.ftf.vsmu.sk. A toľko či viac si možno prečítať na rôznych prehliadačoch po zadaní mena jubilujúceho tvorca. Slová a suché čísla však nemôžu poskytnúť plastický obraz o jeho živote a diele.

— Milana Mila som spoznal v polovici šesťdesiatych rokov, keď prišiel ako čerstvý absolvent kamery na pražskej FAMU do Štúdia krátkych filmov. Mal svojim spôsobom šťastie: začínal v období, v ktorom sa tvorba síce pomaly, ale predsa prebúdzala z najťažších obmedzení a postupne poľavoval dirigizmus a priame ovplyvňovanie a obmedzovanie autorov.

— Prvýkrát sme sa dostali do úzkeho kontaktu pri filme *Pamätníky pre budúcnosť* v roku 1973. Bol to film inšpirovaný SNP a jeho obsahom boli výlučne pamätníky viažuce sa k tejto udalosti po celom Slovensku. Nie veľmi vďačná úloha pre kameramana, snímať stojace „kamene“ (pri všetkej úcte – čitateľ iste pochopí symbolické vyjadrenie). Poznal som už Milov kameramanský jazyk, jeho výtvarné videnie a fantáziu a dôveroval som týmto schopnostiam. A výsledkom bolo ocenenie na festivale Ars Film, čo bola v týchto rokoch jedna z najprestížnejších prehliadok v Československu.

— Rozumeli sme si, aj keď na placi nebola kamera, náš vzťah prerástol do priateľstva a ja som sa občas stával objektom jeho (vždy dobromyselných) karikatúr. Spolu bol Milan kameramanom mojich 28 (!) filmov. Hoci nebol vyslovene typom reportéra, v rokoch 1975 až 1985 nakrúcal všetky moje športové filmy – aj v nich osvedčil svoje klady a pridal nové: rýchlu reakciu a pohotovosť. Neváhal posadiť sa na sánky a pustiť sa v rýchlosti dolu bobovou dráhou v Tatranskej Lomnici, filmovať z otvoreného lietadla či ponoriť sa pod hladinu Čierneho mora.

— Mladý ambiciózný kameraman však videl svoju latku oveľa vyššie – ako samostatného tvorca filmov od scenára cez kameru až po réžiu. A ten odhad sa ukázal ako nanajvýš správny. Sám so zmyslom pre výtvarnosť a so schopnosťou výtvarného vyjadrovania sa hľadal inšpiráciu najprv v historických artefaktoch. Film o motívoch práce v umení slovenských banských miest v 17. storočí *Homo faber* (1978) bol priam raketovým vstupom medzi tvorcov filmov o výtvarnom umení. Nasledoval Dominik Skutecký (*Oheň na palete*, 1979) – a potom už iba žijúci majstri štetca, ku ktorým si vedel vďaka svojmu naturelu a vlastnému sklonu k výtvarnej tvorbe nájsť osobitý, neformálny prístup. Pri nakrúcaní ho nepovažovali za nezainteresovaného filmára, ktorého objektom je ich umelecká tvorba, ale za druhá, tvorca, ktorý chápe a zmysľá rovnako ako oni.

— Filmy *Labyrint sveta* (1981, o Albínovi Brunovskom), *Jar, leto, jeseň, Zimka* (1985, o Ondrejovi Zimkovi), *Premeny podôb* (1986, o Vladimírovi Gažovičovi) či *Rodáci* (1987, kolektívny portrét Kysučanov Cipára, Zimku, Mravca, Galkovej, Sušienku a ďalších) sú viac než len medailónmi výtvarníkov. Medzičasom nakrútil aj film o K. L. Zacharovi (*Dotyky*, 1982), síce divadelníkovi, ale osobnosti s veľkým zmyslom pre výtvarnosť – sám si navrhoval kostýmy, ba i vyrábal rekvizity.

— V Milovom profile nájdeme aj satiru (*Dedinka v údolí*), filmovú sci-fi (*Veštenie zo šelestu listov*) či publicistiku (*Svedectvo o procese*), čo svedčí o jeho všestrannosti.

— Muži (v poslednom období aj ženy) za kamerou patria desaťročia k elite slovenskej kinematografie. Jubilant v nej má zaslúžene svoje miesto. ◀

Žurnál s novými tvorcami

Filmové týždenníky ako žáner spravodajského filmu sú dnes vzácnosťou. Na Slovensku sa o ne vo svojich zbierkach stará Slovenský filmový ústav (SFÚ), ktorý ich v spolupráci so spravodajskou televíziou TA3 uvádza v jej programe. V mesačníku *Film.sk* ich čitateľom približuje Milan Černák, ktorý pôsobil ako dramaturg a režisér Spravodajského filmu.

— Oku pozorného diváka, ktorý si všima aj autorské titulky, iste neujde nové meno režiséra vydania: Oto Krivánek. Ako sa tam dostal tento absolvent Divadelnej fakulty VŠMU (ináč, nabitého ročníka – s Evou Rysovou, Zlaticou Gillovou, Jurajom Sarvašom, Michalom Slivkom a ďalšími)?

— V päťdesiatych a šesťdesiatych rokoch bola Slovenská filmová tvorba (ani tento názov neplatil počas celého tohto obdobia) poznamenaná neustálymi reorganizáciami. V ročníku, ktorý sledujeme, zlúčili tvorivé skupiny spravodajského a dokumentárneho filmu. Medzi autormi týždenníka sa tak ocitli mnohé mená, ktoré sú autorsky spojené so základným fondom nielen slovenského dokumentárneho, ale aj hraného filmu: okrem už spomínaného Krivánka (ďalší boli absolventmi FAMU v Prahe) to bol Ivan Húšťava, ďalej minuli i budúci dramaturgovia dvoch zlatých éer dokumentu Miroslav Horňák, Palo Sýkora a Rudolf Urc a režisér Jaroslav Pogran spolu s neskorším normalizačným šéfredaktorom Štefanom Bujnom. Ďalší „famák“ Július Schmidt neskôr zakotvil v Košiciach ako šéf pobočky a po jej zrušení pokračoval v televíznom štúdiu. Pestrý okruh autorov dopĺňali rozhlasák Ctibor Kováč, redaktor a hlásateľ povstaleckého vysielateľa v Banskej Bystrici, a – z iného súdka – Vladimír Čech, ktorého kvalifikáciou na pozíciu riaditeľa štúdia bola vysoká funkcia vo Zväze československo-sovietskeho priateľstva. Takáto bohatá zostava na súpiske redakcie predtým ani nikdy potom nebola (okrem uvedených do nej, samozrejme, patril stabilný okruh režisérov a kameramanov), no, žiaľ, objektívne podmienky tvorby v tomto období jej nedovoľovali vyprodukovať ničो pozoruhodné.

— Týždenníky aktuálnej série registrovali pohyby vo svetovej politike: armádny prevrat v Turecku a pokračujúce demonštrácie v Japonsku (č. 27), návštevu Nikitu Chruščova v Rakúsku (č. 28), vznik nových štátov v Afrike (Mali v č. 32 a Kongo v č. 34).

— No najvýznamnejšou udalosťou leta bolo prijatie novej ústavy: socializmus v Československu zvíťazil, oznamuje hrdó a s radosťou komentátor v čísle 30. Prvýkrát slávnostne zasadla Slovenská národná rada, nepriznajúc si, ako tvrdo boli obmedzené jej právomoci. Poslanci sa večer premiestili do Národného divadla, kde si pozreli slávnostné predstavenie Suchoňovej opery *Svätopluk*. *Svätopluka* uviedli aj krátko nato na slávnosti s mnohotisícovým publikom na Devíne (č. 31). Hudba to bola – aj je – excelentná. ◀

FILMOVÉ TÝŽDENNÍKY NA TA3 – OKTÓBER 2020

3. 10. – 21.30 hod. ▶ Týždeň vo filme 27/1960 a 28/1960 (repríza 4. 10. o 16.30 hod.)

10. 10. – 21.30 hod. ▶ Týždeň vo filme 29/1960 a 30/1960 (repríza 11. 10. o 16.30 hod.)

17. 10. – 21.30 hod. ▶ Týždeň vo filme 31/1960 a 32/1960 (repríza 18. 10. o 16.30 hod.)

24. 10. – 21.30 hod. ▶ Týždeň vo filme 33/1960 a 34/1960 (repríza 25. 10. o 16.30 hod.)

31. 10. – 21.30 hod. ▶ Týždeň vo filme 35/1960 a 36/1960 (repríza 1. 11. o 16.30 hod.)

Duša a film v online priestore

Filmy, ktoré umelecky ilustrujú problematiku duševných porúch a psychologických problémov, spojené s diskusiami ponúka Liga za duševné zdravie v spolupráci s online videotékou Edisonline. Projekt pripravujú odborníci v oblasti duševného zdravia a spoločenských vied. V októbri ponúknu mimoriadnu diskusiu pri príležitosti Svetového dňa duševného zdravia na tému Psychiatrická starostlivosť včera a dnes, ktorá by mala otvoriť aj otázky týkajúce sa reformných snáh v tejto oblasti na Slovensku. Podnetom na diskusiu bude francúzsky film *Camille Claudel 1915* (r. Bruno Dumont) so Juliette Binoche v hlavnej úlohe – stvárnila tu talentovanú sochárku a milenkú Augusta Rodina. Po kríze vo vzťahu sa pre psychickú poruchu dostala na dlhý čas do psychiatrickej liečebne. Po filme budú s novinárkou Andreou Hajdúchovou diskutovať psychiater Peter Breier a psychiatrická Ľubomíra Izáková a Dagmar Breznoščáková. Britský koprodukčný film *Pardon, nezastihli sme vás* (r. Ken Loach) prinesie diskusiu na tému Vplyv nezamestnanosti a chudoby na psychické zdravie. S Michalom Hvoreckým budú diskutovať sociológ Daniel Gerbery, odborníčka na zdravý životný štýl Anna Galovičová a psychiatrická Ingrid Janošková. Tému Ako nás traumy z detstva ovplyvňujú v dospelosti otvorí taliansko-francúzsky film *Sladké sny* (r. Marco Bellocchio). S Petrom Breierom budú diskutovať psychologička Zuzana Palenčárová a psychoanalytik Martin Babík. Diskusie budú prebiehať naživo cez facebookovú stránku *Denníka N*. Neskôr ich záujemcovia môžu nájsť aj na stránke projektu Duša a film.

DUŠA A FILM / 6., 13., 27. október ▶ 19.00
/ www.dusaafilm.sk / www.edisonline.sk

Naše pocity aj pocity zo sveta

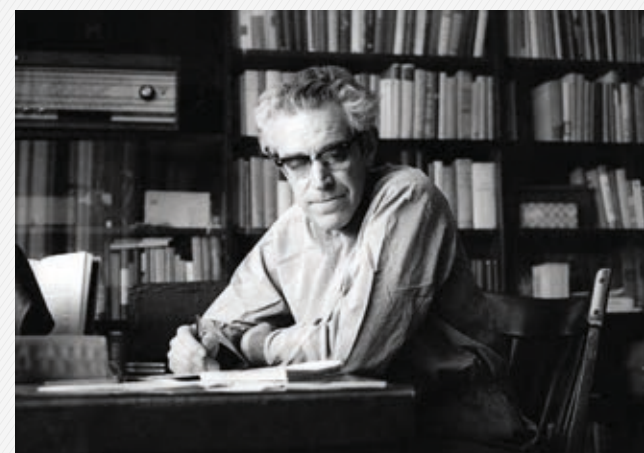
Filmový festival Pocity prinesie aj napriek zmenám, ktoré organizátori v súvislosti s protipandemickými opatreniami spravili, pestrý program. V sekcii Naše pocity uvedú filmy *Zlatá zem* Dominika Jursu a *Punk je hned!* Juraja Šlaku – so živou hudobnou improvizáciou experimentálneho gitaristu a skladateľa, prešovského rodáka Davida Kollara, ktorý sa stal poprednou postavou súčasnej európskej avantgardnej a džezovej scény. Sekcia Pocity susedov bude tento rok venovaná českej kinematografii, ale ponúkne viacero slovenských koprodukčných titulov, ako slovensko-českých *Kráľov videa* (r. Lukáš Bulava), najnovší film Petra Zelenku *Modelár*, ktorý vznikol v česko-slovenskej koprodukcii podobne ako road movie *Staříci* Martina Duška a Ondřeja Provozniaka. V programe je aj životopisná dráma *Šarlatán* Agnieszky Holland a dokument o českom fotografovi *Můj otec Antonín Kratochvíl* Andrey Sedláčkovej. Sekcia Pocity zo sveta uvedie výber svetových filmov – poľsko-francúzsku drámu *Corpus Christi* (r. Jan Komasa), austrálsku dramédiu *Kým sa skončí leto* (r. Shannon Murphy) alebo *Dlhaňu* ruského režiséra Kantemira Balagova. Nebudú chýbať ani dokumenty *Krajina medu* (r. Tamara Kotevska, Ljubomir Stefanov) alebo *Frida – Viva la vida* (r. Giovanni Troilo). Projekcie filmov pre najmladších návštevníkov ponúkne sekcia Pocity deťom. Českú animovanú rozprávku *Maškrtné medvedie príbehy* (r. Kateřina Karhánková, Alexandra Májová) premietnu s krátkym predfilmom *Cez palubu!* (r. Filip Pošivač, Barbora Valecká) a uvedú aj filmy plné odvahy a priateľstva, ako *Fany a pes* (r. Ralf Kukulka, Matthias Bruhn), a pod hlavičkou Ozveny Febiofestu to bude *Rocca mení svet* (r. Katja Benrath). V Ozvenách Febiofestu organizátori ponúknu aj dokumentárny film režiséra Jara Vojteka *Raj na zemi*, islandskú koprodukčnú dramédiu *Ďaleko od Reykjavíku* (r. Grímur Hákonarson) a britský dokument *Pre Samu* (r. Waad Al-Kateab, Edward Watts).

11. POCITY FILM FESTIVAL / 8. – 13. október
/ Prešov – Kino Scala, Cinemax
/ www.pocityfilm.sk

K storočníci Rudolfa Hrušínskeho

Filmotéka Kina Lumière si pripomenie 100. výročie narodenia českého herca Rudolfa Hrušínskeho (17. 10. 1920 – 13. 4. 1994). Z jeho bohatej filmografie zostavovatelia programu vybrali klasiku *Dobrý voják Švejk* (r. Karel Steklý, 1956). Ide o prvú časť adaptácie, ktorá patrí medzi najznámejšie filmové spracovania predlohy Jaroslava Haška. Sleduje osudy pražského obchodníka Josefa Švejka od chvíle, keď ho po sarajevskom atentáte zatknú, vyšetrujú a povolajú do armády. Vo Filmotéke uvedú aj *Postřižiny* (1980) Jiřího Menzela o pivovare a rodine jeho správcu za prvej republiky. Rudolf Hrušínský v nich stvárnil postavu doktora Gruntoráda a diváci sa dočkajú aj slávnych scén s Magdou Vášáryovou. V projekte *Ďalších desať minút II* z roku 2002 sa pätnásť svetových režisérova a režisérova na ploche desiatich minút vyjadruje na tému čas. Tretím krátkym filmom je tu *Jeden okamih* v réžii Jiřího Menzela. Skladá sa z archívnych záznamov zachytávajúcich Rudolfa Hrušínskeho v rôznych bodoch jeho života a hereckej kariéry.

VÝROČIA OSOBNOSTÍ / 16., 17., 18. október ▶ 18.20
/ Bratislava, Kino Lumière / www.kino-lumiere.sk

Pocť Pavlovi Brankovi

Filmotéka Kina Lumière si v októbri pripomenie slovenského filmového kritika, historika a teoretika, publicistu a prekladateľa Pavla Branka (27. 4. 1921), ktorý zomrel 17. augusta vo veku 99 rokov. Päť pásiem filmov zostavil Branko pre Filmotéku ešte v roku 2016 pri príležitosti svojich 95. narodenín. Výber je zameraný predovšetkým na domácu krátkometrážnu dokumentárnu a animovanú tvorbu z rokov 1958 až 2014. Slovanmi Pavla Branka, ide o filmy, ktoré „otvárajú nové poetiky alebo signalizujú nástup nového žánru či nového talantu, vypovedajú o dobe svojho vzniku či spoločenskej atmosfére a spája ich ambícia povedať niečo nové a po novom. Niektoré ostali prelomové – dnes, každý je však po svojom zaujímavý a svojský.“ Diváci uvidia filmy režisérova ako Dušan Hanák, Viktor Kubal,

Martin Slivka, Dušan Trančík a Štefan Uher aj predstaviteľov tzv. Generácie 90 – Petra Kerekesa, Roberta Kirchhoffa, Mareka Kuboša, Juraja Lehotského alebo Marka Škopa. „Keďže Slovenský filmový ústav medzičasom digitálne zreštauroval viaceré z uvádzaných krátkometrážnych filmov, rozhodli sme sa ich tentoraz premietat' v takejto podobe,“ ozrejmuje zostavovatelia programu.

CARTE BLANCHE: PAVEL BRANKO (IN MEMORIAM)
/ 27., 28., 29., 30., 31. október ▶ 18.20
/ Bratislava, Kino Lumière / www.kino-lumiere.sk

Pozvánka do mesta hudby

Hudobný dokument režiséra Michaela Murphyho *New Orleans: Mesto hudby* odкрýva bohatú hudobnú históriu mesta, ktorého rytmy stáli pri zrode modernej americkej hudby. Pozerá sa však aj dopredu na mesto, v ktorom stále znie džez, rock, R&B, funk aj hiphop. Divákov bude filmom sprevádzať džezový trubkár Terence Blanchard, ktorý sa v New Orleanse narodil. Objavia sa v ňom aj ďalšie osobnosti a legendy, ktoré z tohto mesta pochádzajú, ako kráľ džezu Louis Armstrong, Fats Domino, podľa ktorého piesne *The Big Beat* bol v Československu pomenovaný hudobný žáner bigbít, hudobník Allen Toussaint, pesničkár Dr. John; zrodila sa tu aj soul-funková skupina The Neville Brothers a džezové zoskupenie The Preservation Hall Jazz Band. Dokument ponúkne aj rozhovory a komentáre hudobných osobností ako Robert Plant, Keith Richards alebo Sting.

MUSIC & FILM / 28. október ▶ 20.30
/ Bratislava, Kino Lumière / www.kino-lumiere.sk

— pripravila Jaroslava Jelchová —

REDAKCIA NEZODPOVEDÁ ZA ZMENY V PROGRAME PODUJATÍ.
PODUJATIA SA USKUTOČNIA PODĽA AKTUÁLNYCH POKYNOV, KTORÉ SA MÔŽU
MENIŤ V ZÁVISLOSTI OD NARIADENÍ VLÁDY SLOVENSKEJ REPUBLIKY.

1 — *Sladké sny* — foto: Film Europe

2 — *Punk je hned!* — foto: Punkchart films

3 — Pavel Branko — foto: archív SFÚ

4 — *New Orleans: Mesto hudby* — foto: Pannonia Entertainment

Cinematik 2020 — vystúpenie z bežného festivalového tempa

O 15. ročníku Medzinárodného filmového festivalu Cinematik v Piešťanoch sa dá rozprávať vo floskulách, aké tento rok (toto leto) charakterizovali každé väčšie kultúrne podujatie: spoznali sme ho ako menšiu a pokojnejšiu akciu než obvykle, výber filmov bol užší, návštevníkov len zlomok z toho, na čo sme zvyknutí. Tieto zmeny vynútené pandemickou situáciou však nemusia byť na škodu.

Začnem, samozrejme, pri filmoch. Tohtoročný Cinematik sa predstavil bez sekcie Za hranicou kultu, ktorá ponúka odviazaný výber tematických filmov (väčšinou ladených do hororového alebo všeobecne béčkového štýlu) vrcholiacich v sobotňajšom nočnom filmovom maratone; zároveň absentovali polnočné predstavenia, tvoriace neodmysliteľnú „cinefilnú“ súčasť festivalu.

V programe ostali súťažné sekcie Meeting Point Europe (súťaž európskych filmov), Cinematik.doc (súťaž slovenských dokumentárnych filmov) a nesúťažné sekcie Poľsko pod lupou, Čo dom dal, Cesty slávy či sekcie ladené podľa súčasných spoločenských nálad a depresii – O zvieratách a ľuďoch a Nádej. Cinematik tento rok nepredstavoval takú sviežu prietrz všetkého možného, ako býva zvykom. Namiesto toho sme dostali vcelku striedmu selekciu filmov, v ktorej však nebolo ťažké si vybrať, človek sa nemusel ponáhľať, robiť kompromisy medzi jednotlivými projekciami a zúfať, že nestihol vidieť ani polovicu z toho, čo mal v pláne. Zároveň treba podotknúť, že v programe tento rok vyčnievali práve české a slovenské filmy.

Zo sekcie Čo dom dal bol veľkým zážitkom aj zaslúženým festivalovým ťahákom film *Králi videa* (2020) Lukáša Bulavu. Dokumentárna snímka sa zameriava na dejiny a vývoj simultánneho dabingu filmov na VHS kazetách v bývalom Československu a tematicky presahuje do 90. rokov, k vývoju audiovizuálneho pirátstva, spoločnosti aj médií. *Králi videa* sú film výsostne cinefilný. Preskúmava okrajové, ale legendárne miesta filmovej histórie, príznačné pre bývalý východný blok. Vyčítať mu môžeme azda len to, že aj keď jeho koncepcia vychádza z metód novej filmovej histórie, miestami sa rozpadá do vcelku obyčajného fanúšikovského a nostalgizujúceho spomínania.

V sekcii Cinematik.doc zažiaril *FREM* Viery Čákanyovej, ktorý je filmovou udalosťou už od minuloročného Medzinárodného festivalu dokumentárnych filmov Ji.hlava. *FREM* vynikol medzi ostatnými filmami sekcie deantropocentrickým a celkovo posthumanistickým pohľadom umelej inteligencie na stav planéty a vytváranie obrazu sveta po vláde človeka.

V ekologickom tóne sa niesol aj tohtoročný víťaz sekcie Cinematik.doc, *Zlatá zem* Dominika Jursu. Dokumentárny film o ľuďoch z vidieckeho prostredia, ktorí vyhrali boj s nadnárodnou ropnou spoločnosťou o svoje životné prostredie, predstavuje istý aktivisticko-pozitívny vzor boja proti exploatacii krajiny bez toho, aby skĺzal k prvoplánovej agitke.

Do tretice možno vyzdvihnúť novinku Jaroslava Vojteka *Raj na zemi*. Snímka je portrétom Andreja Bána, skúmajúcim v paralelách jeho osobný a pracovný život, z ktorého vytvára presahy do širších geopolitických tém a nálad. Vojtekov film asi nemôžeme označiť za úplne prepracovaný, čo sa týka štruktúry a prelínania dvoch životov Andreja Bána, predstavuje však hodnotnú mozaiku života vojnového reportéra, ktorý sa z bojovej zóny nedostáva ani v súkromí.

V sekcii Meeting Point Europe bol festivalovou stávkou na istotu film *Bedári* (2019), ktorý sa slovenskému publiku už predstavil v rámci prehliadky Be2Can aj v oficiálnej kinodistribúcii, potešila prítomnosť esteticky odvážnej brazílsko-francúzskej snímky *Bacurau* (2019), miešajúcej prvky braku, ľudovej slovesnosti, tropikalizmu, talianskeho westernu aj politickej satiry do odbojnej agitky. *Bacurau* tak patril medzi nie najlepšie, ale rozhodne najzaujímavejšie a najneortodoxnejšie body tohtoročného festivalového programu. Víťazom sekcie sa stala ruská dráma *Dlhaňa* (2019) z prostredia povojnového Leningradu.

Medzi ďalšie výrazné filmy festivalu patril nový film Wernera Herzoga *Family Romance LLC* (2019), odpremietaný ako úplne prvý film festivalu, alebo coming of age dráma *Kým sa skončí leto* (2019), ktorá je aktuálne v slovenskej kinodistribúcii.

Cinematik 2020 bol podujatím bez nestíhania, naháňacieho a spánkového deficitu. Na schodoch Domu umenia, pre Cinematik takých charakteristických, už neprebíhali strategické debaty o tom, na ktorý film ísť radšej, ale skôr uvoľnené rozhovory s kamarátmi. V zabehnutom chode festivalu to bola vlastne príjemná zmena. ◀

MFF Benátky 2020: korone navzdory

Najstaršiemu medzinárodnému filmovému festivalu sa podarilo usporiadať fyzickú prehliadku v postpandemickej novej norme. Ostatné festivaly zatiaľ 77. ročník MFF v Benátkach nasledovať nebudú.

V roku 2020 sa menia produkčné a distribučné plány v celom filmovom priemysle. Pandémia spomalila audiovizuálnu výrobu a filmové festivaly sa museli adaptovať na novú normu, najčastejšie v digitálnom priestore. Tvrdohlavé stanovisko zaujali organizátori festivalu v Cannes, ktorí vylúčili akúkoľvek inú podobu ako tradičný festival za osobnej účasti divákov. Rovnaký postoj zaujali aj dva medzinárodné festivaly, ktoré sú vlajkovými loďami podujatí tohto typu, v krajinách, ktoré v Európe zasiahla prvá vlna nákazy najsilnejšie. Benátky a San Sebastián odmietli možnosť virtuálneho festivalu.

Na rozdiel od Cannes sa na Lide festival v tradičnej podobe podarilo zorganizovať, aj keď za nevyhnutne sprísnených hygienických pravidiel. Pandémia sa prejavila aj na zredukovanej programovej štruktúre. Napriek tomu sa MFF v Benátkach stal úspešnou skúškou „koronového“ festivalu. Festival v Toronte, ktorý nasledoval vzápätí, sa k podobnému experimentu neuchýlil a zvolil hybridnú formu digitálneho festivalu v kombinácii s premietaním v lokálnych drive-in kinách. Benátky sa tak stali prvým veľkým festivalom, ktorý sa uskutočnil v klasickej podobe po vynútenej pauze od Berlinale.

Ešte pred začiatkom festivalu sa diskutovalo o tom, ako bude vyzeráť pandemická predoscarová sezóna. Benátky sú spolu s americkým festivalom v Telluride (aktuálny ročník zrušili) prvými miestami, kde sa začína budovať povedomie o aspirantoch na Oscara. Očakávaná nižšia účasť amerických štúdiových filmov sa potvrdila. Z amerických snímok, ktoré na festivale uviedli, boli najvýraznejšie dve – *Krajina nomádov* (Nomadland) pôvodcom čínskej filmárky Chloé Zhao a režisérsky debut americkej herečky Reginy King *Noc v Miami* (One Night in Miami) z produkcie Amazon Studios. Snímka *Krajina nomádov* sa postarala o comeback (tentoraz virtuálny) herečky Frances McDormand. Na Lide v roku 2017 uvádzala *Tri billboardy kúsok za Ebbingom*, za ktoré dostala aj Oscara. Aj *Krajina nomádov* má oscarové ambície. V tejto dráme stvárňuje Frances McDormand vdovu, ktorá kočuje z miesta na miesto; road movie je snímaná dokumentaristickým spôsobom a zobrazuje americký západ po finančnej kríze v roku 2008.

Držiteľmi hlavnej ceny sa v posledných troch rokoch stali americké štúdiové filmy (*Joker*, *Podoba vody*) a snímka *Roma*. Porota s Cate Blanchett na čele tak ne-

prekvapila, keď udelila *Krajine nomádov* hlavnú cenu. Zhao, ktorá sa posúva od kariéry nezávislej filmárky k režirovaniu hollywoodskych filmov, sa stala po desiatich rokoch prvou a v celej histórii festivalu celkovo iba piatou režisérkou, ktorá získala hlavnú cenu.

Do Benátok sa vrátil aj držiteľ Zlatého leva z roku 2016. Filipínsky režisér Lav Diaz je známy svojimi niekoľkohodinovými drámami. V najnovšom čiernobielym filme *Lahi, hayop* pokračuje v autorskom rukopise *slow cinema* – používa dlhé zábery a relatívne pomalé tempo. To, čo spočiatku vyzerá ako sociálna dráma o vykorisťovaných baníkoch, sa postupne mení na alegorický kolektívny portrét človeka, resp. ľudstva ako vznešeného divoča. Živočíšne a deštruktívne impulzy prevažujú, a film tak poskytuje nelichotivé vykreslenie „kráľa tvorstva“.

Medzi tohtoročných navrátilcov festivalu patril aj iránsky experimentálny režisér Šahram Mokri, známy jednozáberovými celovečernými filmami. V Benátkach uviedol snímku *Jenayat-e bi deghat*, ktorá je jeho doposiaľ najexplicitnejšie politickým a zároveň formálne najambicióznym dielom. Mokri v ňom unikátnym spôsobom metatextuálnymi a autotematizujúcimi postupmi prepája minulosť so súčasnosťou v príbehu inšpirovanom štyridsať rokov starým prípadom podpálenia kina pri protestoch proti šachovi.

O nostalgický návrat Grécka do Benátok sa postaral debutujúci režisér Christos Nikou s nenápadne nazvanou dramédiou *Jablká* (Mila). Od uvedenia provokatívnych *Álp* Yorgosa Jorgosa Lanthimosu (Nikou bol asistentom réžie na jeho druhom filme *Očný zub*) sa po deviatich rokoch vrátila na Lido grécka nová vlna. Nikou má s predchodcami spoločnú strohú estetiku a čierny humor, avšak jeho príbeh o mužovi žijúcom v dobe analógovej, ktorý sa snaží „vyličiť“ stratu pamäti sériou spoločenských rituálov, je podstatne menej sadistický ako Lanthimosove diela. Jeho čierna komédia ukrýva v jadre nečakane dojímavý príbeh o zármutku a truchlení.

Aj napriek tomu, že Benátkam (a nakoniec aj San Sebastiánu) sa podarilo úspešne zorganizovať fyzický festival, nepôjde o výnimku potvrdzujúcu pravidlo. Festival v Rotterdame, ktorý bude v januári oslavovať polstoročnicu, už pripravuje hybridnú podobu a podobne je na tom aj Berlinale 2021. ◀

Jozef Kovalčík

[riaditeľ Fondu na podporu umenia]

Filmy, ktoré ma zaujali, by som rozdelil na dve základné kategórie: tie, ktoré sa ma nejakým spôsobom osobne dotýkajú, a ďalšie, ktoré mám chuť pozeráť z rôznych (aj estetických) dôvodov a sú mi blízke preto, že v nich nachádzam zaujímavé momenty ako v umeleckých dielach alebo ako v symptómoch doby, keď vznikli. Ale tých kategórií mám viac, napríklad aj filmy, ktoré súvisia s rôznymi obdobiami môjho života a spájajú ma s mojou generáciou. Keď som v 90. rokoch študoval, všetci sme pozerali filmy Davida Lyncha, Jima Jarmuscha či Akiho Kaurismäkiho. Odvtedy ma neprestal baviť Quentin Tarantino, od ktorého som videl všetko, čo vytvoril. Pokiaľ ide o slovenské filmy, tie ma začali baviť až neskôr. Z tých trochu starších mám rád napríklad diela režiséra Miloslava Luthera, zvlášť *Chodník cez Dunaj*. Špecifická atmosféra, v ktorej vyvážené zladil hrubosť, vášeň, násilie, ale aj ľahkovážnosť a humor, ma vždy vedela zaujať a vtiahnuť. Tento film pre mňa predstavuje určitý predel v slovenskej kinematografii, ktorým sa uzatvára jedna zásadná kapitola dejín dobrého filmu. Nemôžem prehliadnuť ani filmy Martina Šulíka, ktoré ma sprevádzajú celý dospelý život, a je pre mňa zaujímavé sledovať, ako sa postupne mení ich estetika, témy aj uvažovanie autora. Pokiaľ ide o súčasnú slovenskú produkciu, teším sa, že za posledných desať rokov tak stúpila jej kvalita, že neviem menovať jeden titul. Výborné je, že sa postupne formuje ucelená predstava o tom, akú povahu má slovenský film smerom do domáceho aj zahraničného prostredia. No a ešte ma teší, že sa film na Slovensku stal demokratickejším, čo spôsobilo, že na scénu vstupuje stále viac zaujímavých autorov a predovšetkým autoriek. ◀

Peter Keľišek [kameraman]

— Otázku „Aký je váš najobľúbenejší film?“ som dostal na prijímacom pohovore na štúdiu kamery. *Dnešná Apokalypsa* (*Apocalypse Now*), odpovedal som. Film Francisa Forda Coppola z roku 1979, v ktorom kameru robil Vittorio Storaro. Vtedy som nevedel, kto sú Coppola a Storaro, a priznám sa, že iné Storarove filmy mi až tak nesesedeli. *Dnešná Apokalypsa* bola pre mňa ukážkou toho, že sa film dá rozprávať obrazom, ako aj spájaním jednotlivých obrazových motívov do samonosných významov dotvorených hudbou. Spojenie napalmového útoku helikoptér na vietnamskú dedinu s Wagnerovou *Jazdou valkýr* prináša obrovský mix emócií, znakov a vnemov, ktoré dohromady dávajú šialený obraz vojny. Ten ponúka veľkú koncentráciu vojnových situácií na malej ploche. V tom čase to bolo pre mňa niečo ohromujúce. A takto koncentrovaný, s množstvom filozofických tém, je celý film.

— Keď som počas týchto dní (kým som si sadol k tomuto textu) uvažoval, ktorý ďalší film by som uviedol, uvedomil som si, že v období mojich začiatkov to bol jednoznačne film Martina Šulíka *Záhrada*. Rozprával o súkromných pocitoch a emóciách prostredníctvom akýchsi filmových momentiek. Akoby zachytával realitu pri fotografovaní nejakej situácie tesne pred stlačením spúšte. Vtedy som viacerým veciam ešte nerozumel, ale vnútorne som sa s filmom veľmi stotožnil. Bolo to niečo iné, naše, poetické a príjemne sa to pozeralo a prežívalo v kine a potom aj celou cestou z kina domov. *Záhrada* bola pre mňa rozprávaná iným jazykom, ktorý som dovtedy nepoznal.

— Tretím filmom, ktorý možno nebol z pohľadu dejín filmu prelomový, ale pre mňa bol objavný, je *Muž a žena* Clauda Leloucha. Zaujalo ma striedanie farebných a čiernobielych záberov, v podstate veľmi moderný pohyb kamery, ale hlavne silná orientácia filmu na vnútorné pocity hlavných postáv a prežívanie lásky. Vonkajšie situácie sa dejú a ovplyvňujú vnútorný svet dvoch hlavných postáv, ktorý je pre rozprávanie filmu primárny.

— Zvláštne je, že tieto filmy pre mňa nestarnú a stále ich mám rád. Aj to je znak vynikajúceho filmu.

— V poslednom čase ma šokoval *Joker* Todda Phillipsa, ktorý má mnoho tém spoločných s *Apokalypsou*, ale nazerá na ne optikou dnešnej spoločnosti. Šok spočíval v tom, že je taký aktuálny, až z toho mrází, ako aj v tom, že v určitej spoločnosti je to možno len otázkou jednej-dvoch situácií a môže sa spustiť podobné šialenstvo. Také ticho a napätie ako pri tomto filme som v kinosále dávno nezažil. ◀

— foto: archív Petra Keľiška —

OKTÓBER 2020

2. 10. 1910	Viera Bálinthová – herečka (zomrela 27. 2. 1999)
5. 10. 1925	Jozef Sorok – herec (zomrel 3. 1. 2006)
6. 10. 1930	Alfréd Benčíč – strihač (zomrel 13. 1. 1997)
6. 10. 1935	Jozef Bob – literárny kritik, scenárista, prozaik (zomrel 6. 11. 2010)
8. 10. 1920	Emil Rožňovec – kameraman (zomrel 24. 3. 2005)
9. 10. 1920	Viliam Záborský – herec (zomrel 5. 2. 1982)
11. 10. 1940	Milan Milo – kameraman, režisér
12. 10. 1970	Dušan Cinkota – herec
14. 10. 1950	Alfréd Swan – herec
15. 10. 1935	Ivan Mistrík – herec (zomrel 8. 6. 1982)
15. 10. 1950	Mária De Riggová – herečka
16. 10. 1925	Andrej Mojžiš – herec (zomrel 4. 2. 2020)
18. 10. 1915	Ludovít Reiter – herec (zomrel 10. 5. 1999)
21. 10. 1945	Vladimír Vavrek – fotograf
22. 10. 1960	Víto Staviarsky – spisovateľ, scenárista
24. 10. 1935	Alfréd Jassinger – ekonóm, vysokoškolský profesor
26. 10. 1910	Štefan Figura – herec (zomrel 19. 10. 2001)
26. 10. 1910	Vladimír Štefuca – herec, speaker
29. 10. 1900	Andrej Bagar – herec, divadelný režisér (zomrel 31. 7. 1966)
31. 10. 1930	Stanislav Daniček – kameraman (zomrel 24. 10. 2005)

zdroj: Kalendár filmových výročí 2020
Interná publikácia Slovenského filmového ústavu
zostavila Renáta Šmatláková

→ Film *Everest – najťažšia cesta* Pavla Barabáša získal cenu pre najdobrodružnejší film na 14. Medzinárodnom festivale horských filmov SHH Ushuaia, ktorý sa konal 17. až 30. 8. v Argentíne. S filmom *Salto je kráľ* získal Barabáš Cenu za najlepší film o prírode a objavovaní na 25. Festivale horských filmov Ladek v Poľsku (11. – 20. 9.).

→ Na 49. Lubušskom filmovom lete (30. 8. – 6. 9.) v poľskom Łagówe získali *Pomalované vtáča* Václava Marhoula Zlaté hrozno a *Šarlatán* Agnieszkzy Holland Strieborné hrozno v hlavnej súťaži. *Raj na zemi* Jara Vojteka ocenili Strieborným hroznom v súťaži dokumentárnych filmov.

→ Cenu Pavla Kouteckého v kategórii celovečerných dokumentov na 3. MFDF Elbe Dock (1. – 6. 9.) v Ústí nad Labem a Drážďanoch vyhral dokument *FREM* Viery Čákanyovej.

→ Vo veku 68 rokov zomrel 11. 9. herec Martin Horňák. Bol dôležitou postavou martinského divadla, účinkoval aj v televíznych inscenáciách, seriáloch, rozhlase a dabingu.

→ Na 14. Festivale River Film v Taliansku (1. – 20. 9.) ocenili *Šarkana* Martina Smatanu cenou Golden River a film Daniela Kazankova *Odkaz* získal špeciálne uznanie poroty. *Šarkan* si odniesol aj hlavnú cenu v kategórii filmov pre deti a mládež z 8. Európskeho festivalu animovaného filmu pre mládež (16. – 20. 9.) v Jagodine (Srbsko).

→ Cenu divákov za najlepší hraný film na Medzinárodnom festivale gay a lesbických filmov Mostra Fire v Barcelone (10. – 20. 9.) získal film Marka Škopa *Nech je svetlo*. Na 17. Filmovom festivale Neisse – Nysa – Nisa (24. – 27. 9.) v česko-poľsko-nemeckom pohraničí zaň získali Milan Ondřík a František Beles Cenu za najlepší herecký výkon. Film *Vlastníci* Jiřího Havelku získal na tom istom festivale Cenu za najlepší scenár. Snímka *Nech je svetlo* si do tretice odniesla Zlatého leďňáčka z 33. Finále Plzeň (25. – 30. 9.). Študentská porota udelila hlavnú cenu filmu *Vlastníci*.

→ *Služobníci* Ivana Ostrochovského získali hlavnú cenu na 27. Medzinárodnom filmovom festivale Febiofest (18. – 25. 9.) v Prahe.

→ Medzinárodný online festival 1- a 5-minútových filmov a videoklipov Azyl pozná víťazov. V kategórii minútových filmov zvíťazili 24. 9. *Simpsonovci – ruská umelecká verzia* (r. Lenivko Kvadratjič) a v kategórii 5-minútových filmov vyhral film *Neistota* Romana Ďuriša. Najlepším videoklipom sa stal *I'm Here* (r. Kateryna Tiurina) k skladbe dua Miatnyj Limonad.

→ Hlavnú cenu z 28. ročníka celoštátnej súťaže neprofesionálnej filmovej tvorby Cineama 2020 (25. – 27. 9.) v Bardejovských Kúpeľoch si odniesol Jakub Mereš z popradskej ZUŠ Letná za krátky animovaný film *Nepozvaní hostia*.

→ Český filmový, seriálový a divadelný herec Martin Havelka zomrel 2. 10. vo veku 62 rokov. Zaujal vo filme *Balada pro banditu* (r. Vladimír Sís, 1978) a v posledných rokoch sa objavil aj v *Učiteľke* Jana Hřebejka.

→ Vo veku 95 rokov zomrel 3. 10. český herec Karel Fiala, predstaviteľ Limonádového Joa vo filme Oldřicha Lipského. Niekoľko desaťročí bol členom Hudobného divadla Karlín.

— text: Ewa Ciszewska / filmová teoretička a pedagogička —

Slovenská kinematografia očami študentov Lodžskej univerzity

V zimnom semestri akademického roka 2019/2020 som viedla kurz súčasnej slovenskej a českej kinematografie pre študentov Lodžskej univerzity. V programoch kultúrnych alebo filmových štúdií na univerzitách v krajinách strednej Európy spravidla nie je priestor pre súčasnú kinematografiu – preto mi napadlo ponúknuť voliteľný predmet zameraný na kinematografiu tohto regiónu po roku 1989.

— Väčšina účastníkov kurzu predtým nemala kontakt so slovenskou kinematografiou. Niet sa čo čudovať – slovenská kinematografia sa okrem pár festivalových projekcií na plátnach kín v Poľsku neobjavuje. A tak sa stretnutie s dielami Martina Šulíka, Dušana Hanáka, Petra Kerekesa a slovenských animátorov (Katarína Kerekesová, Matúš Vizár, Veronika Obertová, Ivana Laučíková & Martin Snopce) stalo prvou príležitosťou zoznámiť sa so slovenskou tvorbou posledných rokov a diskutovať o nej. Naživo sa v rámci kurzu uskutočnili iba dve stretnutia; od konca marca 2020 som sa so študentmi stretávala online. Obmedzenia spôsobené pandemiou choroby COVID-19 vyústili do významnej úpravy programu – stretnutie so slovenským dokumentaristom a filmovým historikom Tomášom Hučkom, ktorý mal prísť do Lodže a pre náš kurz mal pripraviť špeciálne prednášky o súčasnom slovenskom dokumentárnom filme, sa nekonalo.

— Pri dištančnej výučbe som nakoniec používala filmové materiály dostupné z legálnych zdrojov; podmienkou ich zaradenia do programu boli poľské alebo anglické titulky. Pri príprave a vedení hodín som použila katalógy HBO.GO (*Ostrým nožom*, r. Teodor Kuhn; *Špina*, r. Tereza Nvotová; *5 October*, r. Martin Kollar), Netflix (*Červený kapitán*, r. Michal Kollár), vod.pl (*Cigán*, r. Martin Šulík; *Domáci péče*, r. Slávek Horák; *Pokoj v duši*, r. Vladimír Balko), vod.tvp.pl (*Všetchno bude*, r. Olmo Omerzu), ale aj Vimeo či YouTube.

— Animované filmy sme sledovali na webe Aniont – Animation Online Theatre a prístup k slovenským dokumentárnym filmom umožnila novovytvorená poľská verzia webu DAFilms.pl. Ponuka online portálov ovplyvnila aj témy jednotlivých hodín; nechcela som rozprávať o filmoch, ktoré študenti nemajú možnosť vidieť, a radšej som sa zamerala na diela, s ktorými sa moje publikum mohlo oboznámiť i konfrontovať. Zároveň som musela akceptovať, že študentom nemôžem predstaviť dôležité slovenské filmy nakrútené po roku 1989, napríklad *Záhradu* Martina Šulíka alebo *Papierové hlavy* Dušana Hanáka

— ich absencia v online katalógoch bola zvlášť citeľná. Prehliadka filmov Kino na hranici, ktorá sa koná každý rok v máji v poľskom Cieszyne i Českom Těšíne, nám mala umožniť zoznámiť sa s najnovšími slovenskými dielami; pandémia však tieto plány prekazila a prehliadka, pôvodne odložená na august 2020, sa napokon nekonala a bude až v novembri – online.

— Obsah kurzu o súčasnej slovenskej kinematografii preto vychádzal z mojej pôvodnej voľby, ktorú ovplyvnila dostupnosť filmov a kritických textov. Tých bolo málo: v poľštine totiž neexistujú monografie o slovenskej kinematografii a jej tvorcov a samostatné články sa len zriedka týkajú súčasného filmu. Tento nedostatok bol v istom zmysle oslobodzujúci – umožňoval diskusiu bez predchádzajúcej znalosti platného kánonu. Na druhej strane by sa naše zistenia pravdepodobne prehĺbili spoznaním kontextu vzniku a recepcie toho-ktorého titulu.

— Keď som v závere kurzu študentov požiadala, aby uviedli, aké asociácie v nich vyvoláva slovenská kinematografia, spomenuli slová empatia, spoločenské nasadenie, rozmanitosť, národnostné menšiny, Rómovia, Tatry, historická pamäť, väzby s Českou republikou a dobré dokumentárne filmy. Počas hodín vznikli najzaujímavejšie diskusie okolo filmov – hraných aj dokumentov – prezentujúcich slovenskú súčasnosť s prihliadnutím na problémy spojené s multikulturalizmom. Študenti aktívne vyhľadávali a sledovali slovenské filmy: na internete našli diela Martina Kollara a Mareka Kuboša. Zároveň cítili nespokojnosť a frustráciu z toho, že nemohli nájsť tituly, ktoré skutočne chceli vidieť a o ktorých vedeli, že existujú, lebo sme o nich čítali a diskutovali počas hodín. Z pohľadu poľských divákov zostáva výzvou slovenskej kinematografii umožniť online prístup k súčasným i klasickým slovenským filmom divákovi mimo územia Slovenska. Bola by to šanca rozšíriť skupinu divákov a priaznivcov slovenskej kinematografie. ◀

RÓZHLAS A TELEVÍZIA
SLOVENSKÁ

**O DOBRÝCH FILMOCH
SA HOVORÍ AJ
V RELÁCII
FILMOPOLIS_FM**

filmy / filmová hudba / zaujímavosti / novinky

v sobotu 13.00 – 14.00

▼ film.sk je evidovaný mk sr pod ev. č. ev 947/08

